

หนังสือติดต่อและติดต่อเผยแพร่

สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รัฐสภาสาร

ปีที่ ๖๐ ฉบับที่ ๙ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

หนังสือติดต่อและติดต่อเผยแพร่
สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รัฐสภาสาร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ISSN 0125-0957

รัฐสภาสาร

ที่ปรึกษา

นายพิฑูร พุ่มหิรัญ

นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์

บรรณาธิการ

นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ

ผู้จัดการ

นางสาวขวัญเรือน สังข์ประไพ

เหรียญก

นางสาวสุพัตรา กบิลคาม

กองบรรณาธิการ

นางพรรณพร สิ้นสวัสดิ์

นางสาวอรทัย แสนบุตร

นางสาวจุฬีวรรณ เต็มผล

นางฟ้าดาว คงนคร

นางฐิติรัตน์ สมศิริวัฒนา

นางสาวทัศนีย์ สมมิตร

นายพรชัย แวนแคว้น

ฝ่ายศิลปกรรม

นายมานะ เรืองสอน

นายนิธิทัศน์ องค์กรวิชัย

นางสาวทิพย์วิมล อ่อนกลิ่น

ฝ่ายธุรการ

นางสาวเสาวลักษณ์ ธนชัยอภิภัทร

นางสาวดลธิ์ จุลนานนท์

นางสาวอาภรณ์ เนื่องเศรษฐ์

นายสุชานรินทร์ อินทาบัจ

พิมพ์ที่

สำนักงานพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายทวีเกียรติ เขาวลิตถวิล

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่การปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่อเสนอข่าวสารวิชาการในวงงานรัฐสภา และอื่น ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

การส่งเรื่องลงรัฐสภาสาร

ที่บรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
สำนักประชาสัมพันธ์ กลุ่มงานผลิตเอกสาร
ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๔๔-๕ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๔๒
e-mail : rattasapasarn@yahoo.com

การสมัครเป็นสมาชิก

ค่าสมัครสมาชิก ปีละ ๕๐๐ บาท (๑๒ เล่ม)
ราคาจำหน่ายเล่มละ ๕๐ บาท (รวมค่าจัดส่ง)
กำหนดออกเดือนละ ๑ ฉบับ

การส่งบทความลงเผยแพร่ในวารสารรัฐสภาสารจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยลงพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน การพิจารณาอนุมัติบทความที่นำมาลงพิมพ์ดำเนินการโดยกองบรรณาธิการ และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้ บทความ ข้อความ ความคิดเห็น หรือข้อเขียนใดที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้เป็นความเห็นส่วนตัว ไม่ผูกพันกับทางราชการแต่ประการใด

บทบรรณาธิการ

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยยังคงมีปัญหาต่างๆ มากมายที่ไม่สามารถแก้ไขให้ ลุล่วงได้ ปัญหาบางเรื่องกลายเป็นประเด็นความขัดแย้งให้คนในสังคมได้ถกเถียงและ วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ไม่เว้นแม้แต่ชุมชนชาวไซเบอร์ อาจกล่าวได้ว่าการ ปิดกั้นข้อมูลข่าวสารของผู้มีอำนาจ รวมทั้งการบิดเบือนข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้น เหมือนเช่นในอดีตเพื่อหวังผลทางการเมืองหรือผลประโยชน์ที่ไม่ถูกต้องและชอบธรรม กลายเป็นสิ่งที่กระทำได้ค่อนข้างยากในโลกสังคมไร้พรมแดน การรับรู้ข่าวสารและความ เคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ทำให้เราไม่อาจปฏิเสธความเป็นจริง ที่เกิดขึ้นและผลกระทบที่อาจติดตามมาได้ การชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ในสังคมอาจไม่จำเป็นต้องใช้พลังมวลชนจำนวนมากในการสร้างกระแสการเมืองหรือ ขับเคลื่อนพลังทางสังคม เนื่องจากพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงออก ทางการเมืองในสภาวะการณ์ปัจจุบันไม่ได้ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขของพื้นที่อีกต่อไป หากแต่ ได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนวิธีการและรูปแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในยุคไอที

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น โดยมีเจตนารมณ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหาร งานของรัฐและง่ายต่อการตรวจสอบ จึงส่งผลให้การเมืองภาคพลเมืองมีความเข้มแข็ง มากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับว่าความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นนั้นส่งผล ให้คนในสังคมเกิดความแตกแยกและมีการแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างชัดเจน หลักการ ประชาธิปไตยไม่ได้ถูกนำไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างจริงจังเท่าใดนัก ขณะที่ประชาชน ส่วนใหญ่ขาดการเรียนรู้และไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการคิด อ่านและไตร่ตรอง อย่างมีเหตุมีผล **บทความ เรื่อง เจตนารมณ์ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐** ได้ให้แง่คิดและมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับ กฎหมายของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งยังมีปัญหาในหลายๆ ประการ ทั้งที่มา สาระสำคัญ การบังคับใช้ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขและการยกเลิก นอกจากนี้ ค่านิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยบางประการยังเป็นต้นเหตุสำคัญของ ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอีกด้วย การยึดหลักนิติธรรมและความถูกต้องตามหลักการ

และเจตนารมณ์ของกฎหมาย พร้อม ๆ กับการสร้างค่านิยมศรัทธาความดีงามและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เหมาะสมแก่คนในสังคม จะช่วยขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยไปสู่วิถีประชาธิปไตยที่งดงามและสมบูรณ์อย่างแท้จริง

บทความ เรื่อง สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ
กล่าวถึงเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในส่วนที่เกี่ยวกับการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน ซึ่งหากพิจารณาเฉพาะเนื้อหาโดยไม่คำนึงถึงแต่ประเด็นที่มาของรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียว รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็นับว่ามีข้อดีหลายประการซึ่งสามารถยอมรับได้ สำหรับ**บทความ เรื่อง บทบาททางการเมืองของชุมชนไซเบอร์** จะทำให้ทราบถึงความเป็นมาของการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทยและระบบเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของชุมชนไซเบอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย ดังนั้น การมีจริยธรรมในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์ ไม่เพียงจะช่วยสร้างสังคมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มีคุณภาพอีกด้วย

ส่วน**บทความ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. เป็นกฎหมายเกี่ยวด้วยการเงินจริงหรือ?** ผู้เขียนได้หยิบยกประเด็นที่เคยมีการถกเถียงและได้ข้อยุติแล้วมาทำการวิเคราะห์ โดยให้ข้อสังเกตในส่วนของงานนิรโทษกรรมและการคืนทรัพย์สินที่ถูกริบและ**งานวิจัย เรื่อง การปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖** ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ฉบับปัจจุบัน ซึ่งได้ข้อสรุปในการวิจัยครั้งนี้ว่า ผู้เกี่ยวข้องควรมีการปรับปรุงวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเป็นสำคัญ

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รัฐสภาสารฉบับเดือนกันยายนนี้จะช่วยเป็นแรงกระตุ้นให้คนในสังคมได้มีการเรียนรู้และเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเราอย่างรอบด้านและมีสติ พร้อม ๆ กับการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองที่พึงมีต่อสังคมและประเทศชาติบนพื้นฐานความสามัคคีปรองดอง ร่วมแรงร่วมใจของคนในชาติ

สารบัญ

เจตนารมณ์ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ๗

รองศาสตราจารย์ ดร.เสวีย์ คำสุข

สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ๔๒

สิทธิกร ศักดิ์แสง

บทบาททางการเมืองของชุมชนไซเบอร์ ๖๐

นฤต สัมจิติเสวี

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ๑๐๓

เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยการเงินจริงหรือ?

วรวิทย์ ขาขสวัสดิ์

การปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๑๑

หน้า ๑๓๐ และ ๑๓๑

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

กระทรวงยุติธรรม

เจตนาของประชารัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข*

ความนำ

คนไทยและสังคมไทยต้องศึกษา เรียนรู้ และทำความเข้าใจให้รอบด้าน หรือต้องใช้ “อิทัปปัจจยตา” และ “โยนิโสมนสิการ” ในการมองทะลุปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติปัญหาทางการเมือง เพื่อให้เกิดปัญญามากขึ้นจากกรณีการบังคับใช้กฎหมายล่าสุดโดยศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อมีคำวินิจฉัยในวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ว่า^๑

“...เมื่อพิจารณาตามคุณสมบัติของ ส.ส. ซึ่งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง อันเป็นคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ตามมาตรา ๑๐๑ (๓) ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๖ (๔) ที่บัญญัติให้สมาชิกภาพของ ส.ส. สิ้นสุดลงเมื่อขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๑ แล้วเห็นว่า คุณสมบัติของบุคคลที่จะสมัคร ส.ส. ซึ่งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง มิใช่ต้องมีอยู่เฉพาะวันสมัคร แต่ต้องมีอยู่ตลอดระยะเวลาการเป็น ส.ส. เมื่อขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดก็จะส่งผลให้สิ้นสุดสมาชิกภาพการเป็น ส.ส.”

* รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.)

^๑ โปรดดู เติลินิวส์ (๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕) : ๙

เพราะคำวินิจฉัยนี้ไม่ใช่เพียงคำวินิจฉัยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) คนหนึ่งต้องพ้นจากสมาชิกภาพ ส.ส. เท่านั้น คำวินิจฉัยของ “องค์คณะตุลาการ” ศาลรัฐธรรมนูญจำนวน ๘ คน ในครั้งนี้ ยังมีมิติทางการเมืองเกี่ยวข้องอยู่ด้วย เพราะศาลเป็น “สถาบันทางการเมือง” ที่สำคัญสถาบันหนึ่ง มีอำนาจโดยตรงและอย่างเป็นทางการในการบังคับใช้กฎหมาย นอกเหนือจากสถาบันรัฐสภา หรือสถาบันนิติบัญญัติที่มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย และสถาบันบริหาร ส่วนในการกำหนดนโยบายก็คือ รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี และผู้มีตำแหน่งทางการเมืองและเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและบริหารราชการแผ่นดินทั้งหลาย ดังนั้น คำวินิจฉัยขององค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในครั้งนี้นี้จึงสัมพันธ์กับความเป็นสถาบันรัฐธรรมนูญและ “เจตนารมณ์ของกฎหมายสูงสุด” (supreme law) อย่างแยกไม่ออก รัฐธรรมนูญจะเข้มแข็งขึ้นหรืออ่อนแอลง และแนวโน้มของระบอบประชาธิปไตย (ของไทย) จะเป็นไปอย่างไร คำวินิจฉัยของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นไปได้ทั้ง “มาตรวัด” และเป็น “กลไก” ในการขับเคลื่อนการเมืองไปสู่ทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

แน่นอนว่าในด้านกลับกัน คนไทยและสังคมไทย ก็เป็นไปได้ทั้งมาตรวัดและพลัง (Forces) ทั้งในด้านสนับสนุนและ/หรือข้อขัดข้องหรือต่อต้านกระบวนการบังคับใช้กฎหมายของสถาบันตุลาการ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปสู่ทิศทางใดทิศทางหนึ่งด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นหรือลดน้อยลง

เหตุนี้ ผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอกรอบแนวคิดกลไกและพลังผลักดันที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization processes) และส่วนของปัญหา อุปสรรคของกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยที่เป็นปัญหามาอย่างยาวนานหรืออย่างช้าก็เป็นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ หรือปีที่เริ่มต้นเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองครั้งสำคัญ เพราะเป็นครั้งแรกที่มีการสถาปนารัฐธรรมนูญขึ้นเป็นกฎหมายสูงสุดเพื่อให้เป็น “แหล่งสำคัญของอำนาจทางการเมือง” แทนองค์พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) หรือโดยหลักการก็คือเปลี่ยนแปลงจาก “การปกครองโดยคน (องค์พระมหากษัตริย์)” (rule by men) ไปเป็น “การปกครองโดยกฎหมายหรือโดยหลักนิติธรรม” (rule of law)

^๒ เติลนิวัส (๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕) : ๒. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีกคนหนึ่ง คือ นายจรูญ ภัคดีธนากุล ไม่ขอร่วมวินิจฉัยสมาชิกภาพของ ส.ส. ในครั้งนี้ เพราะภรรยา คือ นางทีปสุรางค์ ภัคดีธนากุล มีข้อพิพาทอยู่กับ ส.ส. ที่ถูกวินิจฉัยจากการเป็นโจทก์ฟ้อง “คดีหมิ่นประมาท” ส.ส. คนดังกล่าวพร้อมพวกและผู้บริหารสื่ออีก ๒ คน รวมเป็น ๖ คน และอยู่ในระหว่างกระบวนการของคดีความ

ทั้งนี้ ผู้เขียนได้วางโครงสร้างการนำเสนอออกเป็น ๔ ส่วนที่เชื่อมโยงกัน คือ หลังจากส่วนของความนำนี้แล้ว ก็จะเป็นส่วนของกรอบแนวคิดรัฐธรรมนูญกับประชาธิปไตย ส่วนของการวิเคราะห์และพิจารณาประเด็น “หลักนิติธรรม” ในสังคมไทย และสุดท้ายคือ ส่วนสรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้อ่านได้แง่คิดต่างๆ และนำไปสู่การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่อไป

กรอบแนวคิดรัฐธรรมนูญกับประชาธิปไตย

๑. รัฐธรรมนูญ (Constitution)

ผู้เขียนได้เคยนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญผ่านบทความวิชาการและบทความวิจัยหลายชิ้นผ่านทางรัฐสภาสาร ในที่นี้จะขอวิเคราะห์และสังเคราะห์จากสองบทความของผู้เขียน คือ

ก) บทความวิจัยเรื่อง “รัฐธรรมนูญกับการพัฒนาประชาธิปไตยไทย” ในรัฐสภาสาร ปีที่ ๕๕ ฉบับที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๕๐) : ๘๒ – ๑๒๙ และ

ข) บทความทางวิชาการเรื่อง “ปัญหารัฐธรรมนูญไทย : สาเหตุและการหาทางออก” ใน รัฐสภาสาร ปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓) : ๓๕ – ๗๕

ความหมายของรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญอย่างน้อย ๔ ประเด็น ดังนี้ คือ

๑.๑ เป็นสถาบันทางการเมืองพื้นฐาน หรือสำคัญมาก และจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดระบบการเมืองและจัดตั้งรัฐบาลหรือการปกครองอย่างมีหลักการและเหตุผล

๑.๒ รัฐบาลหรือการปกครองตามรัฐธรรมนูญ (Constitutional government) คือ การปกครองโดยกฎหมาย (laws) ไม่ใช่การปกครองโดยคน (men) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวคิดเสรีนิยม (Liberalism) และอนุรักษนิยม (conservatism) นั้น รัฐบาลเป็นกลไกหรือเครื่องมือสำคัญในการจำกัดอำนาจของรัฐบาลหรือการปกครองภายใต้กรอบผลประโยชน์แห่งประชาธิปไตย (democracy)

๑.๓ รัฐธรรมนูญจึงต้องบัญญัติให้เห็นชัดเจนถึงกรอบของการเมืองการปกครองประชาธิปไตยและสิทธิต่าง ๆ ของพลเมือง อันเป็นพื้นฐานที่มาของอำนาจอันชอบธรรมของทุกสถาบันการเมืองและบุคคลที่เข้าไปมีตำแหน่งทางการเมืองเป็นการชั่วคราว

๑.๔ รัฐธรรมนูญสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ความศักดิ์สิทธิ์และการพัฒนาความเป็นสถาบันทางการเมืองพื้นฐานได้อย่างจริงจังนั้น นอกเหนือจากสาเหตุของการก่อเกิดรัฐธรรมนูญที่จะต้องมาจากความเห็นชอบร่วมกันของคนในสังคม และการบังคับใช้ได้อย่างเป็นทางการก่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอย่างจริงจังและจริงใจแล้ว การเปลี่ยนแปลงและแก้ไขก็ต้องมาจากฉันทามติของคนส่วนใหญ่ที่มีจำนวนมากที่สุดและเห็นความสำคัญอย่างแท้จริงของรัฐธรรมนูญด้วย

รัฐธรรมนูญจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อสังคมสมัยใหม่ในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้ คือ

๑) เป็นพื้นฐานของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยการปกครองที่ยึดหลักนิติธรรม (rule of law) และมีเป้าหมายชัดเจน คือ ผลประโยชน์และความสงบสุขของประชาชนทั้งหมด

๒) ต่อต้านการปกครองหรือรัฐบาลเผด็จการทุกรูปแบบ ทั้งเผด็จการเบ็ดเสร็จ (Totalitarian Government) และเผด็จการอำนาจนิยม (Authoritarian Government)

ในความเป็นจริงของสังคมโลก ตั้งแต่เกิดรัฐบาลโดยรัฐธรรมนูญจากผลของการปฏิวัติ (revolution) ในสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสเมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ เป็นต้นมา รัฐบาลเผด็จการรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งเผด็จการคอมมิวนิสต์และเผด็จการทหารก็ได้จัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเมืองการปกครองด้วย รัฐธรรมนูญของรัฐบาลเผด็จการเหล่านี้แตกต่างจากรัฐธรรมนูญของสังคมประชาธิปไตยหลายลักษณะ **แรกสุด** คือสาระสำคัญและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญไม่ต้องการให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ อิสรภาพ และความเสมอภาคทางการเมืองอย่างแท้จริง รัฐบาลเผด็จการสร้างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อให้เป็น “เครื่องมือ” ในการปกครอง การใช้ รักษา และสืบทอดอำนาจในกลุ่มของผู้ปกครองจำนวนน้อยเท่านั้น **ประการต่อมา** รัฐธรรมนูญมักเกิดมาจากความต้องการของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองที่ร่วมมือกันปฏิวัติสังคม หรือโค่นล้มผู้ปกครองกลุ่มเดิมได้สำเร็จและร่วมกันจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองดังกล่าวแล้ว แต่มักจะบัญญัติอ้างไว้ว่ามาจากเจตนารมณ์และเพื่อผลประโยชน์ของมวลชนในชาติ และ**ประการสุดท้าย** ความสำคัญจริง ๆ ในการปกครองของประเทศเหล่านั้นไม่ได้อยู่ที่กฎหมายสูงสุดหรือกฎหมายใด ๆ แต่อยู่ที่ตัวบุคคล คือ ผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำสูงสุดและทายาท

๓) ป้องกันและลดเงื่อนไขการกดขี่ ชูตรีต เอารัดเอาเปรียบ การข่มเหงรังแก และความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ระหว่างคนในสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมให้เกิดคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ เปิดทางให้คนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ ก่อเกิดความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน และความยุติธรรมตามกฎหมาย คนจึงมีความเชื่อมั่นและพึ่งพาความสามารถของตนเอง

๔) ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ การกินดีอยู่ดีของประชาชน ความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เอื้อต่อการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เพราะผู้บริโภคมีความฉลาด รู้จักเลือกสินค้าที่ดีมีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พลังด้านอุปสงค์จึงเข้มแข็งและมีสติปัญญามาก จนสามารถถ่วงดุลกับพลังด้านอุปทานได้อย่างดี ผู้ผลิตรายใดที่ไม่แข่งขันและพัฒนาด้านคุณภาพและตามไม่ทันความต้องการของผู้บริโภคแล้วก็จะไม่สามารถแข่งขันในตลาดที่ผู้บริโภคเป็นผู้ควบคุมกลไกการตลาดได้ และยิ่งกลไกด้านกฎหมายที่ออกมาจากสถาบันทางการเมืองสามารถบังคับใช้ได้ดี มีความยุติธรรมอย่างถ้วนหน้า เศรษฐกิจก็ยิ่งพัฒนาเข้มแข็งและก้าวหน้าไปตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญจะบรรลุลความสำคัญต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นได้ รัฐธรรมนูญจำเป็นต้องมีกลไกต่าง ๆ ที่เข้มแข็ง และทำงานอย่างเป็นระบบ ประสานกันได้อย่างดี และอีกด้านหนึ่งต้องมีพลังสนับสนุนจากภาคสังคมอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

กลไกต่าง ๆ ที่สำคัญของรัฐธรรมนูญประกอบด้วย

หนึ่ง กลไกด้านการบัญญัติหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญที่สามารถทำให้เนื้อหาสาระสำคัญของ **“ประชาธิปไตยที่แท้จริง”** ปรากฏอยู่ในส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมเป็นระบบ เข้าใจง่าย ไม่กำกวมหรือคลุมเครือไม่ชัดเจน ในมิติที่ลึกและสำคัญมากกว่านี้ก็คือ

การเกิด “กลไกด้านเจตนาธรรมณ์ของกฎหมาย” ที่เป็นทั้ง “กระตุกสั่งหลัง” และ “เป้าหมายที่แน่ชัด” ของรัฐธรรมนูญเชื่อมโยงอยู่กับเนื้อหาสาระสำคัญอย่างสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกัน

สอง กลไกการบัญญัติกฎหมายลูก หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและจะต้องยืนยันและมีความชัดเจนในข้อความและบทบัญญัติสาระสำคัญและเจตนาธรรมณ์ของรัฐธรรมนูญ

สาม กลไกการนำรัฐธรรมนูญ กฎหมายลูก หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องไปสู่การบังคับใช้ (law enforcement mechanism) โดยสามารถบังคับใช้ตามสาระสำคัญและเจตนาธรรมณ์ของรัฐธรรมนูญได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ตรงไปตรงมาในทุกกรณี

สี่ กลไกตรวจสอบ ถ่วงดุล สนับสนุนและสร้างพลังให้กับทุกกลไกที่กล่าวมาข้างต้น และสามารถป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขต การบิดเบือนอำนาจ (abuse of powers) และการ “ฮั้ว” อำนาจเพื่อประโยชน์ของคนบางคนบางกลุ่ม เช่น ฝ่ายเสียงข้างมากในรัฐสภา “ฮั้วอำนาจ” กับฝ่ายบริหาร เพื่อประโยชน์สำหรับคนทั้งสองฝ่ายดังกล่าวนี้ เป็นต้น

ห้า กลไกการคัดกรองอย่างเข้มข้น เป็นระบบระเบียบ และมีความเป็นธรรมาภิบาล (Good Governance) สูงในการที่คนหรือกลุ่มคนจะสามารถผ่านเข้าสู่ตำแหน่งสาธารณะ (public positions) ที่มีอำนาจตัดสินใจต่าง ๆ และมีผลกระทบอย่างกว้างขวางไปสู่สาธารณะ เช่น สมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี ผู้พิพากษา กรรมการการเลือกตั้ง และกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในทุกรูปแบบ เป็นต้น

หก กลไกในการตรวจสอบ ประเมินตนเอง และการพัฒนาตนเองของแต่ละกลไกที่กล่าวมาข้างต้น ตลอดจนกลไกในการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาให้แต่ละกลไกมีการพัฒนาให้ความเข้มแข็งอย่างไม่หยุดนิ่ง หรือใช้วิธีการ R&D หรือวิจัยและพัฒนา (research & development) ที่จำเป็นต้องเปิดทางให้ภาคประชาสังคม บุคคลและหน่วยงานที่สนใจศึกษา ติดตาม และผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย (stakeholders) เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ดังนั้น อุปสรรคหรือปัญหาที่ขัดขวางการเกิดความเข้มแข็งและการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจนเกิดสภาวะที่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญนิยม” (Constitutionalism) หรือการที่คนในสังคมให้การยอมรับ เชื่อมั่น และศรัทธาในรัฐธรรมนูญ จึงจะต้องไม่เกิดขึ้น หรือถ้ามี

ปรากฏอยู่ก็ต้องกำจัดออกไป หรือทำให้อ่อนแอจนไม่มีพลังใด ๆ โดยจะต้องวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างถี่ถ้วนและจริงจังจากผู้เชี่ยวชาญจากศาสตร์หลายสาขา และผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยทั้งในและนอกประเทศ ในเบื้องต้นนี้ผู้เขียนขอนำเสนอแนวคิดทั่ว ๆ ไปของอุปสรรค ปัญหาสำคัญที่ขัดขวางการสร้างและพัฒนารัฐธรรมนูญไว้ดังต่อไปนี้ คือ

ก. ส่วนของรัฐธรรมนูญ ปัญหา อุปสรรคสำคัญก็คือ

๑. **การก่อเกิดรัฐธรรมนูญ** รัฐธรรมนูญในสังคมใดก็ตามเกิดขึ้นโดยกลุ่มคนจำนวนน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มชนชั้นนำทางการเมือง (political elites) ที่มีอำนาจอยู่ในระบบการเมืองเพียงฝ่ายเดียว หรือการจัดทำมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในบางลักษณะ แต่ในลักษณะที่จำกัดและไม่มีผลมากนักหรือจริงจังต่อการบัญญัติสาระสำคัญและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หรือแม้แต่การให้ประชาชนได้ออกเสียงลงประชามติ (referendum) ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งในการจัดทำรัฐธรรมนูญ โดยที่ประชาชนไม่มีสิทธิมีส่วนอย่างแท้จริงในการเขียนสิ่งที่พวกเขาต้องการเป็นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เหล่านี้มักจะนำไปสู่ปัญหาหรือเกิดอุปสรรคมากมายหลายอย่าง รวมทั้งปัญหาความชอบธรรม (legitimacy) ของรัฐธรรมนูญ

๒. **อุปสรรคจากเนื้อหาสาระและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ** ถ้าขาดความชัดเจนไม่สามารถระบุถึงเป้าหมายของการพัฒนาระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม หรือโอกาสของการเกิดระเบียบทางการเมืองและการแก้ไขปัญหาสำคัญ ๆ ในชาติบ้านเมืองได้ รัฐธรรมนูญก็จะเกิดปัญหา อุปสรรคขึ้นในตัวเองทันที และกลายเป็นเงื่อนไขในการทำลายตัวเองของรัฐธรรมนูญในเวลาเดียวกัน

๓. **อุปสรรค ปัญหาจากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ** ถ้าไม่สามารถนำไปบังคับใช้ได้เลยหรือได้เพียงบางส่วนบางอย่าง และไม่สามารถทำให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญก็หมดความหมายหรือไร้คุณค่า อาจจะมีสภาพไม่ต่างไปจากบันทึกบางอย่างที่ไม่สำคัญ การบังคับใช้ดังกล่าวนี้หมายถึงการนำทุกสาระสำคัญไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังเป็นระบบ เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ปรากฏออกมาอย่างเด่นชัดและเป็นรูปธรรมในทุกครั้งและทุกกระบวนการของการบังคับใช้

๔. **อุปสรรค ปัญหาจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ** ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหา อุปสรรคจากการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง หรือเกิดขึ้นถี่หรือบ่อยครั้งเกินไปและเน้นแก้ไขเฉพาะส่วนที่ผู้มีบทบาทสำคัญโดยตรงต้องการจะเปลี่ยนแปลง กับการไม่มีการแก้ไขอะไรเลย

แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานมากและสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว

๕. อุปสรรค ปัญหาในด้านกลไกต่างๆ ของรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่การขาดกลไกที่เหมาะสมทั้งด้านจำนวนและคุณภาพ ความอ่อนแอของกลไก และความขัดแย้งกันเองระหว่างกลไกรัฐธรรมนูญ

ข. ส่วนของสภาพแวดล้อม

๑. อุปสรรค ปัญหาจากการเมือง ประเด็นสำคัญที่สุด คือ ปัญหาการพัฒนาประชาธิปไตย เพราะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจโดยตรง ปัญหาของการพัฒนาประชาธิปไตยก็คือ การเกิดบริบทและกระบวนการทางการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย หรือขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตยใน ๒ คุณลักษณะสำคัญ คือ

๑.๑ การเมืองเผด็จการทุกรูปแบบ ทั้งเผด็จการเบ็ดเสร็จ (Totalitarian System) เช่น ระบอบคอมมิวนิสต์ของประเทศในบางยุค ระบอบฟาสซิสต์ (Fascism) และระบอบนาซี (Nazism) เป็นต้น และเผด็จการอำนาจนิยม (Authoritarian System) เช่น ระบอบทหาร ระบอบอำมาตยาธิปไตย ระบอบคณาธิปไตย และระบอบอภิชนาธิปไตย เป็นต้น

๑.๒ การเมืองกึ่งเผด็จการกึ่งประชาธิปไตย ทั้งที่พยายามเปลี่ยนแปลงจากเผด็จการทุกรูปแบบไปสู่แนวทางประชาธิปไตย แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ครบถ้วน และที่เป็นประชาธิปไตยค่อนข้างมากแล้ว หรือพัฒนาประชาธิปไตยจนมีลักษณะมั่นคงอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งแล้วแต่เกิดความอ่อนแอจนค่อย ๆ เปลี่ยนไปสู่เผด็จการรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอีกครั้ง

ในหลายประเทศสามารถเปลี่ยนแปลงการเมืองจากไม่เป็นประชาธิปไตยไปสู่ประชาธิปไตยได้ก้าวหน้าและมั่นคง และสามารถสร้างกลไกต่าง ๆ ที่เข้มแข็งขึ้นมาป้องกันการบิดเบือนอำนาจเพื่อเอื้อประโยชน์ให้ผู้มีอำนาจ และการคอร์รัปชันทางการเมืองได้อย่างดี จนโอกาสที่เผด็จการจะหวนกลับมาใหม่แทบจะเป็นไปไม่ได้ แต่ในอีกหลาย ๆ ประเทศความพยายามครั้งแล้วครั้งเล่าล้วนประสบกับความล้มเหลว ความก้าวหน้ามากที่สุด คือ ไปได้เพียง **“กึ่งประชาธิปไตย”** ร่วมแบ่งปันอำนาจและผลประโยชน์กับเผด็จการบางรูปแบบ เช่น เผด็จการทหาร เผด็จการธนาธิปไตย เผด็จการคณาธิปไตย และเผด็จการอัตรชาติปไตย เป็นต้น

๒. อุปสรรค ปัญหาจากเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม สังคมนิยม และผสมผสานระหว่างทุนนิยมกับสังคมนิยม ไม่ใช่ปัญหาต่อการสร้างระบอบรัฐธรรมนูญนิยมและประชาธิปไตย ปัญหาด้านเศรษฐกิจอยู่ที่ความไม่มีเสถียรภาพ นโยบายของรัฐบาลขาดความ

ชัดเจนทั้งในด้านสาระสำคัญและเป้าหมาย และนโยบายไม่ต่อเนื่อง ระบบการผลิตขาดเงินทุน แรงงานที่มีฝีมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ตลาดไม่มีการแข่งขันกันอย่างแท้จริงและอิสระ และผู้บริหารก็ขาดอิสระและยังด้อยคุณภาพ คือ ขาดความรู้เข้าใจที่ดีพอ และไม่มีพลังต่อรองใน กลไกการตลาด ปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่ว่าส่วนใดจะเป็นปัญหามาก - น้อย กว่ากันอย่างไร ก็ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจเสียดุลยภาพ เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ปัญหาการ กระจายรายได้ ความแตกต่างและช่องว่างระหว่างคนในสังคม จนทำให้มีคนจำนวนน้อย ที่มีพลังทางเศรษฐกิจเหนือกว่าคนส่วนใหญ่ และเปิดทางให้คนส่วนน้อยได้เข้าไปมีอำนาจและ ผูกขาดอำนาจทางการเมือง

เศรษฐกิจที่ระบบการผลิตและการบริโภคสินค้าและบริการมีลักษณะผูกขาดหรือ กึ่งผูกขาดทั้งโดยรัฐและกลุ่มทุนบางกลุ่ม ผู้บริโภคด้อยพลังในการต่อรอง ถูกครอบงำ และขาด อิสระในการเข้าไปกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจถือเป็นอุปสรรค และปัญหาอย่างยิ่งต่อการ สร้างระบอบรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย

๓. อุปสรรค ปัญหาจากสังคมและวัฒนธรรม สังคมที่มีลักษณะแบ่งเป็นสูง - ต่ำ รวย - จน ขาดความหลากหลาย กลุ่มชนชั้นนำในสังคมค่อนข้างมีบทบาทชี้นำสูง คนส่วนใหญ่ ด้อยการศึกษา ยึดถือค่านิยมเชื่อผู้นำ ไสยศาสตร์ ผีสงเทวดา ผูกพันใกล้ชิด อยู่ในกลุ่ม เครือญาติ และเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ยึดถือตัวบุคคลหรือผู้นำบารมี คนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญ กับกฎหมาย หรือกฎกติกาอย่างเป็นทางการ นอกจากนั้นชาติตระกูลยังมีความสำคัญ หรือมีคุณค่าเหนือกว่าความรู้ ความสามารถ ปรชญา และแนวทางจัดการศึกษาในทุกระดับ ยังเน้นสนองตอบนโยบายของรัฐบาลที่มีลักษณะเป็นเผด็จการและรวมศูนย์อำนาจ ไม่เปิดโอกาส ให้เอกชนหรือภาคสังคมจัดการศึกษาได้อย่างอิสระ และลักษณะอื่นๆ ในทำนองเดียวกันนี้ ซึ่งเป็นลักษณะปิด ขาดเสรีภาพ อิสระภาพ และไม่มีบรรยากาศทางสังคมในการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์อย่างจริงจัง เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหา และอุปสรรคต่อการพัฒนาระบอบรัฐธรรมนูญ และประชาธิปไตยทั้งสิ้น

สังคมใดที่คนส่วนใหญ่มีค่านิยมให้ความสำคัญกับคนเหนือกว่ากฎหมายแล้ว รัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยจะไม่สามารถเกิดขึ้น หรือถ้ามีขึ้นก็จะไม่สามารถพัฒนาให้เข้มแข็ง มั่นคงได้เลย ยิ่งถ้าคนส่วนใหญ่ไม่เชื่อในหลักเหตุผลและวิทยาศาสตร์ ถ้าพยายามจะสร้าง รัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยขึ้นก็เป็นได้เพียงรูปแบบแต่ขาดจิตวิญญาณ และอาจเป็นช่องโหว่

ให้ผู้ผู้นำหรือกลุ่มคนบางกลุ่มฉวยโอกาสเพื่ออ้างความชอบธรรมในการเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองได้

๒. ประชาธิปไตย (democracy)

นอกเหนือจากบทความสองเรื่องที่คุณเขียนได้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย ดังที่ได้ยกมาไว้ข้างต้นแล้ว ผู้เขียนยังได้นำเสนอแนวคิดและสาระสำคัญเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่นำเสนอเผยแพร่ผ่านทางรัฐสภาสารอีกหลายครั้ง ในที่นี้จะขอยกมาเป็นตัวอย่างอีก ๓ งาน คือ

๒.๑ บทความวิจัยเรื่อง “มิติปัญหาการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยไทย ศึกษาวิเคราะห์ผ่านการเลือกตั้งท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๓” ใน รัฐสภาสาร ปีที่ ๕๙ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๕๔) : ๗ - ๖๐

๒.๒ บทความวิจัยเรื่อง “ปัญหาการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของไทย : ศึกษาจากกรณีการเลือกตั้งซ่อม ๕ เขตเลือกตั้ง วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๓” ใน รัฐสภาสาร ปีที่ ๕๙ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม ๒๕๕๔) : ๙ - ๖๖ และ

๒.๓ บทความวิชาการเรื่อง “รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภากับปัญหาการสร้างประชาธิปไตยของไทย” ใน รัฐสภาสาร ปีที่ ๕๖ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม ๒๕๕๑) : ๒๘ - ๗๓

ประเด็นสำคัญต่างๆ เกี่ยวกับประชาธิปไตย สามารถสกัดออกมาได้ดังนี้ คือ

๑) ความหมายประชาธิปไตย มาจากรากฐานของคนในฐานะ **“ประชาชน”** หรือ **“พลเมือง”** หมายความว่า คนที่รวมกันเป็นครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน หรือสังคม รัฐ ชาติ หรือประเทศ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่ม หน่วย องค์กร รัฐ และอื่นๆ ค่อนข้างซับซ้อน และมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจในมิติทางการเมืองรวมอยู่ด้วย

กระดูกล้นหลังของอำนาจทางการเมืองที่มีกฎกติกาชัดเจนหรือกำหนดและเขียนรวบรวมไว้ในลักษณะเป็นแหล่งสำคัญสูงสุดของกฎหมาย หรือ “รัฐธรรมนูญ” ต้องถือว่าเป็นของประชาชนหรือพลเมือง ดังนั้นสาระสำคัญและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงต้องเขียนให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า อำนาจทั้งหลายทั้งปวงอยู่ที่และมาจากประชาชนเป็นอำนาจของประชาชน ที่จะต้องใช้โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

๒) ปัญหาสำคัญของประชาธิปไตย เมื่อนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายและนำเอากฎหมายไปปฏิบัติใช้จริง ๆ คือ

๒.๑ ด้านของกฎหมาย กับ

๒.๒ ด้านของคน

ปัญหาด้านกฎหมาย รากของปัญหามาจากคน หรือปัญหาของคน กล่าวคือ กฎหมายมีบทบัญญัติไม่ดี ไม่ชัดเจน ไม่ครบถ้วน หรือเขียนให้กลุ่มผู้นำมีอำนาจมากกว่าประชาชนหรือพลเมือง และเปิดทางให้ผู้นำใช้อำนาจกดขี่ ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบประชาชนได้ด้วย การบังคับใช้กฎหมายก็ไม่สามารถบังคับใช้กับผู้นำหรือกลุ่มชนชั้นนำได้ หรือคนมั่งคั่งร่ำรวยก็สามารถใช้เงินหรือทรัพย์สินซื้อความถูกต้องและยุติธรรม คือ ไม่ให้กฎหมายลงโทษได้ แม้ว่าจะกระทำความผิด กลุ่มผู้มีอำนาจมักจะนำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายได้ตามอำเภอใจหรือความต้องการ และมักใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงหลักนิติธรรม และความถูกต้องดีงามร่วมกันของสังคมใดๆ แต่มักจะอ้างกฎหมายที่ฝ่ายตนได้เปรียบหรือได้ประโยชน์ หรือกล่าวหาฝ่ายตรงข้ามว่าใช้กฎหมายเพื่อประโยชน์ให้กับตนเองหรือไม่เคารพกฎหมาย

“คน” จึงเป็นรากเหง้าที่แท้จริงของปัญหาประชาธิปไตย คนที่จะเป็น “มนุษย์หรือสัตว์ประชาธิปไตย” (democratic animals) จึงต่างจากคนที่เป็น “สัตว์เผด็จการ” หรือ “สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย” (undemocratic or authoritarian animals) ด้วยคุณลักษณะสำคัญหลายอย่างที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ดังนี้ คือ

ตารางที่ ๑.๑ ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม วิถีชีวิต การพัฒนาตนเองและคุณสมบัติอื่นๆ ของมนุษย์ที่เป็น “สัตว์ประชาธิปไตย” กับ “สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย”

คุณลักษณะต่างๆ	สัตว์ประชาธิปไตย	สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย
ก. ด้านความคิด ความเชื่อ และ วัฒนธรรม	<p>๑. เชื่อในหลักการของเหตุและผล หลักการทางวิทยาศาสตร์ มากกว่าไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ และผีสิงเทวดา</p> <p>๒. เชื่อในความเท่าเทียม หรือ ความเสมอภาคคนตาม ธรรมชาติ คนแตกต่างกัน เพราะสังคมกำหนดเงื่อนไข บางประการในการแบ่งแยก – แยกต่าง</p>	<p>๑. เชื่อในทางไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ผีสิงเทวดา ตลอดจนพลังเหนือธรรมชาติ ที่อธิบายด้วยหลักการทาง วิทยาศาสตร์ไม่ได้ บางคนถึงขั้นเชื่อแบบมมงาย หรือไม่มีเหตุผลใดๆ รองรับ</p> <p>๒. ถ้ามีข้อสงสัย มักเป็นคำถาม ในสิ่งที่น่าจะเป็น เช่น ทำอย่างไรจึงจะรวย เป็นต้น หรือคำถามที่อยากให้เป็นไป อย่างเช่น ทำอย่างไร ตัวเราจึงจะรวย หรือตัวเราจะมีโชค ถูกล็อตเตอรี่ใหม่ เป็นต้น ไม่ใช่คำถามในแบบเหตุผลหรือหลักการ วิทยาศาสตร์</p>

คุณลักษณะต่างๆ	สัตว์ประชาธิปไตย	สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย
	<p>๓. มีอิสระในความคิด และคิดด้วยหลักการของเหตุผลและตรรกะ ทำให้เป็นผู้ที่ข้อสงสัยในใจอยู่เสมอ และมักจะตั้งคำถามต่างๆ และชวนขวายแสวงหาคำตอบตามหลักการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือ การหาข้อมูล ข้อเท็จจริงจากแหล่งต่างๆ</p> <p>๔. โน้มเอียงจะให้ค่าหรือเชื่อในความคิดที่มีเหตุผลของคนมากกว่าการยกย่อง หรือเคารพศรัทธาตัวบุคคล</p>	<p>เหตุนี้คำตอบจึงหาได้ง่ายจากกลุ่มผู้นิยมเทววิทยา (theology) หรือความเชื่อทางศาสนา ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ และผีสิงเทวดา</p> <p>๕. โน้มเอียงจะเชื่อถือในตัวบุคคลมากกว่าความคิดหรือเหตุผล ถ้าเชื่อมั่นศรัทธาบุคคลใด ก็มักจะยกย่องชมเชยบุคคลนั้นตลอดไป</p>

ตารางที่ ๑.๑ (ต่อ)

คุณลักษณะต่างๆ	สัตว์ประชาธิปไตย	สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย
	<p>๕. เชื่อในความดีงามร่วมกันในสังคม หรือความดีงามที่เกิดขึ้นจากความดีงามของแต่ละบุคคล เหตุนี้จึงได้รับการสอนและปฏิบัติมาตั้งแต่วัยเด็กที่จะมุ่งกระทำสาธารณประโยชน์ ละเว้นการกระทำที่ก่อปัญหาต่อคนอื่น หรือส่วนรวม</p> <p>๖. การเคารพ ศรัทธา และปฏิบัติตามหลักการสากลที่สำคัญคือ การเคารพกฎหมาย เพราะยึดมั่นว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการผดุงความยุติธรรม ความเสมอภาค และความดีงามต่างๆ ในสังคม</p> <p>๗. เชื่อในเรื่องศักยภาพในตัวมนุษย์ เหตุนี้จะต้องมีกลไกที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพของคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือกลไกการศึกษา</p>	<p>๕. เชื่อในความแตกต่างของตน ตั้งแต่เกิดจนถึงแก่ชีวิต บางสังคมเชื่อว่า ความรวย – จน มีอำนาจ ไร้อำนาจ และสถานะสูง – ต่ำ ของคนเกิดมาตั้งแต่อดีตชาติ ไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงได้</p> <p>๖. เชื่อว่าความดี – ไม่ดี เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล ความดีส่วนรวมขึ้นอยู่กับ การกระทำของผู้นำหรือรัฐบาล ถ้ามีใครทำความไม่ดีหรือละเมิดกฎเกณฑ์ที่ดีงามในสังคม ตนเองก็สามารถจะทำเช่นนั้นได้ด้วย</p> <p>๗. ตัวบุคคลหรือผู้นำเป็นผู้ผดุงความยุติธรรม กฎหมายไม่สามารถสร้าง ความยุติธรรมและเสมอภาคได้ กฎหมายเป็น</p>

ตารางที่ ๑.๑ (ต่อ)

คุณลักษณะต่างๆ	สัตว์ประชาธิปไตย	สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย
	<p>เพราะจะทำให้คนสร้างเสริมความดีงามในตัวเองและต่อส่วนรวมได้มากยิ่งขึ้น</p> <p>๘. มองโลกในแง่ดี จิตใจเปิดกว้าง และมีจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์</p>	<p>เพียงเครื่องมือในการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจเท่านั้น</p> <p>๘. โศก วิชา หรือบุญบารมี และโชคชะตาเป็นเงื่อนไขกำหนดความเจริญหรือเสื่อมของคน การศึกษาและกลไกอื่นของสังคมเป็นปัจจัยสำคัญรองลงไป คนจึงไม่ควรพินใจโชคชะตาตัวเอง</p>
<p>ข. พฤติกรรม การกระทำ และวิถีการดำรงชีวิต</p>	<p>๑. มักสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสม และตั้งใจทำงานให้ส่วนรวมอย่างเต็มกำลัง</p> <p>๒. รักษาระเบียบแบบแผนต่างๆ ที่ดีงามของครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลีกเลี่ยงการละเมิดกฎหมายไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยเพียงใดก็ตาม</p>	<p>๑. สนใจแต่เรื่องของตัวเอง จึงหลีกเลี่ยงไม่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ ยกเว้นในเรื่องทางศาสนา หรือในกลุ่มคนที่มีความเชื่อถือศรัทธาค้ำยๆ กัน</p> <p>๒. ทำตามอำเภอใจหรือความพอใจหรือตามความสะดวกสบายของตัวเอง จึงไม่สนใจระเบียบแบบแผนหรือข้อห้ามตามกฎหมายใดๆ</p>

ตารางที่ ๑.๑ (ต่อ)

คุณลักษณะต่างๆ	สัตว์ประชาธิปไตย	สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย
	<p>๓. มีความอดทน อดกลั้น และหนักแน่นในการรักษาระเบียบวินัย และกฎหมาย แม้ว่ามีผู้ละเมิดกฎหมาย และไม่มีการบังคับใช้กฎหมายแต่อย่างใด</p> <p>๔. ดำรงตนอย่างไม่ประมาท ตั้งแต่การกิน การใช้จ่าย การเดินทางและอื่นๆ เพราะไม่ต้องการไปเบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อนให้คนอื่น หรือสังคมส่วนรวม</p> <p>๕. ไม่ยุ่งเกี่ยวกับความเชื่อที่ขาดเหตุผล หรือมงาย และอบายมุขทั้งปวง</p>	<p>๓. ถ้ามีคนมากล่าวติเตียนหรือตำหนิ มักจะแสดงออกว่าไม่พอใจ แต่ถ้าเป็นตำรวจหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจบังคับก็มักจะทำตัวอ่อนน้อม ยอมรับคำตักเตือน หรือหาทางให้เจ้าหน้าที่รัฐละเว้นไม่ดำเนินการตามกฎหมาย</p> <p>๔. มักสนใจและเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขเกือบทุกประเภท รวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อถือศรัทธาต่างๆ เช่น การเซ่นไหว้ผี เป็นต้น</p> <p>๕. มุ่งทำมาหากินตามแต่เวลาและโอกาสและมุ่งหวังจะมั่งคั่งร่ำรวยให้ได้ในอนาคต เหตุนี้จึงไม่เลือกวิธีการในการแสวงหาเงิน แม้แต่วิธีการที่ผิดศีลธรรมและละเมิดกฎหมาย</p>

ตารางที่ ๑.๑ (ต่อ)

คุณลักษณะต่างๆ	สัตว์ประชาธิปไตย	สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย
	<p>๖. แสวงหาความรู้ต่างๆ ใส่ตัวเองอยู่เสมอ ตั้งแต่ การอ่าน สู.จิ.ป.ล. หรือสมัคร เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา อบรมและอื่นๆ เมื่อมีโอกาส ที่เหมาะสม</p> <p>๗. มีความหนักแน่นในหลักการ แห่งเหตุผล จึงไม่เข้าร่วม กิจกรรมที่เกิดจากการปลุก ระดมของนักการเมือง กลุ่ม และพรรคการเมือง เพราะ ถือว่าไม่ใช่วิธีการที่ดีในการ แก้ไขปัญหาต่างๆ</p> <p>๘. ติดตามข่าวสารการเมือง อย่างรอบด้านและสม่ำเสมอ วางตัวเป็นกลาง ลดอคติ และหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกับ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ขัดแย้งกัน และใช้วิธีการรุนแรงในการ เผชิญหน้ากัน</p>	<p>๖. ไม่สนใจหรือไม่เข้าร่วม กิจกรรมการศึกษา หรือ การแสวงหาข้อมูลความรู้ เพราะเรื่องอื่นสำคัญ มากกว่านี้ รวมทั้งเรื่อง การทำมาหากิน</p> <p>๗. มักเชื่อฟังและทำตาม คนที่ใกล้ชิดสนิทสนมกัน หรือคนที่ตนเคารพนับถือ ให้คำแนะนำ แม้ว่าตนเอง ไม่ค่อยมีความรู้ ความ เข้าใจในการทำตาม คำแนะนำเหล่านั้นก็ตาม</p> <p>๘. พวกพ้อง ญาติมิตร หรือ “ผู้ใหญ่” ที่ตนเคารพนับถือ จึงมีความสำคัญในการ ดำรงชีวิต เพราะช่วยเหลือ พึ่งพากันได้ตลอดเวลา ตั้งแต่การวิ่งเต้นฝากเด็ก เข้าโรงเรียนไปจนถึงการ ช่วยเหลือคดีความต่าง ๆ</p>

ตารางที่ ๑.๑ (ต่อ)

คุณลักษณะต่างๆ	สัตว์ประชาธิปไตย	สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย
ค. การพัฒนาตนเอง	<p>๑. เป็นคนไม่หยุดนิ่ง (active) ต้องเรียนรู้และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เป็นคนที่รักการอ่าน การคิด การฟังอย่างมีสมาธิ การซักถาม แสดงความคิดเห็น และการจดบันทึก</p> <p>๒. เปิดใจกว้างเรียนรู้ในทุกด้านที่ได้สัมผัสและสามารถบูรณาการความรู้ที่ทำให้เกิดสติปัญญาและมีมุมมองหลากหลายจนสามารถมองสิ่งต่างๆ ได้หลากหลายมิติ</p> <p>๓. แสวงหาโอกาสในการเรียนรู้ให้กับตนเอง เพราะมีความสุขและสนุกกับการได้รับความรู้และมุมมองใหม่ ความสุขจึงเกิดจากการได้เรียนรู้และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ</p>	<p>๑. ไม่ชอบการชวนขยายเรียนรู้ (inactive) ชอบการเรียนรู้ที่อ่านหนังสือบ่อย เลือกฟังในสิ่งที่ชอบ อดทนน้อยต่อสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่ตรงกับความคิด เหตุนี้จึงค่อนข้างปิดกับความรู้อื่นๆ และไม่ชอบจดบันทึก</p> <p>๒. มักยึดติดอยู่กับความรู้เดิม เปลี่ยนแปลงรับสิ่งใหม่ๆ ได้ยาก และอาจมีอคติหรือหลงว่าวิชาการต่างๆ เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ความรู้เดิมของตัวเองดีกว่า เพราะสามารถใช้ได้ในความเป็นจริง</p> <p>๓. ความสุข คือ การได้คิด ได้ทำตามที่ตัวเองพึงพอใจ และเป็นอุปนิสัยที่ติดตัวมาตั้งแต่วัยเด็ก การได้รับความรู้ใหม่ที่ขัดแย้งกับความเชื่อเดิมจึงเป็นความทุกข์</p>
ง. คุณสมบัติพิเศษ	<p>๑. เป็นคนเต็มคน คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง ด้านร่างกายก็มีสุขภาพดี รู้จักสร้างเสริมสุขภาพ ออกกำลังกาย และกินอาหารที่มีประโยชน์</p>	<p>๑. มักขาดความมั่นคงทางด้านจิตใจหรืออ่อนไหวมาก ร่างกายก็อาจมีปัญหา เพราะบริโภคตามความอยากหรืออัตถะหาของตัวเอง</p>

ตารางที่ ๑.๑ (ต่อ)

คุณลักษณะต่างๆ	สัตว์ประชาธิปไตย	สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย
	๒. เป็นคนที่ไม่เคยยอมแพ้ เชื่อมั่นในความพยายาม ของตนเอง และความดีงาม ส่วนรวม	๒. ประเภทหนึ่ง ยอมแพ้อย่าง ง่ายดายกับการสูญเสีย อำนาจ หน้าตา หรือการ สูญเสียทรัพย์สินจากความ ผิดพลาดของตนเอง และ อีกประเภทหนึ่ง คือ มักไม่เคย ยอมแพ้ แต่สู้ด้วยวิธีการ ที่ผิดศีลธรรมและกฎหมาย ทุกรูปแบบ

๓) คน ประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญ

คนที่เป็นสัตว์ประชาธิปไตยต้องเป็นจุดกำเนิดประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญ – ประชาธิปไตย คน – สัตว์ประชาธิปไตย ต้องรวมพลังกันและใช้วิธีการประชาธิปไตย (democratic means) ในการสร้างกฎหมายสูงสุดเพื่อให้เป็นกฎกติกาหลักของการปกครองโดยหลักนิติธรรม และถ้าสังคมใดมีสัตว์ประชาธิปไตยจำนวนน้อยขาดการรวมกันเป็นกลุ่มก้อน ขณะเดียวกัน พลังของสัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตยมีมากกว่า รวมทั้งสามารถรวมกันเป็นกลุ่มก้อนและได้ยึดครองการใช้อำนาจทางการเมืองครอบงำสังคมได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน สังคมนั้นก็ยากที่จะพัฒนาประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง หรืออำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์ของประชาชนและพลเมืองส่วนใหญ่ในชาติได้

สูตรของคน ประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ ระเบียบทางการเมือง และความสงบสุข ยั่งยืนของสังคม จึงอาจเขียนออกมาได้ดังนี้ คือ

$$\frac{\text{สัตว์ประชาธิปไตย}}{\text{สัตว์ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย}} = \frac{\text{พลังประชาธิปไตย}}{\text{พลังเผด็จการ}}$$

$$\frac{\text{รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย}}{\text{รัฐธรรมนูญเผด็จการ}} = \frac{\text{ระเบียบทางการเมือง}}{\text{ไร้ระเบียบทางการเมือง}}$$

$$\frac{\text{ระเบียบทางการเมือง}}{\text{ไว้ระเบียบทางการเมือง}} = \frac{\text{ความสงบสุขยั่งยืน}}{\text{ความสงบสุข - ความไม่สงบสุข}}$$

วิเคราะห์คำวินิจฉัยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑. กฎหมายที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนำมาเป็นกรอบวินิจฉัย “ความเป็นสมาชิกภาพของนาย... ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ พรรคเพื่อไทย (พท.) ลื่นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๖ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๑ (๓) หรือไม่”^๓ คือ

๑.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กับ

๑.๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ดังสาระสำคัญบางตอนจากคำวินิจฉัยที่เป็นประเด็นสำคัญและขอยกมานำเสนอ ดังนี้ คือ^๔

“...เห็นว่าในมาตรา ๑๐๐ (๓) ระบุว่า ผู้ต้องคุมขังโดยหมายของศาลไม่ให้เป็นบุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งนาย... ถูกดำเนินคดีอาญารฐานก่อการร้าย ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างการพิจารณา แต่เมื่อมีพระราชกฤษฎีกายุบสภา ศาลเพิกถอนสัญญาประกัน และนาย... ถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำ จึงเห็นได้ว่า นาย... เป็นบุคคลต้องห้ามไม่ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๑๐๐ (๓)...”

“...เห็นว่า หากพิจารณา พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา ๘, ๑๙ และ ๒๐ แล้ว มีเจตนาว่าผู้ที่จะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองต้องมีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตามที่กฎหมายกำหนด และต้องเป็นบุคคลที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามไม่ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๐ ได้กำหนดลักษณะบุคคลที่มีให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งไว้ ๔ ลักษณะ ภิกษุ สามเณร ผู้มีสติพินเพื่อน ผู้ที่อยู่ระหว่างเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และบุคคลที่ถูกจับกุมคุมขังโดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย... โดยบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิในวันเลือกตั้งเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี ๒๕๔๒...”

^๓ เดลินิวส์ (๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕) : ๙

^๔ เรื่องเดียวกัน

“...ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองนั้น เริ่มมีบัญญัติในปี ๒๔๙๘ เป็นฉบับแรก ซึ่งก็ใช้เรื่อยมาและมีอีกหลายฉบับ เช่น ๒๕๑๑, ๒๕๑๗, ๒๕๒๔... แต่เมื่อมีการตรา พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ๒๕๔๑ และ ๒๕๕๐ มีการบัญญัติลักษณะต้องห้ามไม่ให้เป็นสมาชิกพรรคไว้ในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๘ เป็นการเขียนข้อความให้ลัดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๐... ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของกฎหมายและระเบียบวินัยของพรรคการเมือง...”

“...ดังนั้น เมื่อผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองไม่ได้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของกฎหมาย จนถูกดำเนินคดีและต้องถูกคุมขังโดยหมายของศาล โดยไม่ได้อนุญาตให้ปล่อยตัวในวันเลือกตั้ง ทำให้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา ๑๐๐ (๓) ย่อมเป็นลักษณะต้องห้ามการเป็นสมาชิกพรรคตาม พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐ ประกอบมาตรา ๑๙ และมาตรา ๘...”

“...เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๐ (๓) อันเป็นบุคคลต้องห้ามเป็นสมาชิกพรรคการเมืองตาม พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ส่งผลให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทยของนาย... สิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๓)...”

“...และมาตรา ๑๐๖ (๔) ที่บัญญัติว่าสมาชิกภาพ ส.ส. สิ้นสุดลงเมื่อขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๑ (๓)... การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. และกำหนดระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคก่อนการเลือกตั้ง เพื่อให้สมาชิกพรรคการเมืองมีระเบียบวินัย ยึดมั่นเจตนารมณ์ทางการเมือง และดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตลอดไป ให้พรรคการเมืองเป็นเสาหลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข คุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองจึงไม่เพียงพอต้องมีอยู่ในวันสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น แต่ต้องมีอยู่ตลอดเวลาของการเป็น ส.ส. ...”

“...เพราะรายละเอียดต่าง ๆ ไม่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องนำกฎหมายอื่นมาประกอบการวินิจฉัย เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริง มิใช่เป็นการนำกฎหมายที่ต่ำกว่าหรือมีบทบัญญัติที่ขัดแย้งในกรณีที่สูงสุดสมาชิกภาพการเป็น ส.ส. มาขยายหรือตีความให้เป็นโทษตามที่นาย... ยกขึ้นอ้างแต่อย่างใดและมีใช้การกำหนดเหตุขึ้นใหม่...”

“ดังนั้น เมื่อการเป็นสมาชิกภาพพรรคเพื่อไทยของนาย... ล้มสุดลง ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๑ (๓) จึงทำให้สมาชิกภาพ ส.ส. ของนาย... ล้มสุดตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๖ (๔) ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมาก ๗ ต่อ ๑ เสียงว่า สมาชิกภาพ ส.ส. ของนาย... ล้มสุดลงตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๖ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๑ (๓) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย”

จากสาระสำคัญของคำวินิจฉัยขององค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เสียงข้างมากเด็ดขาดที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้น ประเด็นสำคัญที่เป็นจุดเน้นในคำวินิจฉัย ก็ได้แก่

๑) การบังคับใช้กฎหมายต้องให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย ในที่นี้ก็คือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าในกฎหมายรองหรือกฎหมายที่มี “ศักดิ์” หรือสถานะของกฎหมายต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้ก็คือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้เขียนรายละเอียดบางอย่างไว้ และไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ก็มี “เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ” รวมทั้ง “เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฯ” ฉบับดังกล่าว จึงต้องนำมาประกอบการวินิจฉัยด้วย เพราะจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายดังกล่าวแล้ว

๒) เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่สำคัญประการหนึ่งและเกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในครั้งก็คือ

๒.๑ ให้บุคคลที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของกฎหมายและระเบียบวินัยของพรรคการเมือง

๒.๒ สมาชิกพรรคการเมืองและ ส.ส. ต้องยึดมั่นเจตนารมณ์ทางการเมือง และดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตลอดไป และมีคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอยู่ตลอดเวลา

๒.๓ ให้พรรคการเมืองเป็น “เสาหลัก” ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๓) การที่สมาชิกพรรคการเมืองและ ส.ส. ไม่ปฏิบัติตามอยู่ในกรอบของกฎหมาย และระเบียบวินัยพรรคการเมือง จนถูกจับกุมคุมขังโดยหมายของศาล ถูกดำเนินคดี จึง “ต้องห้าม” การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และต้องขาดจากสมาชิกภาพของ ส.ส. การใช้สิทธิเลือกตั้ง

๒. สาระสำคัญและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

๒.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒.๑.๑ สาระสำคัญของมาตรา ๑๐๐, ๑๐๑ และ ๑๐๖ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
“มาตรา ๑๐๐ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

(๑) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
(๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
(๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๔) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ”
“มาตรา ๑๐๑ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

(๔) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา

(ง) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี

(๕) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตาม (๔) ด้วย แต่ลักษณะดังกล่าวในกรณีใดที่กำหนดถึงจังหวัด ให้หมายถึงกลุ่มจังหวัด

(๖) คุณสมบัติอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา” และ

“มาตรา ๑๐๖ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๑

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๒

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๕ หรือมาตรา ๒๖๖

(๗) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกหรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก...”

“มาตรา ๑๐๒ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ดิถยาเสพติดให้โทษ

- (๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๐๐ (๑) (๒) หรือ (๔)
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (๕) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๖) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ...”

“มาตรา ๒๖๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะต้อง

(๑) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น

(๒) ไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นผู้สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน...”

“มาตรา ๒๖๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(๒) การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือ

(๓) การให้ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีให้ข้าราชการการเมือง พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น พ้นจากตำแหน่ง”

๒.๑.๒ เจตนารมณ์ของมาตราต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้น

จำกัดสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองของคนบางคนที่มิใช่สถานะพิเศษบางอย่างในสังคม จิตใจไม่สมบูรณ์และมีปัญหาเกี่ยวข้องกับกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย คือไม่ให้ใช้สิทธิในการเลือกตั้งและลงสมัครรับเลือกตั้ง ต้องการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะต้องเป็น “ตัวแทนของประชาชน” มีสัญชาติไทย อายุ ๒๕ ปีบริบูรณ์ หรือมีวุฒิภาวะและเป็น “ผู้ใหญ่” พอสมควร “เป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคเดียว” มีความเกี่ยวข้องกับเขตเลือกตั้งในทางใดทางหนึ่ง ต้องการให้เกิดความแน่นชัดต่อความเข้าใจของคนในสังคมว่า ตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งในกรณีนี้คือ ส.ส. และ ส.ว. เป็นตำแหน่งชั่วคราว มีวาระ มีความรับผิดชอบ และต้องอยู่ใต้การบังคับใช้กฎหมาย คือต้องไม่กระทำการละเมิดกฎหมายใดๆ รวมทั้งต้องมีวินัยตามกรอบวินัยของพรรคการเมืองและตามตำแหน่ง ส.ส. นอกจากนั้นบุคคลที่เคยกระทำความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสาเหตุ “การกระทำทุจริตและประพฤติมิชอบ” มาก่อนจะต้องไม่มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง และยังป้องกัน ส.ส. และ ส.ว. ไม่ให้ใช้อำนาจหน้าที่ และอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ไม่ให้กระทำละเมิด เอาไว้เอาเปรียบ และแสวงหาประโยชน์ที่ขัดต่อทั้ง “ความดีงามร่วมกันของสังคม” และ “หลักนิติธรรม”

ทำไมรัฐธรรมนูญจึงมีเจตนารมณ์ในลักษณะดังกล่าว เหตุผลสำคัญมีหลายอย่าง คือ

หนึ่ง ตำแหน่ง ส.ส. และ ส.ว. มาจากการเลือกตั้งเป็น “ตำแหน่งสาธารณะ” (public position) การใช้อำนาจหน้าที่ต่างๆ มีความสำคัญมากและมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมโดยตรง ถ้าทำดียึดมั่นในประโยชน์สาธารณะ คือของสังคมส่วนรวมแล้ว สังคมก็จะสงบสุข ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ในสังคมก็จะบรรเทาเบาบางลง แต่ถ้าทำไม่ดี ไม่ยึดมั่นในประโยชน์สาธารณะ หมายความว่า ทำไปเพื่อประโยชน์ตนเองและพวกพ้อง นอกจากสังคมจะปั่นป่วนวุ่นวายแล้ว ความขัดแย้งต่างๆ ในสังคมก็จะยิ่งทวีความรุนแรงและร้ายฉานลึกซึ้งมากขึ้นกว่าเดิม

สอง ตำแหน่ง ส.ส. และ ส.ว. จำเป็นอย่างยิ่งต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติ ความคิดอ่าน และมีความประพฤติที่ดีงาม ไม่ใช่แค่เพียงรู้จักอ้างสิทธิ เสรีภาพในด้านต่างๆ ตาม

หลักการบางส่วนของประชาธิปไตย กล่าวหาญในการพูด การแสดงออก และมีสำนวนโวหารดีแบบนัก Propagandist และ Demagogue เท่านั้น กฎหมายจึงต้องวางเงื่อนไขและขอบเขตในการกลั่นกรองไว้ให้รอบคอบ และให้มีองค์กรทางการเมือง คือ “พรรคการเมือง” ทำการกลั่นกรองและควบคุมอีกส่วนหนึ่ง ก่อนที่จะให้ภาคประชาชนตัดสินใจ “ลงคะแนนเสียง” ให้เป็นหรือไม่ให้เป็น ส.ส. ส.ว. และ

สาม การเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย ต้องเป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันกันอย่างแท้จริง (genuine competitive election) เสมอภาค (equal) อิสระและยุติธรรม (free and fair) คือ รวย - จน กลุ่มใหญ่ - กลุ่มเล็ก ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งหรือดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นกับผู้สมัครหน้าใหม่จะต้องมีความได้เปรียบ - เสียเปรียบกันน้อยที่สุด ทุกคนอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มีการบังคับใช้อย่างตรงไปตรงมา รวดเร็ว และถูกต้องเที่ยงตรง เหตุนี้ผู้สมัครและพรรคการเมืองต่างๆ จึงจะต้องเป็นผู้มีวินัย คุณธรรม และจริยธรรม มีความเกรงกลัวกฎหมายและมีจิตสำนึกในการสร้างสรรค์คุณความดีต่างๆ อยู่ในระดับสูง ไม่ใช่เพียงต้องการอำนาจ อิทธิพลและผลประโยชน์ซึ่งเป็นระดับต้นของการเมืองที่ยังไม่พัฒนาประชาธิปไตยมากนักเท่านั้น

๒.๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๒.๑ โครงสร้าง แยกเป็น ๖ หมวด และบทเฉพาะกาล รวมทั้งสิ้น ๑๔๐ มาตรา หมวด ๑ การจัดตั้งพรรคการเมือง หมวด ๒ การดำเนินกิจการของพรรคการเมือง หมวด ๓ การเงินและการสนับสนุนพรรคการเมือง (แยกออกเป็น ๕ ส่วน) หมวด ๔ การสิ้นสภาพ การเลิก และการยุบพรรคการเมือง (แยกเป็น ๓ ส่วน) หมวด ๕ การควบคุมพรรคการเมือง หมวด ๖ บทกำหนดโทษ (ส่วนที่ ๑ โทษทางอาญา ส่วนที่ ๒ โทษทางปกครอง) และบทเฉพาะกาล

สาระสำคัญของมาตรา ๘, ๑๙ และ ๒๐ ที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญยกมาประกอบการวินิจฉัยคดีนี้ มีดังต่อไปนี้ คือ

“มาตรา ๘ ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดหรือผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติซึ่งได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปอาจรวมกันดำเนินการจัดตั้งพรรคการเมืองได้

ในการจัดตั้งพรรคการเมือง ให้ผู้จัดตั้งพรรคการเมืองจัดให้มีการประชุม เพื่อกำหนดนโยบายพรรคการเมือง กำหนดข้อบังคับพรรคการเมือง และเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง

การประชุมตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด ในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง”

“มาตรา ๑๙ ผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกต้องเป็นบุคคลธรรมดาผู้มีสัญชาติไทย มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง โดยยื่นใบสมัครด้วยตนเอง พร้อมเอกสารประกอบตามที่นายทะเบียนกำหนดต่อพรรคการเมืองที่ผู้นั้นประสงค์จะสมัคร เข้าเป็นสมาชิก และให้คำรับรองว่าตนมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นอยู่ในขณะเดียวกัน ตามสถานที่ที่พรรคการเมืองกำหนด และให้พรรคการเมืองส่งสำเนาใบสมัครและเอกสาร ประกอบดังกล่าวให้นายทะเบียน

ในกรณีที่พรรคการเมืองใดแอบอ้างว่าผู้ใดสมัครเป็นสมาชิกโดยผู้นั้น ไม่รู้เห็นหรือไม่สมัครใจ ผู้ที่ถูกแอบอ้างหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ถูกแอบอ้าง อาจแจ้งต่อนายทะเบียนเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาลบชื่อของผู้นั้นออกจากการเป็นสมาชิก พรรคการเมืองนั้น โดยให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองดังกล่าวมาตั้งแต่นั้น

หัวหน้าพรรคการเมืองต้องจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริง เก็บรักษาไว้ ณ ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง และพร้อมที่จะให้นายทะเบียนหรือผู้ซึ่ง นายทะเบียนมอบหมายตรวจสอบได้

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงพร้อมด้วย รายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกดังกล่าว ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดให้นายทะเบียน ทราบภายในวันที่เจ็ดของทุกสามเดือนและให้สรุปยอดจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ทั้งหมดในรอบปีให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมกราคมของทุกปี

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมืองไม่แจ้งนายทะเบียนภายในระยะเวลาตามวรรคสี่ ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนด

ทะเบียนสมาชิกให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีทะเบียนสมาชิก พรรคการเมืองของทุกพรรคการเมืองในระบบอิเล็กทรอนิกส์ และให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ทะเบียนดังกล่าวเป็นทะเบียนที่ถูกต้องและแท้จริงตามกฎหมาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นอย่างอื่น” และ

“มาตรา ๒๐ สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๙

(๔) พรรคการเมืองมีมติให้ออกตามข้อบังคับพรรคการเมืองเพราะกระทำผิดวินัยหรือจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุร้ายแรงอื่น

(๕) พรรคการเมืองที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกสิ้นสุดสภาพความเป็นพรรคการเมืองเล็กหรือยุบไป

(๖) เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในขณะเดียวกันเกินกว่าหนึ่งพรรคการเมือง

(๗) กระทำการอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง

การลาออกจากสมาชิกตามวรรคหนึ่ง (๒) ให้ถือว่าสมบูรณ์เมื่อได้ยื่นใบลาออกต่อนายทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง

การสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวรรคหนึ่ง (๕) ถ้าสมาชิกผู้นั้นดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย มติของพรรคการเมืองต้องเป็นมติของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น...”

๒.๒.๒ เจตนารมณ์ของกฎหมาย ต้องการให้ผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุขั้นต่ำของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง รวมกันได้ตั้งแต่ ๑๕ คนเป็นอย่างน้อย ดำเนินการจัดตั้งพรรคการเมืองได้โดยต้องมีการ “ประชุมกัน” เพื่อกำหนดนโยบาย กำหนดข้อบังคับพรรค และเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ตามกรอบที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) กำหนดไว้ ส่วนผู้ที่จะเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ก็ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีข้อห้ามตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนด โดยต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเอง และให้เป็นสมาชิกได้เพียงพรรคเดียว โดยสมาชิกพรรคและพรรคการเมืองต้องมี “ความสุจริตใจ” และมีวินัย ยึดมั่นตามเงื่อนไขของกฎหมายทุกระดับ กระทำการในสิ่งที่ถูกต้อง เทียงตรง ไม่บิดเบือนความจริง หรือไม่กระทำด้วยเจตนาที่ไม่สุจริตในการแสวงหาและรับบุคคลเข้าเป็นสมาชิก ทั้งนี้สมาชิกสภาลาออกจากพรรคการเมืองและไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นได้ พรรคสามารถยุบเลิก และสิ้นสุดสภาพความเป็นพรรคได้

กฎหมายต้องการให้เกิดธรรมาภิบาลและเป็นประชาธิปไตยในพรรค
ทุกพรรคเพราะจะนำไปสู่กระบวนการทางการเมือง คือ **“การแข่งขันกันเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจ
และการรักษาอำนาจ”** ผู้มีความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่ก่อปัญหาต่างๆ รวมทั้งความรุนแรง
ทางการเมือง จนยากที่จะควบคุมและสร้างระเบียบให้เกิดขึ้นได้

สรุป อภิปรายพล และข้อเสนอแนะ

๑. สรุปผลการวิเคราะห์

๑.๑ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยยึดเอาสาระสำคัญและเจตนารมณ์ของ
รัฐธรรมนูญเป็นเกณฑ์สำคัญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นความพยายามจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไป
ภายใต้กรอบของกฎหมาย และสามารถบังคับใช้ได้จริง เป็นรูปธรรม เพราะเมื่อพิจารณาจาก
พฤติกรรมของบุคคลที่ได้รับการวินิจฉัยครั้งนี้ตามหลักฐาน พยาน ที่ปรากฏต่อสาธารณชน ดังที่
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนำมาประกอบการวินิจฉัย ก็นับว่ามีลักษณะเข้าข่ายต้องห้าม หรืออาจ
ละเมิดกรอบของกฎหมายอย่างชัดเจน

๑.๒ สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นภาษา
กฎหมาย มีรายละเอียดมาก มีความเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนหลายมาตรา ผู้อ่านและตีความ
กฎหมาย ถ้าอ่านโดยมีจินตนาการและคิดอย่างเป็นระบบ จะเกิดความเข้าใจถึงเจตนารมณ์
ที่แท้จริงของกฎหมาย และยังได้อ่านรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดตั้งแต่อารัมภบทไปจนถึงมาตรา
สุดท้าย คือ มาตรา ๓๐๙ ก็ยังสามารถมองลึกไปถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐธรรมนูญได้
ครบถ้วน ที่มีเจตนารมณ์อยู่หลายอย่าง แต่ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน การเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว.
รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และองค์กรอิสระและองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ก็คือการทำให้ประชาชน
มีบทบาทสำคัญในทางการเมืองและในด้านอื่นมากขึ้น มีองค์กรอิสระต่างๆ มาร่วมกันตรวจสอบ
ควบคุมและดำเนินการ เพื่อให้การเข้าสู่อำนาจของ “ตัวแทน” ที่มาจากการเลือกตั้ง และ
“สรรหา” บางส่วนอยู่ในกรอบของกฎหมายและความถูกต้องชอบธรรม ป้องกันการ “บิดเบือน
อำนาจ” ของผู้มีตำแหน่งสาธารณะ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของ “การทุจริตคอร์รัปชัน” ในวงการ
เมืองและข้าราชการไทยทุกระดับ และให้มีกลไกตรวจสอบ ควบคุม และดำเนินการกับทุกคน
ทุกองค์กรที่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมืองทุกชั้นตอน ทุกระดับ รวมทั้งการ
ตรวจสอบ ควบคุม และดำเนินการกับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ไม่ยึดหลักการและ
เจตนารมณ์ของกฎหมาย

๑.๓ จากที่ได้วิเคราะห์มาข้างต้นต้องถือว่าเป็นการวินิจฉัยเฉพาะกรณีเดียวตาม **“ความผิด”** หรือการกระทำละเมิดกฎหมายในลักษณะหนึ่งของบุคคลคนหนึ่ง ถ้ามองในทางบวก **“เจตนารมณ์”** ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องสามารถจะเป็น **“ดาบกายสิทธิ์”** เล่มเดียวที่สามารถใช้ฟาดฟัน **“ความผิด”** ที่จะละเมิดกฎหมายได้ต่อไปอีก ไม่ว่าจะเป็ความผิดในกรรมหรือวาระใดแต่เข้าข่ายผิดทั้งสาระสำคัญและเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแต่ในทางลบของการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ผู้บังคับใช้กฎหมายคนละคนหรือคนละกลุ่มในวาระต่างกันอาจจะไม่ยึด **“ดาบกายสิทธิ์”** เล่มนี้ และเมื่อนั้น **“สองมาตรฐาน”** การบังคับใช้กฎหมายที่จะเกิดขึ้น และอาจนำไปสู่การล่มสลายของกระบวนการสร้างหลัก **“นิติธรรม”** ได้อีกหรือไม่ เหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาหลายครั้งในกรรมและวาระก่อนหน้านั้น

๒. อภิปรายผล

๒.๑ กฎหมายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ กฎหมายสูงสุด หรือรัฐธรรมนูญ มีปัญหามากมายหลายประการ ทั้งที่มา สาระสำคัญ การบังคับใช้ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขและการยกเลิก หรืออาจกล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญของไทยไม่มีฉบับใดสมบูรณ์แบบ บางฉบับ “สาระสำคัญค่อนข้างเป็นเผด็จการและเจตนารมณ์ให้อำนาจกับผู้นำสูงสุดคือ นายกรัฐมนตรี และอาจหมายถึงจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีอำนาจหลังจากยึดอำนาจด้วยวิธีการรัฐประหาร (coup d'état) ๒ ครั้ง คือ “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๐๒” ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๗ ก็สามารถบังคับได้เป็นรูปธรรมหลายครั้ง แต่เน้นที่กรณีก่อคดีรุนแรง การวางเพลิงและผู้มีพฤติกรรมเป็น “อันธพาล” เป็นหลักระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๕๐๖ แต่หลังจากที่จอมพล สฤษดิ์ถึงแก่อสัญกรรม จอมพล ถนอม กิตติขจร เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อมา การบังคับใช้ตามมาตรา ๑๗ ก็ไม่เน้นเหมือนสมัยจอมพล สฤษดิ์ ยกเว้นเพียงบังคับใช้ในการยึดทรัพย์สินของจอมพล สฤษดิ์เท่านั้น รัฐธรรมนูญที่มี “สาระสำคัญในด้านให้สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนมาก และมีองค์กรอิสระหลายองค์กรเกิดขึ้น” คือ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้มีการบังคับใช้กฎหมายด้วยกลไกบางส่วนของรัฐธรรมนูญอยู่บ้างในช่วงที่มีการประกาศใช้ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๙ แต่มี “ดาบกายสิทธิ์” แตกต่างกันในองค์กรเดียวกัน แต่ต่างกรรมต่างวาระและต่างกลุ่มกัน เช่น ในองค์กรศาลรัฐธรรมนูญ และ กกต. เป็นต้น กกต. ชุดแรกสุดมีการให้ “ใบแดง” และ “ใบเหลือง” ผู้สมัครพอสสมควรตั้งแต่เลือกตั้ง ส.ว. ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓

และเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๔๔ แต่หลังจากนั้น “ดาบกายสิทธิ์” ได้เปลี่ยนเล่ม กกต. ชุดต่อๆ มา หันไปเน้น “ดาบเล่มใหม่” นอกกรอบสาระสำคัญและเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญด้วยการนำเอา “ดาบจาริตประเพณี” หรือ “ดาบเก่า” มาใช้ด้วยการให้ “ทำพิธีสาบาน และการปฏิญาณว่าจะยึดหลักกฎหมายและความถูกต้องดีงาม” แทน เหล่านี้เป็นต้น

ผู้เขียนมองว่า รัฐธรรมนูญและกฎหมายไทยมีปัญหามากที่สุด คือการ บังคับใช้และมีปัญหามากในกระบวนการนี้ เพราะยากที่จะหาบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ “กล้าหาญ” และ “ยึดเอาหลักการของกฎหมายเป็นที่ตั้ง” มาทำการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นมาตรฐานเดียวได้ ใครหรือคนกลุ่มใด ๆ ในสังคมก็สามารถจะสร้างวาทกรรม “สองมาตรฐาน” หรือแม้แต่ “มาตรฐานอำมาตย์ (เผด็จการ)” ขึ้นมากล่าวหาคณะบุคคล องค์กร และสถาบันที่บังคับใช้กฎหมายที่เป็นโทษกับตนเองและพวกพ้องได้เสมอ และถ้าสถานการณ์ต่างๆ เอื้ออำนวยก็สามารถสร้าง “กลุ่มก้อน” เพื่อเข้าไปเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจเดิม และเข้าไปมีอำนาจแทนผู้ที่ถูกโค่นล้มไปได้ด้วย เช่น การเกิดคณะรัฐประหาร พรรคการเมือง และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองในช่วงเวลาต่างๆ เป็นต้น

๒.๒ ค่านิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยคือต้นเหตุของปัญหา การบังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือ สังคมไทยตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน โรงเรียน และกลุ่มคนทุกระดับ มีการอบรมกล่อมเกล้าทางการเมือง (political socialization) ผ่านพ่อ – แม่ เครือญาติ เพื่อนเล่นของเด็ก คุณครูตั้งแต่ระดับอนุบาลขึ้นไป รวมทั้งสื่อต่างๆ ไปในลักษณะสำคัญ คือ

๑) **อัตตาธิปไตย** คือ ความสำคัญของตัวตนของบุคคล คือ พ่อแม่และ “ผู้ใหญ่” ทุกคนเป็นผู้มีอำนาจ และแบ่งกันเป็นชั้นๆ หรือชั้นๆ พ่อมากกว่าแม่ พ่อแม่อาจยอมให้กับปู่ ย่า ตา ยาย คุณครูมากกว่าเด็กนักเรียน แต่อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียนมีมากกว่าคุณครู เหล่านี้เป็นต้น ค่านิยม **“ไผ่เป็นไผ่”** คือ การให้ความสำคัญกับบุคคลมากกว่าหลักการและเหตุผลจึงเกิดขึ้น

๒) **อำนาจนิยม** ดังที่กล่าวมาในข้อ ๑) คือการเน้นที่บุคคล ทำให้ละเลยหลักการ **“มนุษยชน”** หรือความมีเหตุผลและการสอนให้เด็ก เยาวชนรู้จักคิด การใช้เหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ แต่สังคมไทยสอนให้ยอมรับอำนาจทั้งอำนาจบุคคล สังคม และอำนาจของพลังทางธรรมชาติ (ผีสิงเทวดา) และสอนให้มุ่งแสวงหาอำนาจในยุคปัจจุบันคือ เรียนโรงเรียน “เด่นดัง” เรียนสาขาหรือคณะที่มีโอกาส “หาเงินได้มาก” และมุ่งแสวงหาเงินซึ่งจะเป็นเครื่องมือไปสู่การมี “หน้าตา” และอำนาจในสังคมต่อไป และ

๓) **อุปถัมภ์นิยมและพวกพ้องนิยม** หมายถึง ตั้งแต่ระบบเครือญาติ (cronyism) ไปจนถึงการเล่นเส้นสาย การผูกสัมพันธ์ใกล้ชิด มีผลประโยชน์แลกเปลี่ยนและพึ่งพากันระหว่างผู้น้อย – ผู้ใหญ่ ผู้มีบุญคุณ – ผู้ขอรับความช่วยเหลือ และเจ้านาย – ลูกน้อง ระบบดังกล่าวนี้ที่คนไทยยึดถือมีลักษณะเป็น “ดาบสองคม” ถ้าใช้กันอย่างกว้างขวาง เกื้อกูลกันมาก และไม่มีความยุติธรรมและจริยธรรมกำกับก็จะนำไปสู่การละเมิดและทำลายทั้งคุณงามความดีร่วมกันในสังคม (common good) และหลักนิติธรรม

๓. ข้อเสนอแนะ

๓.๑ ในระดับขององค์กรอิสระที่มีหน้าที่เฉพาะด้าน ต้องยึด **“หลักนิติธรรม”** และความถูกต้องตามหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมายเป็นที่ตั้ง การบิดเบือนกฎหมายไปหา **“ช่องว่างหรือช่องโหว่”** ใดๆ มีแต่จะนำไปสู่ความยุติธรรมช้าแล้วช้าอีก ถ้าใครไม่กล้าหาญเพียงพอที่ก้าวข้ามค่านิยมเชิงวัฒนธรรมกระแสหลักของไทย ก็ไม่ควรจะเข้าไปสู่ตำแหน่งในองค์กรอิสระ เพราะจะไม่ช่วยเปลี่ยนแปลงสังคมไทยไปสู่ความมีระเบียบทางสังคมและการเมืองได้เลย

๓.๒ บรรดาสมาชิกพรรคการเมือง และ ส.ส. ต้องตั้งต้นคิดและคิดในแบบใหม่ๆ ต่างจากที่นักการเมืองที่มีตำแหน่งในตอนนี้นึกและเชื่อมั่น คือต้องคิดว่า ถ้าจะผ่านเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องใช้เงินมากเกินไปทั้งของตัวเอง ญาติ ผู้อุปถัมภ์ และของนายทุนพรรค เพื่อที่จะไม่นำไปสู่การแข่งขันและแย่งชิงอำนาจกันรุนแรงระหว่าง “กลุ่มทุน” ต่างๆ หรือต้องพูดความจริงกับประชาชน **“กลุ่มที่ไม่รู้ไม่เข้าใจการเมืองดีพอ”** ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากจะอย่างไร และจะอย่างไรที่กฎหมายจะสามารถเอาผิดกับคนใช้เงินมาก และหลอกลวงหรือไม่พูดความจริงกับกลุ่มคนที่ไม่เข้าใจและไม่รู้การเมืองดีพอ

๓.๓ อยากให้เยาวชนรุ่นใหม่ที่สนใจการเมืองเริ่มมาเรียนรู้และศึกษาการเมืองให้เข้าใจทุกด้านทุกมุมให้ดีๆ ก่อน กล่าวคือ ให้สามารถสร้างทางเลือกต่างๆ ทางการเมืองให้เห็นชัดเจนหลาย ๆ แนวทาง ตั้งแต่ **“แนวทางธนาธิปไตย”** ตามที่เป็นอยู่ในขณะนี้ที่**ใช้เงินเป็น** เครื่องมือสำคัญ **“แนวทางอำมาตยาธิปไตย”** ที่ใช้กลไกทหารและระบบราชการเข้าสู่อำนาจ และ **“แนวทางประชาธิปไตย”** ที่ต้องใช้เสียงบริสุทธิ์จากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองจริง ๆ และมีจิตอาสาสูงส่งที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในสังคมไทยแล้วอยากให้เลือกแนวทางประชาธิปไตยจริงๆ เพื่อการเข้าไปมีตำแหน่งสาธารณะต่อไป

๓.๔ พ่อแม่ ผู้ปกครอง คุณครู “ผู้ใหญ่” และสื่อต่างๆ ทุกประเภทขอให้เข้าใจใหม่ว่า คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นคำดีงาม สร้างสรรค์และมีคุณค่าสูง คือ ประชาชน อธิปไตย อำนาจอเป็นของ โดย เพื่อประชาชน ประชาชนคือคนทุกคน ทุกคนเป็นมนุษย์เป็นคน ความเป็นมนุษย์เหมือนกันตามธรรมชาติและการเกิด และมีโอกาสเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายที่ดีงาม การแข่งขันกันในกรอบและกระบวนการประชาธิปไตยต้องอ้าง “กฎหมายที่ดีงาม” ดีงามจากการบังคับใช้ได้จริงเป็นรูปธรรม แต่ต้องเกิดจากคนที่ดีงาม เป็นคนมีวินัย มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง เคารพกฎหมายและความถูกต้องดีงาม

ขอให้เลิกเชื่อว่า คนดี คนเก่ง คนถูกต้อง คือ คนที่พูดเก่ง พูดได้ทุกเรื่อง แม้แต่การใช้คำพูดกล่าวหาว่าร้ายคนอื่น แต่ (ปากหวาน) พูดเอาใจประชาชน หรือกลุ่มที่สนับสนุนตัวเอง กล่าวคือ พูดถึงคนอื่นที่อยู่อีกฝ่ายหนึ่งด้วยคำไม่ดีด้วยข้อกล่าวหาเลวร้ายต่างๆ ที่ยังขาดข้อมูล หลักฐาน แต่พูดถึงตัวเอง และผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนตัวเอง ในทางที่ตีหมด ซึ่งไม่น่าจะถูกต้องตามความเป็นจริง คือ อย่าเชื่อถือหรือมกมายกับผู้ที่พูดถูกใจ เอาใจ และทำตัวน่าไว้วางใจ แต่ไม่ชอบผู้ที่พูดถูกต้อง มีข้อมูล หลักฐานและมีข้อพิสูจน์

หมายความว่า ขอให้ลดอคติทั้ง ๔ ประการ ทั้งจากความรัก ความเขลา ความหลง และความไม่ชอบ แล้วมามองด้วยตรรกหรือหลักเหตุ - ผล (อิทัปปัจจยตา) ค่อยๆ ฝึก ค่อยๆ ทำแล้วปัญญาจะเกิดขึ้น ตามหลักโยนิโสมนสิการ ลูกหลานไทยอาจกลายเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ช่วยรักษาโลกนี้ไว้ และไม่มีวันเป็น “แมงเม่าบินเข้ากองไฟ” เหมือนกับบรรพบุรุษของเราบางส่วนและเราเองที่เคยเป็นมาแล้ว

ขอให้หันมา “อ่าน” กันให้มากๆ วันละสัก ๕๐ หน้าเป็นอย่างน้อย และอ่านให้หลากหลายสาระ หลากแหล่ง พร้อมๆ ไปด้วยการใช้หัวใจนักปราชญ์ คือ ส. จิ. ปุ. ลิ. ประกอบการอ่านทุกครั้ง ไม่นานผู้อ่านก็จะก้าวเข้าสู่การเป็นปราชญ์ และ “รู้ทัน” นักการเมือง และคนบางคน บางกลุ่มที่ “บิดเบือนกฎหมายและอำนาจ”

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ ฉบับปรับปรุง**. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๘.

..... **ประมวลสาระชุดวิชาการเมืองการปกครองไทย ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑**. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.

วารสารและหนังสือพิมพ์

รัฐสภาสาร. ปีที่ ๕๕ ฉบับที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๐

รัฐสภาสาร. ปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

รัฐสภาสาร. ปีที่ ๕๙ ฉบับที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๔

รัฐสภาสาร. ปีที่ ๕๙ ฉบับที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เดลินิวส์. ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ภาษาอังกฤษ

Crothers, Lane and Charles Lockhart. **Culture and Politics : A Reader**. New York : St.Martin's Press, 2000.

Russell, Bertrand. **A History of Western Philosophy**. New York : Simon And Schuster, 1967.

Smith, B.C. **Good Governance and Development**. New York : Palgrave Macmillan, 2007.

สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิกร ศักดิ์แสง*

วันนี้อยากเขียนเรื่องสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน ที่ทุกคนอ้างถึงสิทธิเสรีภาพทั้งนั้น ผมจึงลุกขึ้นมาค้นคว้าหาความหมายถึงสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่บางคนบอกว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีที่มาแบบไม่ชอบธรรมจึงถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่น่าจะยอมรับ ซึ่งผมคิดว่าการมองแต่รูปแบบไม่ได้มองที่เนื้อหา ไม่น่าจะเป็นธรรมกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้เท่าใดนัก ดังนั้นเราควรมามองเนื้อหาในรัฐธรรมนูญเรื่องสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้ความเป็นธรรมกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้บ้าง

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำกรรมการและเลขานุการบริหารหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน ผู้อำนวยการศูนย์เผยแพร่ความรู้ทางด้านกฎหมายและการวิจัยแก่ประชาชน คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยตาปี

๑. สิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิเสรีภาพของประชาชน (Rights and Liberties of People) จะกล่าวถึง ความหมายของสิทธิเสรีภาพ การรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับในกรณีจำเป็นต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพ การละเมิดกฎเกณฑ์ที่คุ้มครองหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพ ดังนี้

๑.๑ ความหมายของสิทธิเสรีภาพ

ก่อนที่จะทราบถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เราจำเป็นต้องทราบถึงความหมายของสิทธิและความหมายของเสรีภาพ ดังนี้

๑.๑.๑ สิทธิ

สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจตามกฎหมายที่บุคคลได้รับรองและคุ้มครองให้กฎหมายในที่นี้เป็นกฎหมายที่มีฐานะสูงสุด คือ “รัฐธรรมนูญ” (Constitution) เมื่อกล่าวถึงสิทธิในรัฐธรรมนูญ จึงหมายถึง สิทธิในทางมหาชน (Public Rights) ซึ่งมีหลักเกณฑ์คลุมถึงสิทธิในทางเอกชน (Private Rights)^๑ ด้วย

๑.๑.๒ เสรีภาพ

เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น อยู่ในภาวะที่ปราศจากการถูกกักขังหน่วงเหนี่ยวหรือขัดขวาง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เสรีภาพคือ อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-determination) โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ด้วยตนเอง จึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง^๒ เสรีภาพจึงมีความหมายต่างกับสิทธิ อย่างไรก็ตามถ้าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพนั้นก็อาจเป็นสิทธิด้วย จึงมีผู้เรียกรวมๆกันไปว่า “สิทธิเสรีภาพ”^๓

การดำเนินงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ถึงแม้ว่าจะเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ต้องไม่กระทบสิทธิเสรีภาพ หรือทำลายสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นหน้าที่ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่จะรับรองและคุ้มครองสิทธิ

^๑ วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๓๐, หน้า ๖๔๐ - ๖๔๑.

^๒ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสารจำกัด, ๒๕๓๘, หน้า ๒๑ - ๒๒.

^๓ วิษณุ เครืองาม. เพิ่งอ้าง, หน้า ๖๔๑.

เสรีภาพของประชาชน และต้องกำหนดกฎเกณฑ์ทั้งหลายให้ใช้บังคับการกระทำของรัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในกรณีที่จะต้องมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้ เมื่อมีการละเมิดกฎเกณฑ์เหล่านั้น ก็ต้องมีวิธีการให้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องรับผิดชอบไว้ ดังนี้^๔

๑.๒ การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

รัฐเสรีประชาธิปไตยถือว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนในสังคมเป็นหัวใจของการเมืองการปกครอง จึงให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งในกรณีนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนของประเทศไทยที่ได้รับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆได้ ๕ ประการ ดังนี้^๕

๑.๒.๑ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตร่างกาย

ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตร่างกาย^๖ คือ เสรีภาพที่มนุษย์ไม่สามารถปฏิเสธได้ เป็นเสรีภาพที่ทุกคนต้องการ เป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนต้องการและจัดเป็นเหตุสำคัญที่สุดที่นักปรัชญากฎหมายเห็นกันว่าเป็นเหตุให้มนุษย์รวมตัวกันเป็นสังคม ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวถือว่าเป็นความสำคัญมากกว่าสิทธิเสรีภาพอื่นๆ เพราะถือว่าสิทธิเสรีภาพดังกล่าวเป็นพื้นฐานของเสรีภาพอื่นๆ^๗

^๔ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. นิติวิธีทางกฎหมายมหาชน เล่ม ๓. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๓๘, หน้า ๑๒๘.

^๕ โปรดดูรายละเอียดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในหมวดสิทธิเสรีภาพ มาตรา ๒๖-๖๙ ซึ่งแบ่งสิทธิเสรีภาพออกได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ

- (๑) สิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน
- (๒) สิทธิเสรีภาพในทางการเมือง
- (๓) สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ

^๖ มาตรา ๓๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^๗ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๗, หน้า ๒๖ - ๒๗.

๑.๒.๒ เสรีภาพในชีวิตส่วนตัว

รัฐตระหนักถึงว่ามีเสรีภาพของบุคคลบางอันมีขอบเขตที่มีความเป็นอิสระ และปฏิเสธรการที่บุคคลอื่นเข้ามารุกรานเสรีภาพ เสรีภาพดังกล่าวก็คือ เสรีภาพในชีวิตส่วนตัว ซึ่งได้แก่ เสรีภาพในเคหสถาน^๘ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร^๙ เสรีภาพในความลับส่วนบุคคล^{๑๐} เสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคล^{๑๑} เป็นต้น

๑.๒.๓ เสรีภาพในตัวของบุคคล

เสรีภาพในตัวของบุคคล เป็นเสรีภาพที่บุคคลสามารถทำอะไรกับร่างกายของตนเองก็ได้ บุคคลอื่นจะก้าวล่วงเข้ามาขัดขวางการเคลื่อนไหวทางกายภาพของเขาไม่ได้ เช่น เสรีภาพในการเดินทาง^{๑๒} บุคคลอื่นจะเข้ามาก้าวล่วงในร่างกายของเขาโดยปราศจากการยินยอมไม่ได้ เช่น การผ่าตัดคนไข้ต้องได้รับความยินยอมจากคนไข้^{๑๓} เป็นต้น

สิทธิเสรีภาพในตัวของบุคคล เป็นสิทธิของแต่ละคนที่จะเคารพในเนื้อตัวร่างกายของตนเองที่จะสามารถทำอะไรกับเนื้อตัวของตนเองภายใต้กรอบของกฎหมาย เช่น การร่ำขายบริการทางเพศ จะเห็นได้ว่าบุคคลที่กระทำดังกล่าวใช้เสรีภาพในตัวของบุคคลและอ้างว่าสามารถทำได้ แต่ในกรณีนี้จะอ้างว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิทธิเสรีภาพในตัวของบุคคลไม่ได้ เนื่องจากเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายการค้าประเวณี เป็นต้น

^๘ มาตรา ๓๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^๙ มาตรา ๓๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๐} มาตรา ๓๕ วรรค ๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๑} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. **เพิ่งอ้าง**, หน้า ๒๘.

^{๑๒} มาตรา ๓๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๓} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. **อ้างแล้ว**, หน้า ๒๙ - ๓๐.

๑.๒.๔ เสรีภาพทางปัญญาและศีลธรรม

สมองของมนุษย์เป็นผลผลิตทางธรรมชาติที่เป็นอวัยวะที่สำคัญ เห็นการคาดเดาได้ว่า มนุษย์จะใช้สมองคิดไปในทางใด คิดอย่างไร มนุษย์สามารถแสดงออกสิ่งที่ตนเองคิด สิ่งที่ตนเองเชื่อและแสดงออกซึ่งสิ่งที่ตนเองคิดได้ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น^{๑๔} เสรีภาพในทางความเชื่อ เสรีภาพในการนับถือศาสนา^{๑๕} เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในทางวิชาการ^{๑๖} เสรีภาพในการรวมตัวเป็นกลุ่มบุคคล^{๑๗} เป็นต้น

ปัจจุบันเสรีภาพทางปัญญาและศีลธรรมอาจจะแสดงออกมาในทางสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อทางด้านละคร เสรีภาพของวิทยุโทรทัศน์ เป็นการแสดงออกถึงการกระจายทางความคิด รวมถึงผู้สอนหนังสือซึ่งเป็นเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการประชุม เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการประท้วง^{๑๘} เสรีภาพในการนับถือศาสนา^{๑๙} เป็นต้น ซึ่งสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนานั้น กฎหมายรับรองโดยที่ไม่มีอะไรเข้ามาแทรกแซงได้เลย มีอิสระ มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ลัทธิ นิกายใดก็ได้ กฎหมายไม่สามารถก้าวล่วงได้ในด้านทางความคิด

๑.๒.๕ เสรีภาพทางเศรษฐกิจ

เสรีภาพทางเศรษฐกิจนั้นส่วนใหญ่จะมีลักษณะพิเศษเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในทางเศรษฐกิจ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพดั้งเดิม คือ เสรีภาพตามแนวคิดปัจเจกชนนิยม

^{๑๔} มาตรา ๔๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๕} มาตรา ๓๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๖} มาตรา ๕๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๗} มาตรา ๖๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๘} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ่างแล้ว, หน้า ๓๐.

^{๑๙} มาตรา ๖๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

เสรีภาพประเภทนี้ เช่น เสรีภาพในกรรมสิทธิ์^{๒๐} เสรีภาพในการทำงาน^{๒๑} เสรีภาพในอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม เสรีภาพในการเป็นสหภาพ^{๒๒} เสรีภาพในการนัดหยุดงาน^{๒๓} เป็นต้น

๑.๓ กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับในกรณีจำเป็นต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติให้การตรากฎหมายเพื่อ จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเท่าที่จำเป็นและจะกระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพของ บุคคลไม่ได้^{๒๔} การที่ทุกคนที่มีสิทธิเสรีภาพนั้นถ้าไม่มีขอบเขตจำกัด ทุกคนจะใช้สิทธิเสรีภาพ นั้นเกินเลยทำให้เกิดปัญหาในทางสังคมได้ รัฐจึงจำเป็นต้องมาแทรกแซงเข้ามาจัดการคุ้มครอง ไม่ให้ผู้อื่นมาละเมิดสิทธิเสรีภาพของเรา ซึ่งการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นจำเป็นต้องกระทำอย่างน้อย ๓ ประการ ดังนี้^{๒๕}

^{๒๐} มาตรา ๔๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๑} มาตรา ๔๓-๔๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๒} มาตรา ๖๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๓} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ้างแล้ว, หน้า ๓๐.

^{๒๔} ดูเทียบเคียงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ กับรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ สาธารณรัฐเยอรมนี ในเรื่องของการรับรองและการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักการปกครองแบบ นิติรัฐที่ยึดหลักนิติธรรม ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

“มาตรา ๒๙ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด กรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการ ตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

รัฐธรรมนูญสหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ. ๑๙๔๙

“มาตรา ๑๙ ๑) ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะกระทำได้ก็แต่ โดยบทบัญญัติของกฎหมาย อาศัยอำนาจตามกฎหมายนั้น จะต้องใช้ได้กับทุกคนเป็นการทั่วไป

๒) ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ห้ามจำกัดสาระสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐาน

๓) สิทธิขั้นพื้นฐานย่อมมีผลบังคับถึงบรรดาองค์กรที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย มหาชนเยอรมันเท่าที่สภาพของสิทธินั้นจะอำนวย

๔) หากหน่วยราชการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะตั้งร้อง ต่อศาลยุติธรรมได้ หากศาลอื่นไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาให้เป็นอำนาจของศาลธรรมดาที่อยู่ตามกฎหมายที่ จะพิจารณาพิพากษา”

^{๒๕} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ้างแล้ว, หน้า ๓๒.

๑.๓.๑ การจำกัดเสรีภาพเพื่อคุ้มครองเสรีภาพผู้อื่นและคุ้มครองสังคม

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล รัฐต้องตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพ และกฎหมายดังกล่าวต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาจากองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนด้วย ตามครรลองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งก็คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) แต่อย่างไรก็ตามการจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อคุ้มครองสังคมและคุ้มครองเสรีภาพผู้อื่นนั้น คงเป็นไปได้เลยที่รัฐจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยไม่คงเหลือสิทธิเสรีภาพอะไรเลยให้แก่ประชาชน

๑.๓.๒ การคุ้มครองเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐ

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยรัฐจะตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้น รัฐเองก็ต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองประชาชนด้วย การคุ้มครองเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ มีอยู่ ๓ ระดับด้วยกัน ดังนี้^{๒๖}

๑. สิทธิเสรีภาพบางประเภทนั้นรัฐไม่สามารถตรากฎหมายออกมาจำกัดได้เลย เสรีภาพประเภทนี้เป็นเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อย่างสมบูรณ์ เช่น สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา^{๒๗} เป็นต้น

๒. การจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นต้องตราเป็นกฎหมายที่มาจากฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) ซึ่งแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชน ซึ่งถือว่าเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนเท่านั้นที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ดังนั้นหากรัฐต้องการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องใด รัฐต้องตรากฎหมายออกมาในรูปของพระราชบัญญัติ มิเช่นนั้นรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่สามารถกระทำการได้^{๒๘} เว้นแต่ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติ ความมั่นคงของรัฐหรือในกรณีที่เกี่ยวข้องกับภาษีอากรหรือเงินตรา ถ้ามีความจำเป็นรีบด่วนและลับ ฝ่ายบริหารนั้นสามารถตราพระราชกำหนดมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นได้ แต่เมื่อเข้าสู่สมัยประชุมสภานิติบัญญัติต้องนำพระราชกำหนดนั้นให้สภาอนุมัติ^{๒๙}

^{๒๖} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ่างแล้ว, หน้า ๓๓ - ๓๔.

^{๒๗} มาตรา ๓๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๘} กฤษณ์ วสินนท์. "เสรีภาพในทางการค้าและอุตสาหกรรมในระบบกฎหมายไทย : การจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรืออาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐" วารสารสมาคมกฎหมายมหาชนแห่งประเทศไทย ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า ๑๕๕.

^{๒๙} ดูเงื่อนไขและกระบวนการตราพระราชกำหนดที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๔ - ๑๘๖

๓. ถ้ามีการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐต้องจัดให้มีองค์กรทำหน้าที่คุ้มครองประชาชนที่ถูกละเมิด เช่น ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นต้น นอกจากนี้ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพและขัดต่อรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐต้องมีองค์กรชี้ขาดในเรื่องดังกล่าว เช่น องค์กรทางการเมือง ศาลยุติธรรม หรือศาลพิเศษคือ ศาลรัฐธรรมนูญ^{๓๐} เป็นต้น

๑.๓.๓ การคุ้มครองเสรีภาพจากการละเมิดของบุคคลอื่น

การกระทำหน้าที่ดังกล่าวของรัฐเป็นไปเพื่อการปกป้องคุ้มครองคนทุกคนในสังคมให้มีความสุขและต้องการมีการกำหนดโทษไว้ ถ้ามีการละเมิดสิทธิเสรีภาพเกิดขึ้นทั้งทางแพ่ง ทางอาญา^{๓๑} ทางปกครองและทางรัฐธรรมนูญ^{๓๒} การละเมิดกฎหมายที่คุ้มครองหรือจำกัดเสรีภาพจะต้องมีองค์กรชี้ขาดที่เป็นอิสระและทำให้การละเมิดนั้นหมดไป ในประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าการที่จะทำให้เสรีภาพได้รับการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ จะต้องมีการมีปัจจัยอีก ๒ ประการ คือ

๑.๓.๓.๑ มีองค์กรอิสระในการตัดสินชี้ขาดการละเมิด

ในประเทศที่ใช้หลักการปกครองแบบนิติรัฐ (Legal State) ที่ยึดหลักนิติธรรม (The Rule of Law) นั้น ถือว่าต้องให้ศาลซึ่งเป็นศาลยุติธรรมหรือศาลพิเศษ (เช่น ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ) ในระบบกฎหมายมหาชนเป็นผู้ชี้ขาดในการคุ้มครองเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

๑.๓.๓.๒ มีมาตรการให้การละเมิดนั้นหมดไป

การมีมาตรการให้การละเมิดนั้นหมดไปและให้ค่าเสียหาย ศาลที่มีความเป็นอิสระมีอำนาจให้การละเมิดเสรีภาพนั้นยุติลง และต้องจ่ายค่าเสียหายให้ปัจเจกชนที่เสียหายด้วย ซึ่งเป็นการเยียวยาให้กับผู้เสียหายที่ถูกละเมิด

^{๓๐} สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๔๕, หน้า ๔ - ๕.

^{๓๑} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ่างแล้ว, หน้า ๓๔.

^{๓๒} ดูมาตรา ๒๖-๒๘ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๖. หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐให้สิทธิเสรีภาพและคุ้มครองแก่ประชาชนแล้ว รัฐและประชาชนก็ต้องมีพันธะหรือหน้าที่กระทำการ^{๓๓}หรืองดเว้นกระทำการ^{๓๔} กล่าวคือ หน้าที่ (Duty) คือ พันธะหรือความผูกพันที่ทำให้บุคคลอยู่ในสถานะที่ต้องกระทำการ งดเว้นกระทำการบางอย่าง เพื่อให้เป็นไปตามสิทธิของบุคคลอื่น ดังนั้นหน้าที่ตามกฎหมาย คือ พันธะหน้าที่หรือความผูกพันที่ทำให้บุคคลอยู่ในฐานะที่ต้องกระทำ งดเว้นกระทำการบางอย่างเพื่อให้เป็นไปตามสิทธิของบุคคลอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้^{๓๕}หน้าที่ตามกฎหมาย

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะอธิบายถึงหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ดังนี้

๖.๑ หน้าที่ของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐ (Duties of State) ไว้ในหมวด ๔ หน้าที่ปวงชนชาวไทย ซึ่งอาจแยกได้ ๒ หน้าที่ คือ หน้าที่หลักของรัฐกับหน้าที่รองของรัฐ

^{๓๓} หน้าที่กระทำการ เมื่อบุคคลในรัฐมีสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด สิทธินั้นจะสมประโยชน์ได้ก็แต่ด้วยการกระทำของรัฐ บุคคลย่อมสามารถบังคับให้รัฐกระทำเพื่อให้สิทธิของตนสมประโยชน์ได้ เช่น สิทธิในความเสมอภาคในทางกฎหมาย ทำให้รัฐมีหน้าที่แก้ไขกฎหมายภายในอื่นที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ สิทธิในการได้รับการศึกษา ทำให้รัฐมีหน้าที่จัดหาสถานที่ศึกษาให้เพียงพอและสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

^{๓๔} หน้าที่งดเว้นการกระทำการ สำหรับสิทธิเสรีภาพบางประการเมื่อบุคคลในรัฐใดมีสิทธิเสรีภาพในการกระทำใด บุคคลนั้นย่อมกระทำนั้นได้โดยอิสระ ปราศจากการแทรกแซงของรัฐ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ รัฐเป็นฝ่ายต้องงดเว้นกระทำการ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการชุมนุมหรือเดินขบวน หากได้มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ รัฐย่อมมีหน้าที่ละเว้นการเข้าแทรกแซงหรือปราบปราม แต่ทั้งนี้การตีความบทบัญญัติในกฎหมายก็เป็นสิ่งสำคัญซึ่งต้องคำนึง เพราะรัฐอาจใช้การตีความกฎหมายเป็นเครื่องมือในการวางหลักเกณฑ์ ตลอดจนระดับความหนักเบาแห่งการงดเว้นกระทำการได้

^{๓๕} โปรดดูรายละเอียดใน อมร รักชาติยศ. ประชาธิปไตยฉบับประชาชน : คู่มือการเรียนการสอนการเผยแพร่และการมีส่วนร่วมสำหรับอาจารย์และผู้นำชุมชน. กรุงเทพฯ : สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน, ๒๕๔๓, หน้า ๙๗ - ๑๐๙.

๒.๑.๑ หน้าที่หลักของรัฐ

หน้าที่หลักของรัฐหรืออาจเรียกว่า “ภารกิจขั้นพื้นฐานของรัฐ”^{๓๖} (Basic function of State) คือ มีหน้าที่ดูแลความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนภายในรัฐ รัฐต้องมีความมั่นคงและมีความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ได้แก่

๒.๑.๑.๑ หน้าที่ที่ต้องรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่งอาณาเขตรัฐ

หน้าที่หลักของรัฐที่ต้องรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่งอาณาเขตรัฐหรือรัฐบาล มีหน้าที่ปกป้องและรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ รักษาเอกราชอธิปไตยของชาติ รวมทั้งรักษาแผ่นดิน ผืนน้ำ มิให้ต้องสูญสลายหรือตกไปเป็นของประเทศอื่น^{๓๗}

๒.๑.๑.๒ หน้าที่ที่ต้องมีกำลังทหารมีกองทัพ

หน้าที่หลักของรัฐที่ต้องมีกำลังทหารมีกองทัพ รัฐมีหน้าที่มีกำลังทหารและมีกองทัพ โดยมีภารกิจหลัก ดังต่อไปนี้^{๓๘}

๑. พิทักษ์รักษาเอกราชของชาติมิให้ตกเป็นเมืองขึ้นของใคร
๒. พิทักษ์รักษาความมั่นคงของรัฐ
๓. พิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์
๔. พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติมิให้เสียหายหรือถูกเอารัดเอาเปรียบ
๕. พิทักษ์รักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองและสร้างความผาสุกอยู่ดีกินดีแก่ประชาชน

^{๓๖} โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับภารกิจของรัฐใน สมยศ เชื้อไทย. หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๖, หน้า ๑๒๕ - ๑๓๐.

^{๓๗} มาตรา ๗๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๘} มาตรา ๗๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๑.๑.๓ หน้าที่ที่ต้องดำเนินการเพื่อความยุติธรรม

หน้าที่หลักของรัฐที่ต้องดำเนินการเพื่อความยุติธรรม รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคมและแก่ประชาชนไว้สองส่วนด้วยกัน ดังนี้^{๓๙}

ส่วนแรก แบ่งออกเป็น ๔ เรื่อง ได้แก่ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย รัฐต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รัฐต้องจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รัฐต้องจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองความต้องการของประชาชน

ส่วนที่สอง กำหนดให้รัฐ (รัฐบาล) จัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหารงานโดยอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญทั้งหลาย ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลปกครอง เป็นต้น

๒.๑.๒ หน้าที่รองของรัฐ

นอกจากรัฐมีหน้าที่หลักแล้ว รัฐมีหน้าที่รองลงมาหรืออาจเรียกว่า “ภารกิจลำดับรองของรัฐ” (Secondary function of State) คือ มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ซึ่งได้แก่

๒.๑.๒.๑ หน้าที่ที่เกี่ยวกับศาสนาและหลักธรรม

หน้าที่รองของรัฐที่เกี่ยวกับศาสนาและหลักธรรม หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและหลักธรรมศาสนาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมี ๓ ประการ คือ^{๔๐}

๑. รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

^{๓๙} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๕ แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม มาตรา ๘๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๐} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๔ แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม มาตรา ๗๙-๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒. รัฐต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา

๓. รัฐต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมอันดีและความชอบธรรมมาใช้เพื่อส่งเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.๑.๒.๒ หน้าที่ที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้^{๕๑}

๑. การกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล
๒. การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

๓. การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

๒.๑.๒.๓ หน้าที่ที่ต้องกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้^{๕๒}

๑. เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองและสามารถตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง
๒. เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ
๓. เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ

^{๕๑} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๑๑ แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา ๘๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๒} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๓ แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา ๗๘ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๑.๒.๔ หน้าที่ที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการบำรุงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้^{๔๓}

๑. การสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล
๒. การสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและกายภาพอย่างสมดุล
๓. การส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. การควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

๒.๑.๒.๕ หน้าที่ที่ต้องพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต เพื่อให้รัฐใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายดังต่อไปนี้^{๔๔}

๑. รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน
๒. รัฐต้องส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย
๓. รัฐต้องเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว
๔. รัฐต้องสร้างพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน
๕. รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเอง

^{๔๓} ดูหมวด ๕ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๘ แผนนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา ๘๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๔} ดูมาตรา ๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๑.๒.๖ หน้าที่ที่ต้องจัดการศึกษาของชาติอย่างเป็นระบบ

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องจัดการศึกษาของชาติอย่างเป็นระบบ รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการศึกษาของชาติอย่างเป็นระบบ เป็นเอกภาพและมีคุณภาพ เพื่อให้การพัฒนาบุคคลของชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้^{๕๕}

๑. รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม
๒. รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้การจัดการศึกษาแห่งชาติดำเนินไปอย่างเป็นระบบ
๓. รัฐต้องปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
๔. รัฐต้องสร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
๕. รัฐต้องสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าของประเทศและก้าวหน้าความเจริญก้าวหน้าของโลก
๖. รัฐต้องพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้วิชาชีพครูเป็นหลักของชาติ ในด้านการศึกษาของชาติ
๗. รัฐต้องพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ
๘. รัฐต้องส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

๒.๑.๒.๗ หน้าที่ที่ต้องจัดการสาธารณสุขของชาติ

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องจัดการสาธารณสุขของชาติ คือการที่รัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง^{๕๖}

^{๕๕} ดูมาตรา ๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๖} ดูมาตรา ๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๑.๒.๘ หน้าที่ที่ต้องกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม คือ การที่รัฐบาลใช้กลไกของรัฐ งบประมาณแผ่นดิน และการประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานหรือธุรกิจเอกชน ดำเนินการเพื่อให้ประชาชนมีรายได้พอเพียงแก่การดำรงชีวิต^{๔๗}

๒.๑.๒.๙ หน้าที่ที่ต้องช่วยเหลือเกษตรกร

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องช่วยเหลือเกษตรกร รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือเกษตรกรให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม ดังนี้^{๔๘}

๑. รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม
๒. รัฐต้องจัดหาแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรวมให้เกษตรกรอย่างทั่วถึง
๓. รัฐต้องรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด

สินค้าเกษตรกรรมให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด

๔. ส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

๒.๑.๒.๑๐ หน้าที่ที่ต้องส่งเสริม สนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องส่งเสริม สนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์ คือ รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นไปตามระบบให้มีความมั่นคง^{๔๙}

๒.๑.๒.๑๑ หน้าที่ที่ต้องดูแลผู้ใช้แรงงาน

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องดูแลผู้ใช้แรงงาน รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลเกี่ยวกับผู้ใช้แรงงานและปัญหาแรงงานไว้ ดังต่อไปนี้^{๕๐}

๑. รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ
๒. รัฐต้องคุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิง

^{๔๗} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๗ แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ มาตรา ๘๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๘} ดูมาตรา ๘๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๙} ดูมาตรา ๘๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๐} ดูมาตรา ๘๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๓. รัฐต้องจัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้ง
ค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม

๒.๑.๒.๑๒ หน้าที่ที่ต้องดูแลระบบเศรษฐกิจของประเทศ

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องดูแลระบบเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมีหน้าที่ที่
จะต้องดูแลระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ^{๕๑}

๑. ส่วนแรก ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจทั่วไป ซึ่งรัฐ
ต้องปล่อยให้เอกชนแข่งขันกันอย่างเต็มที่

๒. ส่วนที่สอง ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ
เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมและเป็นสาธารณูปโภค ซึ่งรัฐต้องดำเนินการเอง เป็นต้น

๒.๒ หน้าที่ของประชาชนชาวไทย

หน้าที่ของประชาชนชาวไทย (Duties of Thai People) คือ ประชาชนชาวไทย
ทุกคนมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้สังคมอยู่รอดปลอดภัยและสงบสุข ซึ่งสามารถ
สรุปหน้าที่ของปวงชนที่ต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้^{๕๒}

๒.๒.๑ หน้าที่ที่ต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

หน้าที่ของประชาชนที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือ ต้องยึดถือปฏิบัติอย่าง
เคร่งครัดทั้งกายและใจ ได้แก่ หน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข^{๕๓}

^{๕๑} ดูมาตรา ๘๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๒} คณิน บุญสุวรรณ. คู่มือการใช้สิทธิของประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๗, หน้า ๘๗ - ๑๑๘.

^{๕๓} มาตรา ๗๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๒.๒ หน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

ประเทศไทยปกครองประเทศโดยใช้หลักการปกครองแบบนิติรัฐที่ยึดหลักนิติธรรม^{๕๔}หรือปกครองรัฐโดยกฎหมาย ดังนั้น คนไทยทุกคนต้องเคารพปฏิบัติตามกฎหมาย^{๕๕} มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายมหาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายพื้นฐานการปกครองของรัฐได้กำหนดหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายมหาชน ได้แก่

๑. หน้าที่ของประชาชนที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนชาวไทยทุกคนที่มีอายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปต้องมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง^{๕๖} การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นเรื่องจำเป็นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถ้าผู้ฝ่าฝืนยอมเสียสิทธิบางอย่างซึ่งประเทศไทยได้กำหนดว่าถ้าไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นจะเสียสิทธิต่างๆตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐^{๕๗}

^{๕๔} สิทธิกร ศักดิ์แสง. “การปกครองแบบนิติรัฐที่ยึดหลักนิติธรรมในประเทศไทย” วารสารรัฐสภาสารปีที่ ๕๗ ฉบับที่ ๖ เดือนมิถุนายน ๒๕๕๒, หน้า ๑๒๗ - ๑๒๙.

^{๕๕} มาตรา ๗๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ นั้นได้รวมถึงการกำหนดให้ประชาชนต้องปฏิบัติตามกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน ซึ่งหน้าที่ของประชาชนที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเอกชน ได้กำหนดหน้าที่ต่างๆของประชาชนไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งได้วางหลักกฎหมายทั่วไป ดังนี้

๑. หน้าที่ของประชาชนตามหลักกฎหมายแพ่ง ได้แก่ หน้าที่ระหว่างบิดามารดาและบุตรว่าบิดามารดามีหน้าที่ดูแลอุปการะและให้การศึกษาแก่บุตร และบุตรมีหน้าที่ดูแลบิดามารดา หรือบุคคลมีหน้าที่ที่ต้องชดเชยค่าเสียหายในกรณีที่ทำละเมิดต่อบุคคลอื่น เป็นต้น

๒. หน้าที่ของประชาชนตามหลักกฎหมายพาณิชย์ ได้แก่ หน้าที่ของคู่สัญญาที่ทำสัญญากันไว้ เช่น ผู้ซื้อกับผู้ชาย ผู้ซื้อมีหน้าที่จ่ายเงินตราแก่ผู้ชายและผู้ชายมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อ เป็นต้น

^{๕๖} มาตรา ๗๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๗} พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ กำหนดให้ประชาชนที่มีหน้าที่ไปเลือกตั้งหากไม่ไปเลือกตั้งจะเสียสิทธิ ดังต่อไปนี้

๑. ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว. สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ทุจริตเลือกตั้ง

๒. สิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

๓. สิทธิสมัครรับเลือกตั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น

๒. หน้าที่ของประชาชนในการป้องกันประเทศ ในยามที่ประเทศไทยมีภัย ก็เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนไม่ว่าชาย หญิงก็ต้องมีหน้าที่ในการป้องกันประเทศ^{๕๘}

๓. หน้าที่ของประชาชนในการรับราชการทหาร ในยามปกติชายไทยที่มีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไปต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร แต่ผู้หญิงไม่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร^{๕๙}

๔. หน้าที่ของประชาชนในการเสียภาษี ประชาชนคนไทยทุกคนมีหน้าที่เสียภาษีอากรทุกคน ไม่ว่าจะเป็นภาษีรายได้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล เป็นต้น

๕. หน้าที่ของประชาชนในการช่วยเหลือราชการ ประชาชนคนไทยทุกคนมีหน้าที่ช่วยเหลือทางราชการ คือ ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี คอยช่วยเหลือร่วมมือในการพัฒนาบ้านเมือง^{๖๐} เป็นต้น

๖. หน้าที่ของประชาชนเข้ารับการศึกษา เป็นหน้าที่ซึ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนด เช่น กฎหมายกำหนดการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา ๙ ปี เยาวชนทุกคนเมื่อถึงวัยเรียนตามเกณฑ์ก็ต้องเข้ารับการศึกษาอบรมในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน^{๖๑}ก็ได้

๗. หน้าที่ของประชาชนในการพิทักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ต้องช่วยกันปกป้องศิลปวัฒนธรรมของชาติไม่ให้ใครทำลาย^{๖๒} เป็นต้น

๘. หน้าที่ของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนทุกคนต้องมีหน้าที่ปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้ใครทำลาย เพราะเป็นสมบัติของชาติ^{๖๓} เป็นต้น

นี่คือเนื้อหาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน ท่านคิดว่า มันเพียงพอกับการยอมรับมันหรือยัง? ถ้ายอมรับในเรื่องสิทธิเสรีภาพก็ต้องยอมรับหน้าที่ด้วยนะครับ

^{๕๘} มาตรา ๗๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๙} มาตรา ๗๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๖๐} มาตรา ๗๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๖๑} ดูหมวด ๕ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๕ แผนนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม มาตรา ๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และมาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๗ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๖๒} มาตรา ๗๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๖๓} มาตรา ๗๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิกร ศักดิ์แสง*

วันนี้อยากเขียนเรื่องสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน ที่ทุกคนอ้างถึงสิทธิเสรีภาพทั้งนั้น ผมจึงลุกขึ้นมาค้นคว้าหาความหมายถึงสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่บางคนบอกว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีที่มาแบบไม่ชอบธรรมจึงถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่น่าจะยอมรับ ซึ่งผมคิดว่าการมองแต่รูปแบบไม่ได้มองที่เนื้อหา ไม่น่าจะเป็นธรรมกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้เท่าใดนัก ดังนั้นเราควรมามองเนื้อหาในรัฐธรรมนูญเรื่องสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้ความเป็นธรรมกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้บ้าง

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจักษ์กรการและเลขานุการบริหารหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน ผู้อำนวยการศูนย์เผยแพร่ความรู้ทางด้านกฎหมายและการวิจัยแก่ประชาชน คณะนิติศาสตร์ วิทยาลัยตาปี

๑. สิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

สิทธิเสรีภาพของประชาชน (Rights and Liberties of People) จะกล่าวถึง ความหมายของสิทธิเสรีภาพ การรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับในกรณีจำเป็นต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพ การละเมิดกฎเกณฑ์ที่คุ้มครองหรือจำกัดเสรีภาพ ดังนี้

๑.๑ ความหมายของสิทธิเสรีภาพ

ก่อนที่จะทราบถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เราจำเป็นต้องทราบถึงความหมายของสิทธิและความหมายของเสรีภาพ ดังนี้

๑.๑.๑ สิทธิ

สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจตามกฎหมายที่บุคคลได้รับรองและคุ้มครองให้กฎหมายในที่นี้เป็นกฎหมายที่มีฐานะสูงสุด คือ “รัฐธรรมนูญ” (Constitution) เมื่อกล่าวถึงสิทธิในรัฐธรรมนูญ จึงหมายถึง สิทธิในทางมหาชน (Public Rights) ซึ่งมีหลักเกณฑ์คลุมถึงสิทธิในทางเอกชน (Private Rights)^๑ ด้วย

๑.๑.๒ เสรีภาพ

เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น อยู่ในภาวะที่ปราศจากการถูกกักขังหน่วงเหนี่ยวหรือขัดขวาง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เสรีภาพคือ อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-determination) โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ด้วยตนเอง จึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง^๒ เสรีภาพจึงมีความหมายต่างกับสิทธิ อย่างไรก็ตามถ้าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพนั้นก็อาจเป็นสิทธิด้วย จึงมีผู้เรียกรวมๆกันไปว่า “สิทธิเสรีภาพ”^๓

การดำเนินงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ถึงแม้ว่าจะเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ต้องไม่กระทบสิทธิเสรีภาพ หรือทำลายสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นหน้าที่ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่จะรับรองและคุ้มครองสิทธิ

^๑ วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๓๐, หน้า ๖๔๐ - ๖๔๑.

^๒ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสารจำกัด, ๒๕๓๘, หน้า ๒๑ - ๒๒.

^๓ วิษณุ เครืองาม. เพิ่งอ้าง, หน้า ๖๔๑.

เสรีภาพของประชาชน และต้องกำหนดกฎเกณฑ์ทั้งหลายให้ใช้บังคับการกระทำของรัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในกรณีที่จะต้องมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้เมื่อมีการละเมิดกฎเกณฑ์เหล่านั้น ก็ต้องมีวิธีการให้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องรับผิดชอบไว้ ดังนี้^๔

๑.๒ การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

รัฐเสรีประชาธิปไตยถือว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนในสังคมเป็นหัวใจของการเมืองการปกครอง จึงให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งในกรณีนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนของประเทศไทยที่ได้รับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆได้ ๕ ประการ ดังนี้^๕

๑.๒.๑ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตร่างกาย

ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตร่างกาย^๖ คือ เสรีภาพที่มนุษย์ไม่สามารถปฏิเสธได้ เป็นเสรีภาพที่ทุกคนต้องการ เป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนต้องการและจัดเป็นเหตุสำคัญที่สุดที่นักปรัชญากฎหมายเห็นกันว่าเป็นเหตุให้มนุษย์รวมตัวกันเป็นสังคม ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวถือว่าเป็นความสำคัญมากกว่าสิทธิเสรีภาพอื่นๆ เพราะถือว่าสิทธิเสรีภาพดังกล่าวเป็นพื้นฐานของเสรีภาพอื่นๆ^๗

^๔ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. นิติวิธีทางกฎหมายมหาชน เล่ม ๓. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๓๘, หน้า ๑๒๘.

^๕ โปรดดูรายละเอียดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในหมวดสิทธิเสรีภาพ มาตรา ๒๖-๖๙ ซึ่งแบ่งสิทธิเสรีภาพออกได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ

- (๑) สิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน
- (๒) สิทธิเสรีภาพในทางการเมือง
- (๓) สิทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ

^๖ มาตรา ๓๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^๗ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๔๗, หน้า ๒๖ - ๒๗.

๑.๒.๒ เสรีภาพในชีวิตส่วนตัว

รัฐตระหนักถึงว่ามีเสรีภาพของบุคคลบางอันมีขอบเขตที่มีความเป็นอิสระ และปฏิเสธรการที่บุคคลอื่นเข้ามารุกรานเสรีภาพ เสรีภาพดังกล่าวก็คือ เสรีภาพในชีวิตส่วนตัว ซึ่งได้แก่ เสรีภาพในเคหสถาน^๘ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร^๙ เสรีภาพในความลับส่วนบุคคล^{๑๐} เสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคล^{๑๑} เป็นต้น

๑.๒.๓ เสรีภาพในตัวของบุคคล

เสรีภาพในตัวของบุคคล เป็นเสรีภาพที่บุคคลสามารถทำอะไรกับร่างกายของตนเองก็ได้ บุคคลอื่นจะก้าวล่วงเข้ามาขัดขวางการเคลื่อนไหวทางกายภาพของเขาไม่ได้ เช่น เสรีภาพในการเดินทาง^{๑๒} บุคคลอื่นจะเข้ามาก้าวล่วงในร่างกายของเขาโดยปราศจากการยินยอมไม่ได้ เช่น การผ่าตัดคนไข้ต้องได้รับความยินยอมจากคนไข้^{๑๓} เป็นต้น

สิทธิเสรีภาพในตัวของบุคคล เป็นสิทธิของแต่ละคนที่จะเคารพในเนื้อตัวร่างกายของตนเองที่จะสามารถทำอะไรกับเนื้อตัวของตนเองภายใต้กรอบของกฎหมาย เช่น การร่ำขายบริการทางเพศ จะเห็นได้ว่าบุคคลที่กระทำดังกล่าวใช้เสรีภาพในตัวของบุคคลและอ้างว่าสามารถทำได้ แต่ในกรณีนี้จะอ้างว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิทธิเสรีภาพในตัวของบุคคลไม่ได้ เนื่องจากเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายการค้าประเวณี เป็นต้น

^๘ มาตรา ๓๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^๙ มาตรา ๓๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๐} มาตรา ๓๕ วรรค ๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๑} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. **เฟิ่งอ้าง**, หน้า ๒๘.

^{๑๒} มาตรา ๓๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๓} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. **อ้างแล้ว**, หน้า ๒๙ - ๓๐.

๑.๒.๔ เสรีภาพทางปัญญาและศีลธรรม

สมองของมนุษย์เป็นผลผลิตทางธรรมชาติที่เป็นอวัยวะที่สำคัญ เห็นการคาดเดาได้ว่า มนุษย์จะใช้สมองคิดไปในทางใด คิดอย่างไร มนุษย์สามารถแสดงออกสิ่งที่ตนเองคิด สิ่งที่ตนเองเชื่อและแสดงออกซึ่งสิ่งที่ตนเองคิดได้ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น^{๑๔} เสรีภาพในทางความเชื่อ เสรีภาพในการนับถือศาสนา^{๑๕} เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในทางวิชาการ^{๑๖} เสรีภาพในการรวมตัวเป็นกลุ่มบุคคล^{๑๗} เป็นต้น

ปัจจุบันเสรีภาพทางปัญญาและศีลธรรมอาจจะแสดงออกมาในทางสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อทางด้านละคร เสรีภาพของวิทยุโทรทัศน์ เป็นการแสดงออกถึงการกระจายทางความคิด รวมถึงผู้สอนหนังสือซึ่งเป็นเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการประชุม เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการประท้วง^{๑๘} เสรีภาพในการนับถือศาสนา^{๑๙} เป็นต้น ซึ่งสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนานั้น กฎหมายรับรองโดยที่ไม่มีอะไรเข้ามาแทรกแซงได้เลย มีอิสระ มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ลัทธิ นิกายใดก็ได้ กฎหมายไม่สามารถก้าวล่วงได้ในด้านทางความคิด

๑.๒.๕ เสรีภาพทางเศรษฐกิจ

เสรีภาพทางเศรษฐกิจนั้นส่วนใหญ่จะมีลักษณะพิเศษเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในทางเศรษฐกิจ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพดั้งเดิม คือ เสรีภาพตามแนวคิดปัจเจกชนนิยม

^{๑๔} มาตรา ๔๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๕} มาตรา ๓๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๖} มาตรา ๕๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๗} มาตรา ๖๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๑๘} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ้างแล้ว, หน้า ๓๐.

^{๑๙} มาตรา ๖๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

เสรีภาพประเภทนี้ เช่น เสรีภาพในกรรมสิทธิ์^{๒๐} เสรีภาพในการทำงาน^{๒๑} เสรีภาพในอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม เสรีภาพในการเป็นสหภาพ^{๒๒} เสรีภาพในการนัดหยุดงาน^{๒๓} เป็นต้น

๑.๓ กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับในกรณีจำเป็นต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติให้การตรากฎหมายเพื่อ จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเท่าที่จำเป็นและจะกระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพของ บุคคลไม่ได้^{๒๔} การที่ทุกคนที่มีสิทธิเสรีภาพนั้นถ้าไม่มีขอบเขตจำกัด ทุกคนจะใช้สิทธิเสรีภาพ นั้นเกินเลยทำให้เกิดปัญหาในทางสังคมได้ รัฐจึงจำเป็นต้องมาแทรกแซงเข้ามาจัดการคุ้มครอง ไม่ให้ผู้อื่นมาละเมิดสิทธิเสรีภาพของเรา ซึ่งการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นจำเป็นต้องกระทำอย่างน้อย ๓ ประการ ดังนี้^{๒๕}

^{๒๐} มาตรา ๔๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๑} มาตรา ๔๓-๔๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๒} มาตรา ๖๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๓} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ้างแล้ว, หน้า ๓๐.

^{๒๔} ดูเทียบเคียงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ กับรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ สาธารณรัฐเยอรมนี ในเรื่องของการรับรองและการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักการปกครองแบบ นิติรัฐที่ยึดหลักนิติธรรม ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

“มาตรา ๒๙ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด กรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการ ตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

รัฐธรรมนูญสหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมนี ค.ศ. ๑๙๔๙

“มาตรา ๑๙ ๑) ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะกระทำได้ก็แต่ โดยบทบัญญัติของกฎหมาย อาศัยอำนาจตามกฎหมายนั้น จะต้องใช้ได้กับทุกคนเป็นการทั่วไป

๒) ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ห้ามจำกัดสาระสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐาน

๓) สิทธิขั้นพื้นฐานย่อมมีผลบังคับถึงบรรดาองค์กรที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย มหาชนเยอรมันเท่าที่สภาพของสิทธินั้นจะอำนวย

๔) หากหน่วยราชการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะตั้งร้อง ต่อศาลยุติธรรมได้ หากศาลอื่นไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาให้เป็นอำนาจของศาลธรรมดาที่อยู่ตามกฎหมายที่ จะพิจารณาพิพากษา”

^{๒๕} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ้างแล้ว, หน้า ๓๒.

๑.๓.๑ การจำกัดเสรีภาพเพื่อคุ้มครองเสรีภาพผู้อื่นและคุ้มครองสังคม

การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล รัฐต้องตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพ และกฎหมายดังกล่าวต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาจากองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนด้วย ตามครรลองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งก็คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) แต่อย่างไรก็ตามการจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อคุ้มครองสังคมและคุ้มครองเสรีภาพผู้อื่นนั้น คงเป็นไปได้เลยที่รัฐจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยไม่คงเหลือสิทธิเสรีภาพอะไรเลยให้แก่ประชาชน

๑.๓.๒ การคุ้มครองเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐ

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยรัฐจะตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้น รัฐเองก็ต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองประชาชนด้วย การคุ้มครองเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ มีอยู่ ๓ ระดับด้วยกัน ดังนี้^{๒๖}

๑. สิทธิเสรีภาพบางประเภทนั้นรัฐไม่สามารถตรากฎหมายออกมาจำกัดได้เลย เสรีภาพประเภทนี้เป็นเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อย่างสมบูรณ์ เช่น สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา^{๒๗} เป็นต้น

๒. การจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นต้องตราเป็นกฎหมายที่มาจากฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) ซึ่งแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชน ซึ่งถือว่าเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนเท่านั้นที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ดังนั้นหากรัฐต้องการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในเรื่องใด รัฐต้องตรากฎหมายออกมาในรูปของพระราชบัญญัติ มิเช่นนั้นรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่สามารถกระทำการได้^{๒๘} เว้นแต่ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติ ความมั่นคงของรัฐหรือในกรณีที่เกี่ยวข้องกับภาษีอากรหรือเงินตรา ถ้ามีความจำเป็นรีบด่วนและลับ ฝ่ายบริหารนั้นสามารถตราพระราชกำหนดมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นได้ แต่เมื่อเข้าสู่สมัยประชุมสภานิติบัญญัติต้องนำพระราชกำหนดนั้นให้สภาอนุมัติ^{๒๙}

^{๒๖} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ่างแล้ว, หน้า ๓๓ - ๓๔.

^{๒๗} มาตรา ๓๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๒๘} กฤษณ์ วสินนท์. "เสรีภาพในทางการค้าและอุตสาหกรรมในระบบกฎหมายไทย : การจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรืออาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐" วารสารสมาคมกฎหมายมหาชนแห่งประเทศไทย ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า ๑๕๕.

^{๒๙} ดูเงื่อนไขและกระบวนการตราพระราชกำหนดที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๔ - ๑๘๖

๓. ถ้ามีการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐต้องจัดให้มีองค์กรทำหน้าที่คุ้มครองประชาชนที่ถูกละเมิด เช่น ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นต้น นอกจากนี้ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพและขัดต่อรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐต้องมีองค์กรชี้ขาดในเรื่องดังกล่าว เช่น องค์กรทางการเมือง ศาลยุติธรรม หรือศาลพิเศษคือ ศาลรัฐธรรมนูญ^{๓๐} เป็นต้น

๑.๓.๓ การคุ้มครองเสรีภาพจากการละเมิดของบุคคลอื่น

การกระทำหน้าที่ดังกล่าวของรัฐเป็นไปเพื่อการปกป้องคุ้มครองคนทุกคนในสังคมให้มีความสุขและต้องการมีการกำหนดโทษไว้ ถ้ามีการละเมิดสิทธิเสรีภาพเกิดขึ้นทั้งทางแพ่ง ทางอาญา^{๓๑} ทางปกครองและทางรัฐธรรมนูญ^{๓๒} การละเมิดกฎหมายที่คุ้มครองหรือจำกัดเสรีภาพจะต้องมีองค์กรชี้ขาดที่เป็นอิสระและทำให้การละเมิดนั้นหมดไป ในประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าการที่จะทำให้เสรีภาพได้รับการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ จะต้องมีการมีปัจจัยอีก ๒ ประการ คือ

๑.๓.๓.๑ มีองค์กรอิสระในการตัดสินชี้ขาดการละเมิด

ในประเทศที่ใช้หลักการปกครองแบบนิติรัฐ (Legal State) ที่ยึดหลักนิติธรรม (The Rule of Law) นั้น ถือว่าต้องให้ศาลซึ่งเป็นศาลยุติธรรมหรือศาลพิเศษ (เช่น ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ) ในระบบกฎหมายมหาชนเป็นผู้ชี้ขาดในการคุ้มครองเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

๑.๓.๓.๒ มีมาตรการให้การละเมิดนั้นหมดไป

การมีมาตรการให้การละเมิดนั้นหมดไปและให้ค่าเสียหาย ศาลที่มีความเป็นอิสระมีอำนาจให้การละเมิดเสรีภาพนั้นยุติลง และต้องจ่ายค่าเสียหายให้ปัจเจกชนที่เสียหายด้วย ซึ่งเป็นการเยียวยาให้กับผู้เสียหายที่ถูกละเมิด

^{๓๐} สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๔๕, หน้า ๔ - ๕.

^{๓๑} เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. อ่างแล้ว, หน้า ๓๔.

^{๓๒} ดูมาตรา ๒๖-๒๘ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๖. หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

เมื่อรัฐให้สิทธิเสรีภาพและคุ้มครองแก่ประชาชนแล้ว รัฐและประชาชนก็ต้องมีพันธะหรือหน้าที่กระทำการ^{๓๓}หรืองดเว้นกระทำการ^{๓๔} กล่าวคือ หน้าที่ (Duty) คือ พันธะหรือความผูกพันที่ทำให้บุคคลอยู่ในสถานะที่ต้องกระทำการ งดเว้นกระทำการบางอย่าง เพื่อให้เป็นไปตามสิทธิของบุคคลอื่น ดังนั้นหน้าที่ตามกฎหมาย คือ พันธะหน้าที่หรือความผูกพันที่ทำให้บุคคลอยู่ในฐานะที่ต้องกระทำ งดเว้นกระทำการบางอย่างเพื่อให้เป็นไปตามสิทธิของบุคคลอื่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้^{๓๕}หน้าที่ตามกฎหมาย

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะอธิบายถึงหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ดังนี้

๖.๑ หน้าที่ของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐ (Duties of State) ไว้ในหมวด ๔ หน้าที่ปวงชนชาวไทย ซึ่งอาจแยกได้ ๒ หน้าที่ คือ หน้าที่หลักของรัฐกับหน้าที่รองของรัฐ

^{๓๓} หน้าที่กระทำการ เมื่อบุคคลในรัฐมีสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด สิทธินั้นจะสมประโยชน์ได้ก็แต่ด้วยการกระทำของรัฐ บุคคลย่อมสามารถบังคับให้รัฐกระทำเพื่อให้สิทธิของตนสมประโยชน์ได้ เช่น สิทธิในความเสมอภาคในทางกฎหมาย ทำให้รัฐมีหน้าที่แก้ไขกฎหมายภายในอื่นที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ สิทธิในการได้รับการศึกษา ทำให้รัฐมีหน้าที่จัดหาสถานที่ศึกษาให้เพียงพอและสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

^{๓๔} หน้าที่งดเว้นการกระทำการ สำหรับสิทธิเสรีภาพบางประการเมื่อบุคคลในรัฐใดมีสิทธิเสรีภาพในการกระทำใด บุคคลนั้นย่อมกระทำนั้นได้โดยอิสระ ปราศจากการแทรกแซงของรัฐ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ รัฐเป็นฝ่ายต้องงดเว้นกระทำการ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการชุมนุมหรือเดินขบวน หากได้มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ รัฐย่อมมีหน้าที่ละเว้นการเข้าแทรกแซงหรือปราบปราม แต่ทั้งนี้การตีความบทบัญญัติในกฎหมายก็เป็นสิ่งสำคัญซึ่งต้องคำนึง เพราะรัฐอาจใช้การตีความกฎหมายเป็นเครื่องมือในการวางหลักเกณฑ์ ตลอดจนระดับความหนักเบาแห่งการงดเว้นกระทำการได้

^{๓๕} โปรดดูรายละเอียดใน อมร รักชาติยศ. ประชาธิปไตยฉบับประชาชน : คู่มือการเรียนการสอนการเผยแพร่และการมีส่วนร่วมสำหรับอาจารย์และผู้นำชุมชน. กรุงเทพฯ : สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน, ๒๕๔๓, หน้า ๙๗ - ๑๐๙.

๒.๑.๑ หน้าที่หลักของรัฐ

หน้าที่หลักของรัฐหรืออาจเรียกว่า “ภารกิจขั้นพื้นฐานของรัฐ”^{๓๖} (Basic function of State) คือ มีหน้าที่ดูแลความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนภายในรัฐ รัฐต้องมีความมั่นคงและมีความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ได้แก่

๒.๑.๑.๑ หน้าที่ที่ต้องรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่งอาณาเขตรัฐ

หน้าที่หลักของรัฐที่ต้องรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่งอาณาเขตรัฐหรือรัฐบาล มีหน้าที่ปกป้องและรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ รักษาเอกราชอธิปไตยของชาติ รวมทั้งรักษาแผ่นดิน ผืนน้ำ มิให้ต้องสูญสลายหรือตกไปเป็นของประเทศอื่น^{๓๗}

๒.๑.๑.๒ หน้าที่ที่ต้องมีกำลังทหารมีกองทัพ

หน้าที่หลักของรัฐที่ต้องมีกำลังทหารมีกองทัพ รัฐมีหน้าที่มีกำลังทหารและมีกองทัพ โดยมีภารกิจหลัก ดังต่อไปนี้^{๓๘}

๑. พิทักษ์รักษาเอกราชของชาติมิให้ตกเป็นเมืองขึ้นของใคร
๒. พิทักษ์รักษาความมั่นคงของรัฐ
๓. พิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์
๔. พิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติมิให้เสียหายหรือถูกเอารัดเอาเปรียบ
๕. พิทักษ์รักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองและสร้างความผาสุกอยู่ดีกินดีแก่ประชาชน

^{๓๖} โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับภารกิจของรัฐใน สมยศ เชื้อไทย. หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๖, หน้า ๑๒๕ - ๑๓๐.

^{๓๗} มาตรา ๗๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๓๘} มาตรา ๗๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๑.๑.๓ หน้าที่ที่ต้องดำเนินการเพื่อความยุติธรรม

หน้าที่หลักของรัฐที่ต้องดำเนินการเพื่อความยุติธรรม รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคมและแก่ประชาชนไว้สองส่วนด้วยกัน ดังนี้^{๓๙}

ส่วนแรก แบ่งออกเป็น ๔ เรื่อง ได้แก่ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย รัฐต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รัฐต้องจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รัฐต้องจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองความต้องการของประชาชน

ส่วนที่สอง กำหนดให้รัฐ (รัฐบาล) จัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหารงานโดยอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญทั้งหลาย ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลปกครอง เป็นต้น

๒.๑.๒ หน้าที่รองของรัฐ

นอกจากรัฐมีหน้าที่หลักแล้ว รัฐมีหน้าที่รองลงมาหรืออาจเรียกว่า “ภารกิจลำดับรองของรัฐ” (Secondary function of State) คือ มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ซึ่งได้แก่

๒.๑.๒.๑ หน้าที่ที่เกี่ยวกับศาสนาและหลักธรรม

หน้าที่รองของรัฐที่เกี่ยวกับศาสนาและหลักธรรม หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและหลักธรรมศาสนาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมี ๓ ประการ คือ^{๔๐}

๑. รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น

^{๓๙} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๕ แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม มาตรา ๘๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๐} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๔ แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม มาตรา ๗๙-๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒. รัฐต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่าง
ศาสนิกชนของทุกศาสนา

๓. รัฐต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมอันดีและความชอบธรรมมาใช้
เพื่อส่งเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.๑.๒.๒ หน้าที่ที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ประชาชน

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ
ดังต่อไปนี้^{๕๑}

๑. การกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล
๒. การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาการทางเศรษฐกิจ
สังคมและการเมือง

๓. การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

๒.๑.๒.๓ หน้าที่ที่ต้องกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น รัฐมีหน้าที่ที่จะ
ต้องกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้^{๕๒}

๑. เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองและสามารถตัดสินใจในกิจการ
ท้องถิ่นได้เอง
๒. เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบ
สาธารณูปโภคและสาธารณูปการในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ
๓. เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศใน
ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ

^{๕๑} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๑๑ แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน มาตรา ๘๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๒} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๓ แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน
มาตรา ๗๘ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๑.๒.๔ หน้าที่ที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการบำรุงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้^{๕๓}

๑. การสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล
๒. การสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและกายภาพอย่างสมดุล
๓. การส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. การควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

๒.๑.๒.๕ หน้าที่ที่ต้องพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต เพื่อให้รัฐใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายดังต่อไปนี้^{๕๔}

๑. รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน
๒. รัฐต้องส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย
๓. รัฐต้องเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว
๔. รัฐต้องสร้างพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน
๕. รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเอง

^{๕๓} ดูหมวด ๕ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๘ แผนนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา ๘๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๔} ดูมาตรา ๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๑.๒.๖ หน้าที่ที่ต้องจัดการศึกษาของชาติอย่างเป็นระบบ

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องจัดการศึกษาของชาติอย่างเป็นระบบ รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการศึกษาของชาติอย่างเป็นระบบ เป็นเอกภาพและมีคุณภาพ เพื่อให้การพัฒนาบุคคลของชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้^{๕๕}

๑. รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม
๒. รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้การจัดการศึกษาแห่งชาติดำเนินไปอย่างเป็นระบบ
๓. รัฐต้องปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
๔. รัฐต้องสร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
๕. รัฐต้องสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าของประเทศและก้าวหน้าความเจริญก้าวหน้าของโลก
๖. รัฐต้องพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้วิชาชีพครูเป็นหลักของชาติ ในด้านการศึกษาของชาติ
๗. รัฐต้องพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ
๘. รัฐต้องส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

๒.๑.๒.๗ หน้าที่ที่ต้องจัดการสาธารณสุขของชาติ

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องจัดการสาธารณสุขของชาติ คือการที่รัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง^{๕๖}

^{๕๕} ดูมาตรา ๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๖} ดูมาตรา ๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๑.๒.๘ หน้าที่ที่ต้องกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม คือ การที่รัฐบาลใช้กลไกของรัฐ งบประมาณแผ่นดิน และการประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานหรือธุรกิจเอกชน ดำเนินการเพื่อให้ประชาชนมีรายได้พอเพียงแก่การดำรงชีวิต^{๔๗}

๒.๑.๒.๙ หน้าที่ที่ต้องช่วยเหลือเกษตรกร

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องช่วยเหลือเกษตรกร รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือเกษตรกรให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม ดังนี้^{๔๘}

๑. รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม
๒. รัฐต้องจัดหาแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรวมให้เกษตรกรอย่างทั่วถึง
๓. รัฐต้องรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด

สินค้าเกษตรกรรมให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด

๔. ส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

๒.๑.๒.๑๐ หน้าที่ที่ต้องส่งเสริม สนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องส่งเสริม สนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์ คือ รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นไปตามระบบให้มีความมั่นคง^{๔๙}

๒.๑.๒.๑๑ หน้าที่ที่ต้องดูแลผู้ใช้แรงงาน

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องดูแลผู้ใช้แรงงาน รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลเกี่ยวกับผู้ใช้แรงงานและปัญหาแรงงานไว้ ดังต่อไปนี้^{๕๐}

๑. รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ
๒. รัฐต้องคุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิง

^{๔๗} ดูหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๗ แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ มาตรา ๘๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๘} ดูมาตรา ๘๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๔๙} ดูมาตรา ๘๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๐} ดูมาตรา ๘๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๓. รัฐต้องจัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้ง
ค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม

๒.๑.๒.๑๒ หน้าที่ที่ต้องดูแลระบบเศรษฐกิจของประเทศ

หน้าที่รองของรัฐที่ต้องดูแลระบบเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมีหน้าที่ที่
จะต้องดูแลระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ^{๕๑}

๑. ส่วนแรก ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจทั่วไป ซึ่งรัฐ
ต้องปล่อยให้เอกชนแข่งขันกันอย่างเต็มที่

๒. ส่วนที่สอง ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ
เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมและเป็นสาธารณูปโภค ซึ่งรัฐต้องดำเนินการเอง เป็นต้น

๒.๒ หน้าที่ของประชาชนชาวไทย

หน้าที่ของประชาชนชาวไทย (Duties of Thai People) คือ ประชาชนชาวไทย
ทุกคนมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้สังคมอยู่รอดปลอดภัยและสงบสุข ซึ่งสามารถ
สรุปหน้าที่ของปวงชนที่ต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้^{๕๒}

๒.๒.๑ หน้าที่ที่ต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

หน้าที่ของประชาชนที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือ ต้องยึดถือปฏิบัติอย่าง
เคร่งครัดทั้งกายและใจ ได้แก่ หน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข^{๕๓}

^{๕๑} ดูมาตรา ๘๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๒} คณิน บุญสุวรรณ. คู่มือการใช้สิทธิของประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๗, หน้า ๘๗ - ๑๑๘.

^{๕๓} มาตรา ๗๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒.๒.๒ หน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

ประเทศไทยปกครองประเทศโดยใช้หลักการปกครองแบบนิติรัฐที่ยึดหลักนิติธรรม^{๕๔}หรือปกครองรัฐโดยกฎหมาย ดังนั้น คนไทยทุกคนต้องเคารพปฏิบัติตามกฎหมาย^{๕๕} มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายมหาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายพื้นฐานการปกครองของรัฐได้กำหนดหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายมหาชน ได้แก่

๑. หน้าที่ของประชาชนที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนชาวไทยทุกคนที่มีอายุ ๑๘ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปต้องมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง^{๕๖} การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นเรื่องจำเป็นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ถ้าผู้ฝ่าฝืนยอมเสียสิทธิบางอย่างซึ่งประเทศไทยได้กำหนดว่าถ้าไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นจะเสียสิทธิต่างๆตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐^{๕๗}

^{๕๔} สิทธิกร ศักดิ์แสง. “การปกครองแบบนิติรัฐที่ยึดหลักนิติธรรมในประเทศไทย” วารสารรัฐสภาสารปีที่ ๕๗ ฉบับที่ ๖ เดือนมิถุนายน ๒๕๕๒, หน้า ๑๒๗ - ๑๒๙.

^{๕๕} มาตรา ๗๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ นั้นได้รวมถึงการกำหนดให้ประชาชนต้องปฏิบัติตามกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน ซึ่งหน้าที่ของประชาชนที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเอกชน ได้กำหนดหน้าที่ต่างๆของประชาชนไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งได้วางหลักกฎหมายทั่วไป ดังนี้

๑. หน้าที่ของประชาชนตามหลักกฎหมายแพ่ง ได้แก่ หน้าที่ระหว่างบิดามารดาและบุตรว่าบิดามารดามีหน้าที่ดูแลอุปการะและให้การศึกษาแก่บุตร และบุตรมีหน้าที่ดูแลบิดามารดา หรือบุคคลมีหน้าที่ที่ต้องชดเชยค่าเสียหายในกรณีที่ทำละเมิดต่อบุคคลอื่น เป็นต้น

๒. หน้าที่ของประชาชนตามหลักกฎหมายพาณิชย์ ได้แก่ หน้าที่ของคู่สัญญาที่ทำสัญญากันไว้ เช่น ผู้ซื้อกับผู้ชาย ผู้ซื้อมีหน้าที่จ่ายเงินตราแก่ผู้ชายและผู้ชายมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อ เป็นต้น

^{๕๖} มาตรา ๗๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๗} พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ กำหนดให้ประชาชนที่มีหน้าที่ไปเลือกตั้งหากไม่ไปเลือกตั้งจะเสียสิทธิ ดังต่อไปนี้

๑. ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว. สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ทุจริตเลือกตั้ง

๒. สิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

๓. สิทธิสมัครรับเลือกตั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น

๒. หน้าที่ของประชาชนในการป้องกันประเทศ ในยามที่ประเทศไทยมีภัย ก็เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนไม่ว่าชาย หญิงก็ต้องมีหน้าที่ในการป้องกันประเทศ^{๕๘}

๓. หน้าที่ของประชาชนในการรับราชการทหาร ในยามปกติชายไทยที่มีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไปต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร แต่ผู้หญิงไม่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร^{๕๙}

๔. หน้าที่ของประชาชนในการเสียภาษี ประชาชนคนไทยทุกคนมีหน้าที่เสียภาษีอากรทุกคน ไม่ว่าจะเป็นภาษีรายได้บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล เป็นต้น

๕. หน้าที่ของประชาชนในการช่วยเหลือราชการ ประชาชนคนไทยทุกคนมีหน้าที่ช่วยเหลือทางราชการ คือ ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี คอยช่วยเหลือร่วมมือในการพัฒนาบ้านเมือง^{๖๐} เป็นต้น

๖. หน้าที่ของประชาชนเข้ารับการศึกษา เป็นหน้าที่ซึ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนด เช่น กฎหมายกำหนดการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา ๙ ปี เยาวชนทุกคนเมื่อถึงวัยเรียนตามเกณฑ์ก็ต้องเข้ารับการศึกษาอบรมในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน^{๖๑}ก็ได้

๗. หน้าที่ของประชาชนในการพิทักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ต้องช่วยกันปกป้องศิลปวัฒนธรรมของชาติไม่ให้ใครทำลาย^{๖๒} เป็นต้น

๘. หน้าที่ของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนทุกคนต้องมีหน้าที่ปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้ใครทำลาย เพราะเป็นสมบัติของชาติ^{๖๓} เป็นต้น

นี่คือเนื้อหาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน ท่านคิดว่า มันเพียงพอกับการยอมรับมันหรือยัง? ถ้ายอมรับในเรื่องสิทธิเสรีภาพก็ต้องยอมรับหน้าที่ด้วยนะครับ

^{๕๘} มาตรา ๗๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๕๙} มาตรา ๗๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๖๐} มาตรา ๗๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๖๑} ดูหมวด ๕ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๕ แผนนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม มาตรา ๘๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และมาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๗ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๖๒} มาตรา ๗๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๖๓} มาตรา ๗๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

บทบาททางการเมือง ของชุมชนไซเบอร์

นฤกุล สัจจธิตีเสรี *

๑. บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในศตวรรษที่ ๒๑ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้เกิดสภาพในการแสดงความคิดเห็นและแนวคิดที่หลากหลายอันเป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตย (Democratic Pluralism) การปลดปล่อยอำนาจปกครองทางการเมือง (Politics Power) และการควบคุมของทางราชการ (Bureaucratic Control) เกิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) เพิ่มโอกาสให้สาธารณะและชุมชนได้มีอำนาจในการบริหารจัดการและควบคุมชีวิตตนเองโดยตนเองเพื่อตนเองมากขึ้น

* ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาบุคลากร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อินเทอร์เน็ตเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ใหญ่ที่สุดในโลก จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือทำให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองผ่านทางเว็บไซต์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ กระดานสนทนา เว็บบล็อก ระบบโหวต ฯลฯ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเว็บไซต์ได้เปลี่ยนจากยุคเว็บ ๑.๐ (เว็บที่แสดงเนื้อหาให้ผู้ใช้อ่านได้เพียงอย่างเดียว) มาเป็นยุคเว็บ ๒.๐ (เว็บไซต์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถสร้างเนื้อหาเองได้ เช่น การเขียนกระทู้ โพสต์ข้อความ รูปภาพ วิดีทัศน์ เขียนบล็อก facebook ฯลฯ) ทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีส่วนร่วมในการสร้างเนื้อหา ร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ได้อย่างเสรี ซึ่งเป็นรากฐานของการเสริมสร้างพลังทางสังคมประชาธิปไตย

บทความนี้จะนำเสนอการพัฒนาของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทย และระบบเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และศึกษาวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของชุมชนไซเบอร์ ซึ่งเกิดจากศักยภาพของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง

๒. อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

๒.๑ การพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๒๕๓๐ เริ่มมีการนำอินเทอร์เน็ตเข้ามาในประเทศไทยเป็นครั้งแรก โดยสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Asian Institute of Technology : AIT) เริ่มให้บริการโดยใช้โมเด็ม NEC ความเร็ว 2400 Baud เครื่องคอมพิวเตอร์พีซี NEC สายโทรศัพท์ทองแดง

AIT
Asian Institute of Technology

โดยเครือข่ายที่ใช้วิ่งด้วยความเร็ว 1200 - 2400 Bps. จากนั้นได้ปรับเปลี่ยนไปใช้บริการไทยแพคของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ซึ่งใช้เทคโนโลยี X.25 ผ่านการหมุนโทรศัพท์ไปยังศูนย์บริการของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ทำการรับส่งอีเมล (E - mail) กับมหาวิทยาลัยโตเกียว และมหาวิทยาลัยเมลเบิร์น โดยใช้โปรแกรม UUCP ตลอดจนส่งอีเมลไปยังบริษัท UUNet ที่เวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ๒๕๓๗)

พ.ศ. ๒๕๓๔ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดตั้งศูนย์อีเมลแห่งใหม่ โดยใช้โปรแกรม MHSNet และใช้โมเด็ม 14.4 Kbps (ซึ่งเร็วที่สุดในประเทศไทยในขณะนั้น) และ

ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเครื่อง Munnari ของออสเตรเลียกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศผ่านโปรแกรม UUCP หลังจากนั้นเนคเทค (NECTEC) ก็ได้พัฒนาเครือข่ายอีกเครือข่ายขึ้นมา โดยใช้ X.25 ร่วมกับ MHSNet และใช้โปรโตคอล TCP/IP เกิดเป็นเครือข่ายไทยสาร (Thai Social/Scientific Academic and Research Network : ThaiSarn) โดยในปลายปี ๒๕๓๕ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเช่าซื้อสายเชื่อมวงจร 9.6 Kbps. จากการสื่อสารแห่งประเทศไทยเพื่อเชื่อมกับ UUNet ประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางแห่งใหม่สำหรับเครือข่ายภายใต้ชื่อ Thai Net และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เนคเทคได้เช่าซื้อสายเชื่อมสายที่สองที่มีขนาด 64 Kbps. ต่อไปยังบริษัท UUNet ทำให้มีผู้ใช้เพิ่มมากขึ้นจาก ๒๐๐ คนในปี ๒๕๓๕ เป็น ๘,๐๐๐ คน ด้าน AIT ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมภายในประเทศระหว่าง ThaiNet กับ ThaiSarn ผ่านสายเช่า 64 Kbps ของเครือข่ายไทยสาร (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ๒๕๓๗)

พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นต้นมา รัฐบาลไทยเปิดบริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์โดยมีบริษัทอินเทอร์เน็ตแห่งประเทศไทย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทถือหุ้นระหว่างการสื่อสารแห่งประเทศไทย องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) โดยใช้สายเช่าวงจรมีขนาด 512 Kbps. ไปยัง UUNet โดยถือว่าเป็นบริษัทผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรายแรกของประเทศไทย (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ๒๕๓๗)

พ.ศ. ๒๕๔๓ ยุครัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ โดยรัฐบาลได้ประกาศเริ่มโครงการนำบริการต่าง ๆ ของรัฐบาลมาให้ประชาชนได้ใช้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่น บริการเสียภาษีผ่านทางอินเทอร์เน็ต และบริการด้านทะเบียนต่าง ๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

พ.ศ. ๒๕๔๗ ประเทศไทยมีผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ ๑๘ ราย โดยบริษัทผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์รายแรกที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายคือ บริษัท เคเอสซี คอมเมอร์เชียล อินเทอร์เน็ต จำกัด โดยมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญทำหน้าที่เป็นศูนย์เพาะเลี้ยง (Incubator) จนเติบโตขึ้น จึงได้ย้ายออกและขายกิจการให้ต่างชาติในที่สุด (ณัฐนิชา ช่อโพธิ์ทอง และศรีศักดิ์ จามรมาน, ๒๕๔๗ : ๒-๔.)

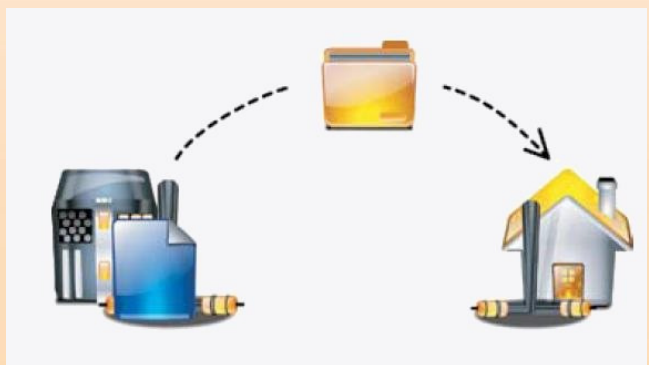
๒.๒ บริการในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

บริการในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีด้วยกันหลายประเภท ดังต่อไปนี้ (สมชาย ประสิทธิ์จตุระกุล, ๒๕๓๙ ; ศรีศักดิ์ จามรมาน และกนกวรรณ ว่องวัตินสิน, ๒๕๓๙ : ๑๒-๑๔ อ้างถึงใน ประภาพันท์ พลอยจันทร์, ๒๕๔๗ : ๒๔)

(๑) บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic mail) นิยมเรียกกันว่า อีเมล (E-mail) เป็นการรับ - ส่ง ข้อมูลข่าวสารผ่านทางระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในรูปแบบของจดหมายไปยังผู้รับ ซึ่งอาจมีผู้รับเพียงคนเดียว หรือเป็นกลุ่มคนก็ได้ โดยทั้งผู้รับและผู้ส่งจะต้องเป็นผู้ที่ใช้งาน และมีที่อยู่ (E-mail address) ที่แน่นอนอยู่ภายในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการส่งอีเมลจำเป็นต้องขอมีรหัสผ่านในการเข้าใช้อินเทอร์เน็ต (Account) ก่อนจึงจะสามารถใช้บริการได้ นอกจากข้อความจดหมายแล้ว ผู้ส่งยังสามารถส่งภาพ เสียง หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์แนบไปกับจดหมายได้อีก โดยต้องทำการแปลงสิ่งที่ต้องการแนบไปให้อยู่ในรูปแบบของแฟ้มข้อมูลที่คอมพิวเตอร์สามารถรับ - ส่ง ได้ นับเป็นบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูงมากในปัจจุบัน

(๒) บริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล (File Transfer Protocol - FTP) เป็นบริการอีกประเภทหนึ่งในอินเทอร์เน็ต ที่ผู้ใช้สามารถถ่ายโอนข้อมูลในแฟ้มจากคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งไปยังอีกเครื่องหนึ่งซึ่งเชื่อมต่อโดยการ Login โดยใช้ชื่อบัญชีผู้ใช้สาธารณะและบางครั้งต้องใช้รหัสผ่าน เนื่องจากหลายแห่งไม่ได้เปิดให้ทำการถ่ายโอนได้โดยเสรี ระบบที่เปิดสาธารณะให้บุคคลทั่วไปได้เชื่อมต่อเข้าไปถ่ายโอนข้อมูลได้เรียกว่า Anonymous FTP สามารถใช้คำ Anonymous แทนชื่อใช้ในการ Login ก็ได้ และใช้ที่อยู่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) แทนรหัสผ่านก็ได้เช่นกัน

(๓) บริการเทลเน็ต (Telnet) เป็นบริการที่ทำให้สามารถเข้าไปทำงานบนเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นในระยะไกลได้ (Remote Login) หากมีรหัสผ่าน (Account) คือเมื่อผู้ใช้คอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เดิมที่ใช้อยู่เป็นประจำได้ แต่ยังสามารถดึงข้อมูลที่ใช้งานในเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เคยใช้หรือใช้อยู่เป็นประจำออกมาใช้งานหรือทำงานต่อได้โดยการ Login รหัสผ่าน (Account) ผ่านทางเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องอื่น แล้วจึงทำงานต่อโดยการใช้คอมพิวเตอร์เครื่องอื่น เพียงแต่ทั้งสองเครื่องจะต้องอยู่ภายใต้การเป็นสมาชิกของระบบเครือข่ายหรืออยู่ภายในการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายนั่นเอง

(๔) บริการยูสเน็ต (Usenet News Group) เป็นบริการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ใช้งานระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีการแบ่งแหล่งลักษณะข่าวสารต่าง ๆ ออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามความสนใจเรียกว่า กลุ่มข่าว (Newsgroup) ซึ่งแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยข่าวสารที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระ เช่น กลุ่มสังคมศาสตร์ (SOC) กลุ่มวัฒนธรรม (CULTURE) กลุ่มคอมพิวเตอร์ (COMP) กลุ่มบันเทิง (REC) และกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (SCI) เป็นต้น

(๕) บริการเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) เป็นบริการที่มีลักษณะการใช้งานแบบไฮเปอร์เท็กซ์ (Hypertext) ซึ่งเป็นวิธีการโยงความสัมพันธ์ระหว่างเอกสาร โดยอาศัยเนื้อความในเอกสารเป็นตัวเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์อื่น ๆ การเชื่อมโยงข้อมูลในระบบเวิลด์ไวด์เว็บถูกกำหนดโดยรหัสสืบค้นข้อมูลที่เรียกว่ารหัสสืบค้นข้อมูลยูอาร์แอล (URL : Uniform Resource Locator) และกำหนดให้ขึ้นต้นด้วย http:// ซึ่งมีความหมายที่แสดงถึงการเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลเวิลด์ไวด์เว็บ โดยมีระบบการโต้ตอบสื่อสารแบบเอชทีทีพี (HTTP : Hypertext-Transfer Protocol) ซึ่งเป็นวิธีการส่งข้อมูลแบบไฮเปอร์มีเดีย (Hypermedia) ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่ายวิธีหนึ่ง ข้อมูลในลักษณะนี้จะมีทั้งภาพ เสียง ข้อความ และภาพเคลื่อนไหว สามารถแสดงผลได้ทั้งข้อมูลภาพและข้อความ เป็นบริการที่ได้รับความนิยมสูงสุดใน

ปัจจุบัน และทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากขึ้นด้วย โดยผนวกเอาบริการอื่น ๆ รวมไว้ในตัวด้วย เช่น การโอนย้ายแฟ้มข้อมูล โทเฟอร์ และยูสเน็ต เป็นต้น และยังมีบริการอีกชนิดหนึ่งบนอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่าโปรแกรมค้นหา (Search Engine) ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยในการค้นหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต โดยใช้งานบนเวปไซด์ไวด์เว็บ โดยการใช้หัวเรื่อง และคำสำคัญ ในการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ บนเว็บไซต์ของผู้ให้บริการ

(๖) บริการสืบค้นข้อมูลโทเฟอร์ (Gopher) คือ บริการค้นหาข้อมูลในเครือข่ายด้วยระบบเมนูที่มีให้เลือกค้นหาทีละหัวข้อ ซึ่งได้มีการจัดหมวดหมู่ไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลนั้น ๆ ได้โดยง่ายและรวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องใช้คำสั่งที่ยุ่งยากและซับซ้อน โทเฟอร์ (Gopher) เป็นเสมือนศูนย์รวมบัตรรายการของข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ เก็บอยู่ในหน่วยความจำของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออยู่กับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยสามารถค้นหาจากชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และชื่อที่เกี่ยวข้องในรายการนั้น ๆ

(๗) บริการค้นหาข้อมูลอาร์ชี (Archie) เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการค้นหาข้อมูลบนโฮสต์ (Host) สาธารณะบนอินเทอร์เน็ต และแสดงรายชื่อแฟ้ม พร้อมทั้งรายชื่อโฮสต์ที่เก็บแฟ้มข้อมูลซึ่งผู้ใช้สามารถให้การโอนถ่ายเชื่อมต่อไปยังโฮสต์ (Host) เพื่อถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลได้ตามต้องการ

(๘) บริการสืบค้นข้อมูลเวปส์ (WAIS : Wide Area Information Server) เป็นบริการช่วยค้นหาข้อมูลในรูปแบบของแฟ้มเอกสารจากฐานข้อมูลต่าง ๆ มากกว่า ๖๐๐ ฐานข้อมูล การค้นหาข้อมูลเป็นไปตามชื่อเรื่องหรือเนื้อหาที่ต้องการ โดยโปรแกรมเวปส์ จะค้นหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกันมากที่สุดกับคำหรือวลีสำคัญที่ผู้ใช้กำหนดให้ นอกจากช่วยค้นหาเอกสารแล้ว โปรแกรมเวปส์ยังสามารถช่วยกันจัดเก็บและส่งข้อมูลให้ผู้ใช้หรือบุคคลอื่นที่ผู้ใช้ต้องการทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E - mail)

(๙) บริการสนทนาแบบออนไลน์ ประกอบด้วย

๑) บริการไออาร์ซี (Internet Relay Chat - IRC) คือ การคุยผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นกลุ่มพร้อมกันหลายคน โดยการพิมพ์ข้อความโต้ตอบกันคล้ายกับการสนทนาทางโทรศัพท์ เพียงแต่เป็นการพิมพ์ข้อความสนทนาผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่าย โดยข้อความที่พิมพ์จะไปปรากฏที่เครื่องของคู่สนทนาของผู้ใช้บริการ ปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้ใช้งานได้ง่ายขึ้น และบางระบบได้มีการนำเอาโปรแกรมกราฟฟิก (Graphic) หรือตัวการ์ตูน (Animation) เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มความเพลิดเพลินในการใช้บริการ

๒) บริการสนทนา (Talk) เป็นการสนทนาแบบออนไลน์ แต่สามารถให้บริการเพียงระหว่างบุคคลเพียง ๒ คน เท่านั้น ไม่สามารถให้บริการเป็นกลุ่มได้ เป็นระบบการพูดคุยสนทนา ได้ตอบแบบง่ายสุดและประหยัดค่าใช้จ่าย เพียงแต่ผู้ใช้จะต้องระบุอีเมลแอดเดรส (E - mail address) หรือที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตของคุณสนทนา

๓) บริการอินเทอร์เน็ตโฟน (Internet Phone) เป็นบริการใช้โทรศัพท์ผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น ระบบการฝากข้อความ ระบบการให้บริการในรูปแบบโทรศัพท์เซิร์ฟเวอร์ (TelePhone Server) ระบบการพบปะพูดคุยบนเครือข่ายที่เรียกว่า Net Meeting

(๑๐) บริการสถานีเสียง (Real Audio) เป็นการให้บริการคล้ายกับสถานีวิทยุบนอินเทอร์เน็ต มีการบริการทางด้านเสียงตั้งแต่เรื่องออดิโอเซิร์ฟเวอร์ คือการเก็บเสียงและเรียกฟังได้ ระบบการส่งกระจายเสียงบนเครือข่าย ระบบบริการสถานีเสียง (Real Audio) ที่ตั้งเซิร์ฟเวอร์เสมือนสถานีให้บริการเสียง

(๑๑) บริการระบบเทเลคอนเฟอเรนซ์และวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ (Teleconference and Videoconference) เป็นระบบการสื่อสารแบบมัลติมีเดีย (Multimedia) หรือมีรายการที่ส่งให้ดูแบบเวลาจริงบนเครือข่ายการรับ - ส่ง แบบสองทิศทางที่จะทำให้ระบบการสื่อสารมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

(๑๒) เกม (Games) เป็นการเล่นเกมบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจเล่นคนเดียวหรือหลายคนพร้อมกันก็ได้ เกมบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้สามารถที่จะถ่ายโอนด้วย FTP ศูนย์บริการบางแห่งยังมีเกมทางเครือข่ายหรือ MUD (Multi User Dimensions) ซึ่งเป็นสถานะที่จำลองขึ้นมาให้ผู้ใช้เครือข่ายหลายๆ คนช่วยแก้ปัญหา การเล่นเกมผจญภัย รวมทั้งสนทนากับสมาชิกคนอื่น (วรั้มพล อยู่ในธรรม, ๒๕๔๔ : ๒๑)

๒.๓ ยุค Web 1.0 และ 2.0

ในยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตกำลังเป็นที่นิยมและมีผลกระทบในทุกๆด้านในปัจจุบัน ทำให้ทุกคน ทุกสังคมต้องมีการปรับตัวและพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกของการสื่อสาร และการพัฒนาของโลกเวปไซด์ไวด์เว็บ (World Wide Web ; WWW) จากยุคแรก คือ Web 1.0 ซึ่งมีลักษณะเป็น Static Web คือมีการนำเสนอข้อมูลทางเดียว (one - way communication) ด้วยการแปลงข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่รอบตัวเราให้อยู่ในรูปของดิจิทัล (Digital) เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือการโฆษณาตามหน้าเว็บไซต์ โดยผู้ใช้สามารถอ่านได้แต่ไม่สามารถเข้าร่วมในการสร้างข้อมูลได้

แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคที่ ๒ ของเทคโนโลยีคือ WWW หรือ Web 2.0 เป็นยุคที่ทำให้อินเทอร์เน็ตมีศักยภาพในการใช้งานมากขึ้น เน้นให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ (Co - Creation) ลงบนเว็บไซต์ร่วมกันและสามารถโต้ตอบกับข้อมูลที่อยู่บนเว็บไซต์ได้ (Interactivity) มีลักษณะเป็น Dynamic Web ที่ผู้ใช้สามารถสร้างเนื้อหา (Content) แลกเปลี่ยน และกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อแบ่งปันถึงกันได้ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และองค์กร

จะเห็นได้ว่า Web 2.0 เป็นยุคของการสื่อสารสองทาง (Two - way Communication) ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงการรับส่งอีเมล (E - mail) รูปภาพ หรือการดาวน์โหลดข้อมูลผ่าน Search Engine หรือใช้เว็บบอร์ด (Web board) ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเท่านั้น Web 2.0 ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างผู้ใช้ในกลุ่มต่าง ๆ จนเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม (Social Network) บนโลกออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้โดยไม่มีการสิ้นสุด กลายเป็นสังคมเสมือนจริง (Virtual Communities) ซึ่งเป็นสังคมหนึ่งในโลกของอินเทอร์เน็ตที่ปัจจุบันยังคงผูกพันและเข้าช้อนกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในโลกความเป็นจริง

จุดกำเนิดของ Web 2.0 และการพัฒนาก้าวผ่านเข้าสู่ยุค Web 3.0 หรือ Semantic Web ทำให้กระแสความนิยมของ Social Network มีการเติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง เป็นไปตามผลการสำรวจของประเทศสหรัฐอเมริกาที่พบว่า มีผู้ใช้บริการ Social Network เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี และมีแนวโน้มของผู้ใช้บริการทั่วโลกมากกว่า ๑,๒๐๐ ล้านคน ปัจจุบัน Social Network Website ต่าง ๆ ก็มีการพัฒนา และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์เชิงสังคมกันมากขึ้น ทั้งเว็บไซต์ในตระกูลของ Wiki, YouTube, Hi5, Myspace Facebook และอีกมากมาย ซึ่งในแต่ละเว็บไซต์จะมีลักษณะเฉพาะสำหรับการใช้งานแตกต่างกันออกไป (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, ๒๕๕๒)

๓. ความเป็นมาของชุมชนไซเบอร์

เครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมโลก นั่นก็คือ “ชุมชนไซเบอร์ (Cyber community)” ซึ่งแตกต่างจากชุมชนที่เกิดขึ้นในอดีต ที่มักจะเกิดจากการรวมตัวของผู้คนในสังคมที่ใกล้ชิดในด้านกายภาพทางภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นระดับหมู่บ้าน เมือง หรือภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ในปัจจุบันหากจะกล่าวถึงชุมชนที่เปิดโอกาสให้สมาชิกแวะเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ๓๖๕x๒๔x๖๐x๖๐ (๓๖๕ วัน ๒๔ ชั่วโมง ๖๐ นาที ๖๐ วินาที) แล้วคงต้องบอกว่ามีแต่ชุมชนไซเบอร์ (Cyber community) เท่านั้น หมายรวมถึงชุมชนทั้งบนอินเทอร์เน็ตและอินเทอร์เน็ต ชุมชนเสมือน (Virtual Communities) คือ กลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในด้านใดด้านหนึ่งร่วมกันโดยไม่คำนึงถึงระยะทางกายภาพ ชุมชนไซเบอร์ถือได้ว่าเป็นชุมชนเสมือนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โดยติดต่อกันออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ตหรืออินทราเน็ต ชุมชนเหล่านี้อาจมีขนาดและวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ตั้งแต่ระดับชมรม ระดับองค์กร ไปจนถึงระดับประเทศ แต่มีแนวคิดในการสร้างหรือกำเนิดที่คล้ายคลึงกัน

ชุมชนไซเบอร์ (Cyber community) มีความสอดคล้องกับแนวคิดของชุมชน (Concept of Community) กล่าวคือ การที่กลุ่มคนเข้ามาอยู่ร่วมกันในชุมชนหนึ่งนั้น อาจเนื่องด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน ตัวอย่างเช่น มีความสนใจร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีความเชื่อหรือมีประสบการณ์ในเรื่องที่เหมือนกัน ความต้องการในด้านการสร้างเครือข่ายคนรู้จัก ความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในชุมชนนั้น ๆ มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีที่ยึดเหนี่ยว ต้องการร่วมพัฒนาและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นในชุมชน

ชุมชนไซเบอร์จึงเป็นชุมชนที่มีรากฐานเพื่อสนองตอบต่อความต้องการและการสื่อสารแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิก ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วจะต้องใช้เวลาในการสร้างและเติบโต เพื่อให้เป็นชุมชนที่แข็งแกร่ง อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่ดึงดูดให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนนั้นมากที่สุดขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนนั้น ๆ เองเป็นส่วนใหญ่ เช่น เว็บไซต์ของสมาคมวิชาชีพ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาตอบคำถามสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ ผู้เชี่ยวชาญบางคนอาจได้รับความนิยมนอย่างมากกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้สมาชิกแวะเวียนเข้ามาบ่อยครั้ง หรือเว็บไซต์และเว็บท่าของแฟนคลับต่าง ๆ ก็มักจะมีสมาชิกเข้ามาอย่างหนาแน่นและต่อเนื่อง เพื่อได้รับข้อมูลข่าวสารที่จัดเตรียมไว้เฉพาะสำหรับสมาชิกและสื่อสารกับสมาชิกอื่น ๆ ชุมชนเสมือนที่สร้างขึ้นสำหรับผู้บริโภคมีลักษณะแตกต่างกันหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของ

การสร้างชุมชนนั้น ๆ ดังจะเห็นได้จากอินเทอร์เน็ตไซต์ที่มีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนที่เอื้อในการซื้อขายสินค้าและบริการ ชุมชนที่มีความสนใจร่วมกันเฉพาะเรื่อง ชุมชนที่ให้ผู้บริโภคสามารถสร้างสิ่งแวดล้อมและเรื่องราวที่แตกต่างจากตัวตนจริง เช่น การเล่นเกมส์ออนไลน์ หรือชุมชนที่สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและองค์กรหรือระหว่างองค์กร

๔. ลักษณะและรูปแบบของชุมชนไซเบอร์

๔.๑ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้น จะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล

๔.๒ ประชาชนสามารถได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตน หรือชุมชนท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของตนอย่างอิสระต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

๔.๓ รัฐใช้เว็บไซต์เป็นเครื่องมือในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎหมายที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน

๔.๔ ประชาชนสามารถเสนอเรื่องร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ภายในเวลาอันรวดเร็ว

๔.๕ ประชาชนสามารถติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผ่านทางเว็บไซต์ หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

๔.๖ การรวมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Face book) ทวิตเตอร์ (Twitter) ไฮ5 (Hi5) ฯลฯ โดยไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย

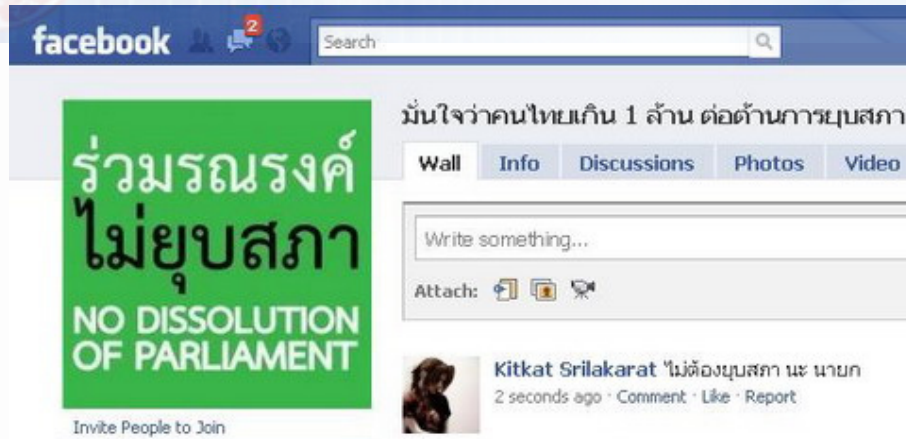
การรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์ ฯลฯ เพื่อทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ร่วมกัน เช่น เครือข่ายตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชันภาคประชาชน เครือข่ายป้าชุมชน เครือข่ายต่อต้านยาเสพติด เครือข่ายเด็กและเยาวชน เครือข่ายผู้สูงอายุ เป็นต้น

๕. บทบาทของชุมชนไซเบอร์ที่มีต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย

อินเทอร์เน็ตมีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัดในช่วงการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) หรือกลุ่มพันธมิตรกู้ชาติ หรือกลุ่มคนเสื้อเหลือง ที่มีบทบาทสำคัญในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้นมา (วิกิพีเดีย, ๒๕๕๓ ก) โดยมีการนำเว็บไซต์ และเครือข่ายสังคมออนไลน์มาเป็นหนึ่งในเครื่องมือการชุมนุม ให้ข้อเท็จจริง การถ่ายทอด การชุมนุมผ่านทางเว็บไซต์ ทำให้กลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตยมีเครือข่ายเกิดขึ้นทั่วประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนชั้นกลาง หรือคนที่มีฐานะร่ำรวย เพราะเป็นกลุ่มที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ ทำให้แนวร่วมหรือประชาชนที่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ สามารถติดตามข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา

ต่อมาเมื่อมีการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ก็ได้มีการออกมาชุมนุมประท้วงและเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) ภายหลังจากการรัฐประหาร แต่ได้ยุติการชุมนุมเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๐ หลังจากที่ถูกพรก.หลังประชาชนได้รับเลือกเป็นเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร โดยในภายหลังได้กลับมารวมตัวกันอีก เพื่อต่อต้านพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๑ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง (วิกิพีเดีย, ๒๕๕๓ ข) กลุ่ม นปช. ก็มีการนำเว็บไซต์และเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้เพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองเช่นเดียวกับกลุ่มพันธมิตรฯ ทำให้ประชาชนที่สนับสนุนในแต่ละฝ่ายต่างแสดงออกทางการเมืองได้อย่างอิสระผ่านทางเว็บไซต์และเครือข่ายสังคมออนไลน์

กลุ่มประชาชนเพื่อพิทักษ์ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หรือเครือข่ายพลเมืองอาสาปกป้องแผ่นดิน หรือที่นิยมเรียกกันโดยทั่วไปว่า “กลุ่มคนเสื้อหลากสี” เป็นตัวอย่างของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากคนที่รู้จักกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก รวมตัวกันครั้งแรกโดยผู้ที่ใช้เฟซบุ๊กชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มมันใจคนไทยเกิน ๑ ล้าน ต่อต้านการยุบสภา” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันแสดงความเห็นของผู้ที่เล่นเฟซบุ๊กไม่เห็นด้วยกับการชุมนุมของแนวร่วมประชาธิปไตย

ต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แต่งตั้งแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๓ และข้อเสนอที่เรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภาในครั้งแรกที่เคลื่อนไหวผ่านเฟซบุ๊กเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๓ มีจำนวนผู้เข้าร่วมในระยะเวลาเริ่มแรกประมาณ ๒,๐๐๐ คน (วิกิพีเดีย, ๒๕๕๓ ค) และขยายเพิ่มมากขึ้นเป็นสมาชิก ๕๘๘,๔๖๗ คน (ณ วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๓) (กลุ่มคนเสื้อหลากสี, ๒๕๕๓)

แต่ในการต่อสู้ทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองดังกล่าวในหลาย ๆ ครั้งได้เผยเกิดไปมาก จนกลายเป็นการใส่ร้ายป้ายสีซึ่งกันและกัน การโฆษณาชวนเชื่อ ประชาชนเกิดความสับสน ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือข้อมูลจริง ข้อมูลเท็จ เลือกที่จะเชื่อข้อมูลเฉพาะฝ่ายตนเอง ทำให้เกิดความแตกแยกทางความคิด และแตกสามัคคีอย่างรุนแรง จนอาจกล่าวได้ว่า เป็นสงครามในโลกอินเทอร์เน็ต ซึ่งแม้จะไม่มี ความรุนแรงต่อร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินใด ๆ เกิดขึ้นในโลกอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นโลกเสมือน แต่ก็ยังเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง

จากที่กล่าวแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าชุมชนไซเบอร์ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นทั้งเครื่องมือขับเคลื่อนประชาธิปไตย และเป็นเครื่องมือที่มีพลังในการขับเคลื่อนสังคมและนำไปสู่การต่อสู้ทางการเมือง ซึ่งอาจนำไปสู่ทั้งผลดี ผลเสีย และผลกระทบต่อประเทศชาติ ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงศิลปะ วัฒนธรรมอันดีงามที่บรรพบุรุษของไทยร่วมกันสร้างมาเป็นเวลาช้านานได้อย่างไม่ยาก

ดังนั้น หากจะสร้างชุมชนไซเบอร์ให้ประสบความสำเร็จและก่อให้เกิดผลดีต่อทุก ๆ ฝ่าย จริยธรรมในการใช้อินเทอร์เน็ตถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้การสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ เพราะความสัมพันธ์ของหลักจริยธรรม สังคม และการเมือง เป็นสิ่งที่มีความผูกพันต่อกันอย่างเหนียวแน่น (Laudon and Laudon, ๒๐๐๒ : ๓๖๗) ดังนั้น

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะต้องรับทราบถึงสิทธิ เสรีภาพของตนเองที่มีอยู่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็น หรือนำเสนอข้อมูลข่าวสารใด บนอินเทอร์เน็ต จะต้องเป็นไปโดยสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นการติชม โดยสุจริต การเคารพความเห็นที่แตกต่าง มิใช่เป็นการดูหมิ่นเหยียดหยาม ให้อาย โฆษณาชวนเชื่อ สร้างความแตกแยกในสังคม หรือเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย เพราะหลักการของประชาธิปไตย สำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการเคารพกฎหมาย

๖. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมไซเบอร์

๖.๑ ความหมายของสังคมไซเบอร์

สังคมไซเบอร์ หมายถึง โลกใหม่ที่มีเทคโนโลยีเป็นฐาน กล่าวคือ ไม่มีระยะเวลา และสถานที่ แต่อยู่ในรูปแบบใหม่เสมือนจริง เป็นโลกแห่งจินตนาการที่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (เย็น ภู่วรรณ, ๒๕๕๒)

สังคมไซเบอร์ เป็นยุคคอมพิวเตอร์ ทำให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานด้วยคอมพิวเตอร์ สังคมปัจจุบันเป็นสังคมไซเบอร์มีแต่เกมส์ สามารถหาความรู้ที่สนใจได้จากอินเทอร์เน็ต เป็นยุคที่ทุกคนเชื่อในเรื่องไซเบอร์ โทรศัพท์มือถือส่งภาษาลับกัน อีกทั้งชุมชนใหญ่ ๆ ส่วนมากจะใช้คอมพิวเตอร์ทั้งหมด และมีการพูดภาษาที่แตกต่างออกไปจากเดิมด้วย (ภูษณ ปริย์มาโนช, ๒๕๔๕)

สุรนนท์ เวชชาชีวะ (๒๕๕๒) ได้กล่าวไว้ว่า “โลกไซเบอร์” (Cyber World) ที่เกิดขึ้นบน “อินเทอร์เน็ต” (Internet) นั้น มีมิติที่หลากหลาย ทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งในความเป็นจริงโลกไซเบอร์บนอินเทอร์เน็ตสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของมนุษย์บนโลกในปัจจุบัน เพราะมนุษย์ก็คือผู้สร้างอินเทอร์เน็ตให้เป็นเครื่องมือใช้งานที่กลายเป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงระหว่างคนที่อยู่ทั่วโลกทั้งไกล พัฒนาเป็นชุมชนที่คนนับล้านคนสามารถติดต่อสื่อสาร ทำธุรกิจการค้าข้ามโลกข้ามทวีป

สรุปได้ว่า โลกไซเบอร์ หรือสังคมไซเบอร์ หมายถึง โลกที่มีพื้นฐานเป็นเทคโนโลยี คือ ยุคของคอมพิวเตอร์ มีการเชื่อมต่อกันบนอินเทอร์เน็ต อยู่ในรูปแบบเสมือนจริง โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และติดต่อกันทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย

๖.๒ โลกไซเบอร์ในปัจจุบัน

ปัจจุบันโลกอยู่ในยุคไซเบอร์ โดยจะเห็นได้จากการมีอินเทอร์เน็ตซึ่งทำให้มีข่าวสารเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมี URL page มากกว่า ๑๐,๐๐๐ ล้าน page อีกทั้งประสิทธิภาพคอมพิวเตอร์ยังเพิ่มขึ้นสองเท่าทุก ๆ ๑๘ เดือน โดยยังไม่มีแนวโน้มอิ่มตัว ในด้านการใช้โทรศัพท์มือถือในประเทศไทยมีการใช้กว่า ๒๕ ล้านเครื่อง และยังขยายตัวได้อีก โดยทั่วโลกมีการใช้โทรศัพท์มือถือกว่า ๑,๐๐๐ ล้านเครื่อง นอกจากนี้ถ้านับมูลค่าการค้าบนอินเทอร์เน็ตในปี ๒๐๐๓ มีประมาณ \$ 3 trillion โดยอินเทอร์เน็ตทำให้เกิด World Knowledge และ New Learning Society ซึ่งก่อให้เกิดสภาพความต้องการแรงงานแบบ knowledge worker (ยีน ภูววรรณ, ๒๕๕๒)

โลกไซเบอร์อินเทอร์เน็ตมีส่วนที่ดีมีประโยชน์อยู่มาก เพราะมีข้อมูลและความรู้มาก ซึ่งหาได้ง่ายสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับงานของแต่ละบุคคลได้อีกทั้งความรู้ต่าง ๆ ก็ไม่ได้มาจาก “แหล่ง” เดียว หรือ “ตำรา” ที่เขียนโดยคน ๆ เดียว หากแต่ได้รับการเสริมแต่งจากบุคคลที่หลากหลาย ไม่ว่าจะผ่านการให้ความคิดเห็นผ่าน “บล็อก” หรือ “กระทู้” ในเรื่องนั้น ๆ ตลอดจนการจัดระบบข้อมูลที่ร่วมกันเขียนขึ้นมาเป็นแหล่งข้อมูลเหมือน Encyclopedia อย่าง Wikipedia เป็นต้น จนปัจจุบันได้มีนักเขียนหลายคนที่แต่งหนังสือ แต่งตำราบนอินเทอร์เน็ต ได้รับฟังความคิดเห็น และนำไปปรับปรุง จนสามารถพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในโลกไซเบอร์ ก่อนนำมาพิมพ์เป็นหนังสือเพื่อจำหน่ายต่อไป (สุรนนท์ เวชชาชีวะ, ๒๕๕๒)

นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตยังเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารที่ฉับไว ส่งข้อมูลแลกเปลี่ยนจำนวนมากได้ทันที ทั้งยังมีการสมัครเป็นสมาชิกในชุมชนกลุ่มคนต่าง ๆ เป็น “ชุมชนไซเบอร์” ในลักษณะ “เครือข่ายสังคม” (Social Network) ที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น My Space, Facebook หรือ Hi5 ฯลฯ ทำให้ได้พบเพื่อนใหม่ หรือคนรู้จักใหม่ๆ ในเครือข่ายสังคม โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อคิด หรือพูดคุยกันผ่านตัวอักษร ทำให้มีคนที่สามารถปรึกษาได้ในโลกโลกาภิวัตน์ (สุรนนท์ เวชชาชีวะ, ๒๕๕๒)

และแม้ว่าโลกไซเบอร์จะก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย แต่ข้อเสียหรือข้อพึงระวังในการอยู่ในสังคมไซเบอร์ก็มีอยู่มากเช่นกัน เนื่องจากมีบุคคลที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในโลกไซเบอร์ อาจมาจากพื้นฐานที่ไม่เข้าใจถึงโลก “มายา” (Virtual World) จุดอ่อนของโลกมายาใหม่นี้ คือ ตัวตนที่บุคคลอื่นเห็นในสังคมไซเบอร์อาจไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง เพราะเป็นสังคมหรือโลกที่

ไม่พบหน้ากันโดยตรง จึงสามารถปลอมแปลงตัวตนได้ หรือแม้แต่ข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏก็อาจหลอกลวงเช่นกัน ทำให้เกิดอาชญากรรมบนโลกไซเบอร์ขึ้น (สุรนันทน์ เวชชาชีวะ, ๒๕๕๒)

๖.๓ สังคมเครือข่าย Social Network

แม้ว่าใน ๒ - ๓ ทศวรรษที่ผ่านมา โลกจะเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ทุกคนสามารถรับสื่อได้จากทั่วโลก เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น มือถือ อินเทอร์เน็ต มีผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก ซึ่งทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนเสมือนกับ Social Network บนเว็บ การดาวน์โหลดริงโทน ส่ง SMS, MMS แม้กระทั่งการเลือก content ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ทั้งในมือถือและอินเทอร์เน็ต (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ และอุษา ศิลป์เรืองวิไล, ๒๕๕๓)

รูปแบบการสื่อสารในลักษณะสังคมเครือข่ายหรือที่นิยมเรียกกันว่า Community Network หรือ Social Network กำลังได้รับความนิยมอย่างมากทั้งในฐานะผู้ใช้ทั่วไปและองค์กรธุรกิจ เพราะเป็นสังคมออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้เข้าไปเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัว บทความ รูปภาพ ผลงาน พบปะ แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความสนใจร่วมกัน และกิจกรรมอื่น ๆ รวมไปถึงเป็นแหล่งข้อมูลจำนวนมากที่ผู้ใช้สามารถช่วยกันสร้างเนื้อหาขึ้นได้ตามความสนใจของแต่ละบุคคล

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับ “สังคมเครือข่าย” (The Networked Society) กลายเป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจกันอย่างมาก โดยมีการสื่อสารเป็นแนวทางที่ทำให้สมาชิกในเครือข่ายได้มีโอกาสเรียนรู้ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อและพฤติกรรมของกันและกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อคิดต่าง ๆ และการฝึกเปิดใจกว้างเพื่อยอมรับฟังความคิดเห็นและพฤติกรรมของกันและกัน ตลอดจนการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างกันและร่วมมือกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้การสื่อสารมีส่วนสำคัญในการค้นหาและพัฒนา “อัตลักษณ์” (Identity) และบุคลิกลักษณะ (Character) ร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายและเป็นช่องทางในการนำเสนออัตลักษณ์และบุคลิกลักษณะดังกล่าวสู่สังคมภายนอก (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ และอุษา ศิลป์เรืองวิไล, ๒๕๕๓)

เนื่องจากมีเว็บไซต์ในลักษณะ Social Network เป็นจำนวนมากมาย จึงเป็นการยากที่จะจำแนกประเภทของ Social Network ได้อย่างเจาะจงชัดเจน หากจะลองจัดเข้าหมวดหมู่ตามที่พบเห็นทั่วไป อาจแบ่งได้ ๖ ประเภท ดังนี้ (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, ๒๕๕๒)

(๑) ประเภทแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (data / knowledge) ที่เห็นได้ชัดเจน เช่น wikipedia, google earth, answers, digg, bittorrent ฯลฯ เป็นต้น

(๒) ประเภทเกมส์ออนไลน์ (online games) ที่นิยมมาก เช่น SecondLife, Audition, Ragnarok, Pangya ฯลฯ เป็นต้น

(๓) ประเภทสร้างเครือข่ายทางสังคม (community) เพื่อเป็นการหาเพื่อนใหม่ สร้างและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน เช่น Hi5, Facebook, MySpace, MyFriend ฯลฯ เป็นต้น

(๔) ประเภทฝากภาพ (photo management) สามารถฝากภาพออนไลน์ได้ โดยไม่เปลืองฮาร์ดดิสก์ส่วนตัว อีกทั้งยังสามารถแชร์ภาพหรือซื้อขายภาพกันได้อย่างง่ายดาย เช่น Flickr, Photoshop Express, Photobucket ฯลฯ เป็นต้น

(๕) ประเภทสื่อ (media) ไม่ว่าจะเป็นฝาก โปสต์ หรือแบ่งปันภาพ คลิป วิดีโอ ภาพยนตร์ เพลง ฯลฯ เช่น YouTube, imeem, Bebo, Yahoo Video, Ustream.tv ฯลฯ เป็นต้น

(๖) ประเภทซื้อ - ขาย (business/commerce) เป็นการทำธุรกิจทางออนไลน์ ที่ได้รับความนิยมมาก เช่น Amazon, eBay, Tarad, Pramool ฯลฯ แต่เว็บไซต์ประเภทนี้ยังไม่ถือว่าเป็น Social Network ที่แท้จริง เนื่องจากมิได้เปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการแชร์ข้อมูลกันได้ หลากหลาย นอกจากการสั่งซื้อและคอมเมนต์สินค้าเป็นส่วนใหญ่

(๗) ประเภทอื่น ๆ คือ เว็บไซต์ที่ให้บริการคอนเทนท์ซึ่งไม่สามารถจัดเข้าใน ๖ ประเภทได้

๖.๔ สังคมไซเบอร์กับการเมือง

อิทธิพลของ Social Network ได้สร้างปรากฏการณ์ให้เห็นเชิงประจักษ์ ทั้งด้านบวกและด้านลบอย่างมากมา จากการแตกกระจายตัวของสื่อดิจิทัล (Digital media fragmentation) ที่สามารถผลิตได้อย่างรวดเร็วและส่งต่อกันได้ง่าย จึงเป็นผลให้สำนักข่าวต่างประเทศทั่วโลกได้อ้างอิงข่าวสารและภาพเคลื่อนไหวจากเครือข่ายทางสังคมได้โดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยนักข่าว จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในด้านภาพลักษณ์เชิงลบต่อสังคมโลก เป็นการเปลี่ยนสภาพจากคนอ่านข่าว ฟังข่าว ดูข่าว เป็นนักข่าว นักวิเคราะห์ และนักวิจารณ์ โดยปรากฏการณ์ลักษณะนี้กำลังกลายเป็นแนวโน้มใหม่ของแวดวงสื่อสารมวลชนทั่วโลก ซึ่งนักวารสารศาสตร์ยุคใหม่ เรียก ปรากฏการณ์การรับสาร ส่งสาร และการสร้างข่าวสาร ในลักษณะนี้ว่า วารสารศาสตร์พลเมือง (Citizen Journalism)

การสื่อสารทางการเมืองผ่านเครือข่ายสังคมของประเทศไทยนั้น มีการพูดถึงกัน เป็นอย่างมาก เช่น บทความของสุกรี พัฒนภิรมย์ นักวิชาการแห่งศูนย์ไทยกริดแห่งชาติ ได้ให้ ความเห็นเรื่องการประเมินสถานการณ์ทวิตเตอร์กับการเมืองไทยแบบรวบยอดไว้ว่า ในวันที่ ทวิตเตอร์เมืองไทยกลายเป็นสมรภูมิมิสক্রามตัวเลขและสงครามข่าวสารระหว่างผู้สนับสนุน และผู้ต่อต้านทางการเมืองไปเรียบร้อยแล้ว

ในวันที่อดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ชนะเลิศได้รับการบันทึกชื่อ ขึ้นทำเนียบเป็น Mr. Twitter Thailand อย่างเป็นทางการ และในวันที่ทวิตเตอร์ของ พานทองแท้ บุตรชายอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้รับการโหวต เป็นอันดับหนึ่งในการแข่งขันเดือนต่อไป

หลังจากวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๐ ทวิตเตอร์ก็กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมออนไลน์ในประเทศไทยโดยสมบูรณ์ ก่อนหน้านั้นข่าวเริ่มจากหนังสือพิมพ์ เว็บข่าวใหญ่ ๆ หรือจากสื่อเจ้าประจำ แต่ตอนนี้ทวิตเตอร์ ได้กลายเป็นแหล่งข่าวเพราะประเด็นเรื่องการเมือง หลังจากก่อนหน้านี้พรรคประชาธิปัตย์ ประกาศยึดพื้นที่ Hi5 และตามมาด้วย Face book และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ก็ใช้ facebook เป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมืองไม่แพ้รัฐบาลที่ผ่านมา

ดังนั้น กลุ่มทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง ก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแส สังคมเครือข่ายทั้งสิ้น ซึ่งสังเกตเห็นได้จากการสร้าง Blog ที่มีการตั้งกระทู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน ของพรรค การโจมตีพรรคการเมืองคู่แข่ง การสำรวจความต้องการของประชาชน การเผยแพร่ นโยบายของพรรคและการสร้างกลุ่มผู้ติดตาม เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวของกลุ่ม ทางการเมืองนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการสื่อสารผ่านสังคมเครือข่ายที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานทางด้านการเมืองของสังคมไทยได้อย่างชัดเจน (เศรษฐพงศ์ มะลิวรรณ และอุษา ศิลป์เรืองวิไล, ๒๕๕๓)

ในทางเศรษฐกิจการเมืองนั้น อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือที่เป็น “ประชาธิปไตย” ที่สุดเครื่องมือหนึ่ง เพราะในโลกไซเบอร์นั้นทุกคนมีสิทธิออกความคิดเห็นได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม ทุกคนที่สามารถเข้าถึงคอมพิวเตอร์ได้ เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ก็สามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเว็บ “โฮมเพจ” ที่เปรียบเสมือน “บ้าน” หรือหน้าต่างสู่โลกของแต่ละคน ไปจนถึงการตั้งกระทู้ ตอบกระทู้ เขียนบล็อกแสดงความคิดเห็นในหลากหลายประเด็นตามความสนใจ (สุรนนท์ เวชชาชีวะ, ๒๕๕๒)

๗. ตัวอย่างสังคมไซเบอร์

๗.๑ สังคม Hi5

ลามู ยาละมันชัย ชาวอเมริกัน นักศึกษาปริญญาตรีทางด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ ได้ร่วมกับเพื่อน ๆ ในมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ เออร์แบนา - แชมเปญน์ ตรี ก่อตั้ง SponsorNet New Media ธุรกิจตัวแทนโฆษณาบนอินเทอร์เน็ตในปี ๒๐๐๔ (ปี๒๕๔๗) โดยยาละมันชัยได้เห็นว่าระบบการโฆษณาผ่านแบนเนอร์แบบเก่า ๆ ที่อาจไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย และพฤติกรรมการสร้างอัลบั้มรูปแล้วพูดคุยกัน การเกิดกลุ่มเพื่อนที่คอยอัปเดตข่าวแต่ละคนทางอินเทอร์เน็ต จึงได้เกิดเป็นเว็บไซต์ไฮไฟฟ์ (สมคิด เอนกทวิผล, ๒๕๕๐)

ไฮไฟฟ์ เป็นเว็บไซต์ประเภท Social Network หรืออาจเรียกในภาษาไทยว่า “เครือข่ายสังคม” หรือ “เครือข่ายมิตรภาพ” หรือ “กลุ่มสังคมออนไลน์” คือบริการผ่านเว็บไซต์ที่เป็นจุดโยงระหว่างบุคคลแต่ละคนที่มีเครือข่ายสังคมของตัวเองผ่านเน็ตเวิร์คอินเทอร์เน็ต รวมทั้งเชื่อมโยงบริการต่าง ๆ อย่างเมลล์ เมสเซ็นเจอร์ เว็บบอร์ด บล็อก ฯลฯ เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มย่อยตามความสนใจร่วมกัน เช่น กลุ่มคนขี่จักรยานเสือภูเขา กลุ่มแฟนคลับเดธโน้ต เป็นต้น โดยคนที่ลงทะเบียนสมัครจะกรอกข้อมูลส่วนตัว รูปภาพ อัลบั้มรูป โดยเชื่อมเครือข่ายสังคมและเครือข่ายมิตรภาพเข้าด้วยกันด้วยการแชร์รูป แชร์ไฟล์กัน (ปิยะพงษ์ ป้องภัย, ๒๕๕๑) และยังมีฟังก์ชันเสริมอื่นๆ เช่น การฟังวิดีโอคลิป ฟังจอเล่นเพลง ฟังจอพิเศษที่นำรูปทั้งหมดของเรามาเล่นเรียงแบบฉายสไลด์ ซึ่งอุปกรณ์เสริมเหล่านี้เรียกว่า วิดเจ็ต (Widget) และยังเป็นฐาน

เปิดกว้างให้บริการอื่น ๆ ร่วมด้วยอย่างเว็บรับฝากคลิปวิดีโอยูทูป หรือเว็บรับฝากเพลง iMeem นอกจากนี้ยังมีจอพิเศษที่จะฉายอัลบั้มรูปเราแบบสไลด์ของ slide.com และมีเกมส์สั้น ๆ ง่าย ๆ สไลด์ Flash Game อีกชิ้นส่วนสำคัญคือหน้าจอ หรือที่เรียกว่า สกิน เป็นพื้นหลังแบ็กกราวนด์ที่สามารถเลือกสวดยลายและรูปที่สามารถดาวน์โหลดได้ตามเว็บ และอีกลูกเล่น คือ กลิตเตอร์ (Glitter) การ์ตูนขยับหรือภาพ “ดุกดิก” ที่ผู้ใช้สามารถคัดลอกโค้ดไปแปะในหน้าของตัวเองและส่งให้เพื่อน ๆ กันอย่างแพร่หลาย (วิกิพีเดีย, ๒๕๕๔)

ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลของคนไทยที่ใช้ไฮไฟฟ์ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ พบว่า ที่มีการเล่นมากที่สุดอยู่ที่ช่วงอายุ ๑๘ - ๒๔ ปี เป็นสัดส่วนถึง ๔๒.๑๙% โดยที่สัดส่วนของผู้เล่นเพศหญิงจะมากกว่าเพศชายเพียงเล็กน้อย (ประชาชาติธุรกิจ, ๒๕๕๐)

๗.๒ สังคม Twitter

ทวิตเตอร์เป็นบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์จำพวกไมโครบล็อก เปิดตัวเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๙ ผู้ส่งสามารถส่งข้อความได้ยาวเกิน ๑๔๐ ตัวอักษร โดยมีความคล้ายคลึงกับการ Chat แต่ต่างกันตรงที่ทวิตเตอร์เป็นข้อความเปิด กล่าวคือ บุคคลอื่นสามารถอ่านข้อความได้ นอกจากนี้จะทำการ Protect time line ไว้ คนที่เข้ามาอ่านข้อความอาจจะ Follow เพื่อที่จะอ่านข้อความได้สะดวก นั่นคือเมื่อข้อความถูกส่งก็จะแสดงข้อความนั้น ๆ ที่

Time line ของผู้ที่ Follow และเมื่อไม่ต้องการ Follow แล้วก็สามารถยกเลิกได้อีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับเว็บบอร์ดแล้ว จะเห็นได้ว่าสังคมโซเชียลทั้งสองแบบต่างกัน คือ ในเว็บบอร์ด นโยบาย ขอบเขตของเนื้อหา บุคลิกในการใช้งาน จะถูกกำหนดโดยทีมงานของเว็บบอร์ด สมาชิกจะต้องยอมรับบุคลิกของเว็บบอร์ดเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมได้ โดยสมาชิกสามารถเลือกเว็บบอร์ดอื่นได้ หรือสามารถตั้งเว็บบอร์ดได้เอง ซึ่งจะต่างกับ Twitter ตรงที่แต่ละคนจะเป็นฝ่ายเลือกว่าจะคุยกับใคร คุยเรื่องอะไร อีกทั้งยังสามารถ Block บุคคลที่ไม่ต้องการคุยด้วยได้ ดังนั้น Twitter จึงเป็นสังคมโซเชียลที่ทุกคนสามารถเลือกได้ว่าจะคุยสังสรรค์กับกลุ่มใด (อังกฤษ รุ่งแสงจันทร์, ๒๕๕๓)

๗.๓ สังคม facebook

Facebook เป็น social network ที่ได้รับความนิยมอีกแห่งหนึ่งในโลก โดยเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ Mark Zuckerberg ได้เปิดตัวเว็บไซต์ facebook ซึ่งเป็นเว็บประเภท social network ที่ครั้งแรกเปิดให้เข้าใช้เฉพาะนักศึกษาของมหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ดเท่านั้น แต่เมื่อเปิดตัวได้สองสัปดาห์ นักศึกษาที่เรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ดครั้งหนึ่งก็สมัครเป็นสมาชิก facebook ทำให้มหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในเขตบอสตันเริ่มมีความต้องการ มาร์คจึงได้ชักชวนเพื่อนชื่อ Dustin Moskowitz และ Christ Hughes มาช่วยกันสร้าง facebook และเพียงระยะเวลา ๔ เดือนหลังจากนั้น facebook ก็ได้เพิ่มรายชื่อและสมาชิกของมหาวิทยาลัยอีก ๓๐ กว่าแห่ง โดยไอเดียเริ่มแรกในการตั้งชื่อ facebook นั้น facebook เป็นหนังสือเล่มหนึ่งเท่านั้น แต่มาร์คได้เปลี่ยนแปลงและนำเข้าสู่โลกของอินเทอร์เน็ต

Facebook เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงเดือนกันยายน ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ก็ได้เปิดในโรงเรียนระดับมัธยมปลายเข้าร่วมใช้งานได้ และในเดือนถัดมา facebook ได้เพิ่มฟังก์ชันใหม่ โดยสามารถให้สมาชิกเอารูปภาพมาแบ่งปันกันได้ ซึ่งฟังก์ชันนี้ได้รับความนิยมอย่างมาก หลังจากนั้น facebook ได้เปิดให้องค์กรธุรกิจหรือบริษัทต่าง ๆ สามารถเข้าใช้งาน facebook และสร้าง network ต่าง ๆ ได้ ซึ่งในที่สุดก็มีองค์กรธุรกิจกว่า ๒๐,๐๐๐ แห่ง เข้ามาใช้งาน และสุดท้ายในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ facebook ได้เปิดให้ทุกคนที่มีอีเมลได้เข้าใช้งาน

ในปี ๒๕๕๑ facebook มีสมาชิกที่มาสมัครใหม่มากกว่า ๑ ล้านคนต่อสัปดาห์ โดยเฉลี่ยจะอยู่ที่วันละ ๒๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งรวมกันแล้วทำให้ facebook มีสมาชิกมากถึง ๕๐ ล้านคน โดย facebook มียอดผู้เข้าชมเฉลี่ยอยู่ที่ ๔๐,๐๐๐ ล้านเพจวิวต่อเดือน จากวันแรกที่ facebook เป็น social network ของนักศึกษามหาวิทยาลัย จนวันนี้สมาชิกของ facebook ๑๑% มีอายุมากกว่า ๓๕ ปี และสมาชิกที่มีอายุมากกว่า ๓๐ ปีก็เข้ามาสมัครใช้ facebook กันจำนวนมาก นอกจากนี้ facebook ถือได้ว่าเป็นเว็บไซต์ที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดในอันดับ ๖ ของสหรัฐอเมริกาและเป็นเว็บไซต์ที่มีผู้อัพโหลดรูปภาพสูงที่สุดด้วยจำนวน ๔ หมื่นหนึ่งพันล้านรูป และปัจจุบัน facebook ก็ยังมีการพัฒนาฟังก์ชันใหม่ ๆ ให้สมาชิกอยู่ตลอดเวลา (กติกาสายเสนี, ๒๕๕๒)

๘. บทบาทของชุมชนไซเบอร์ทางการเมืองที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ในส่วนนี้จะได้พิจารณาถึงบทบาทของชุมชนไซเบอร์ทางการเมืองที่มีผลต่อการสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตยที่กำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้นในระดับสากล การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่า “ชุมชนไซเบอร์” หรือสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ บล็อกเกอร์ เป็นต้น ได้เป็นส่วนสำคัญในการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังจะได้พิจารณาถึงบทบาทของชุมชนไซเบอร์ทางการเมืองที่มีผลต่อการสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตยที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย อันแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเองก็ไม่อาจที่จะปฏิเสธกระแสหรืออิทธิพลของชุมชนไซเบอร์หรือสื่อสังคมออนไลน์ได้

๘.๑ บทบาทของชุมชนไซเบอร์ทางการเมืองที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองในระดับสากล

สำหรับหัวข้อบทบาทของชุมชนไซเบอร์ที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองในระดับสากลนี้ จะได้พิจารณาถึงงานศึกษา ๒ งาน คือ งานของเคลย์ เซอร์กี เรื่อง “อำนาจทางการเมืองของสื่อสังคมออนไลน์ : เทคโนโลยี ปริณทลสาธารณะ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง” ซึ่งเป็นการเสนอแนะแนวทางต่อรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในการดำเนินนโยบายทางการเมืองท่ามกลางกระแสของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความเข้มข้นในขณะนี้ ส่วนงานที่สองคือ เรื่อง “ศักยภาพของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองในทวีปแอฟริกา” ซึ่งเป็นการอธิบายทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแอฟริกา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางต่อบรรดารัฐบาลแอฟริกันในการรักษาคุณภาพทางการเมืองการปกครองท่ามกลางกระแสอันเข้มข้นของสื่อสังคมออนไลน์เช่นกัน

ในบทความของเคลย์ เซอร์กี (Clay Shirky) ศาสตราจารย์ด้านสื่อใหม่หรืออนุมิตสื่อ (new media) แห่งมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก เรื่อง “อำนาจทางการเมืองของสื่อสังคมออนไลน์ : เทคโนโลยี ปริณทลสาธารณะ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง” (Clay Shirky, “The Political Power of Social Media : Technology, The Public Sphere and Political Change”, **Foreign Affairs**. Council on Foreign Relations : January/February 2011) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์อันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเน้นไปที่พลังการประท้วงของมวลชนเพื่อโค่นล้มรัฐบาล เซอร์กีเน้นว่าในความเป็นจริงนั้น ศักยภาพที่แท้จริงของสื่อสังคมออนไลน์ตั้งอยู่บนฐานการสนับสนุนของภาคประชาสังคม (civil society) และปริณทล

สาธารณะ (public sphere) อันเป็นผลผลิตจากการเปลี่ยนแปลงในช่วงหลายปีและหลายทศวรรษที่ผ่านมา ไม่ได้เปลี่ยนแปลงเพียงแค่ช่วงสัปดาห์หรือเดือน

เซอร์ก็ได้อธิบายว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีรูปร่างที่ชัดเจนในปี ๒๐๐๑ ในระหว่างการถอดถอน (impeachment) ประธานาธิบดีโจเซฟ เอสตราดา (Joseph Estrada) แห่งประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งวุฒิสมาชิกได้มีการลงคะแนนเสียงในการไม่เปิดของหลักฐานซึ่งจะแสดงให้เห็นการทุจริตของเอสตราดา ทำให้ประชาชนที่รับชมการถ่ายทอดการพิจารณาเกิดความไม่พอใจ หลังจากนั้นไม่ถึงสองชั่วโมงได้มีชาวฟิลิปปินส์หลายพันคนออกมาประท้วงต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการส่งข้อความ (messages) ต่อ ๆ กันไป ทำให้จำนวนผู้เข้าร่วมการชุมนุมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และในเพียงไม่กี่วันก็มีชาวฟิลิปปินส์กว่าล้านคนออกมาชุมนุมที่กรุงมะนิลา เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วมีประมาณเกือบเจ็ดล้านข้อความที่ถูกส่งในสัปดาห์นั้น ๆ อันแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของมวลชนที่มีการตอบสนองอย่างดีและรวดเร็วต่อการประสานงานที่เกิดขึ้น นอกจากนี้แล้วเซอร์ก็ยังเน้นต่อไปว่า ในปัจจุบันภูมิทัศน์ทางการสื่อสารที่มีความหนาแน่น ชับซ้อน และมีส่วนร่วมมากขึ้นนั้น เครือข่ายประชากรจะมีระดับของการเข้าถึงข้อมูลมากขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีปากมีเสียงหรือเปิดโอกาสในการพูด (public speech) และเปิดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ร่วมกัน เหตุการณ์ประท้วงในกรุงมะนิลาแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพที่เพิ่มขึ้น อันจะช่วยให้เกิดการประสานงานหรือดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นอิสระให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงฟิลิปปินส์เท่านั้น ยังได้เกิดขึ้นต่อนายกรัฐมนตรีโฆเซ มาเรีย อัสนาร์ (José María Aznar) แห่งประเทศสเปนในปี ๒๐๐๔ เกิดต่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศมอลโดวาในปี ๒๐๐๙ ซึ่งการประท้วงใหญ่เกิดจากการประสานงานผ่านข้อความ (text message) เฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) แม้แต่คริสตจักรคาทอลิกยังต้องเผชิญกับคดีความเมื่อ The Boston Globe's เปิดเผยแพร่ละเมิดทางเพศในคริสตจักร อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าทุกกรณีที่เกิดขึ้นจะประสบความสำเร็จทั้งหมด เซอร์ก็ยังกล่าวถึงตัวอย่างการเคลื่อนไหวที่ล้มเหลว เช่น เหตุการณ์ต่อต้านประธานาธิบดีเล็กซานเดอร์ ลูคาเชนโก (Aleksander Lukashenko) ในเบลารุสปี ๒๐๐๖ เหตุการณ์การเคลื่อนไหวสีเขียว (Green Movement) ในอิหร่านเพื่อต่อต้านมีร์ ฮอสเซน มุซาวิ (Mir Hossein Mousavi) ในปี ๒๐๐๙ และเหตุการณ์การต่อสู้ของคนเสื้อแดงในประเทศไทย ปี ๒๐๑๐ เป็นต้น

เซอร์ก็โต้มีข้อเสนอถึงรัฐบาลสหรัฐฯ ว่า ถึงแม้สื่อผสม (mixed record) และสื่อสังคมออนไลน์ (social media) จะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการประสานงานในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของโลก แต่ในขณะเดียวกันนั้นรัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมก็มีความพยายามที่จะจำกัดการเข้าถึงสื่อเหล่านี้ การตอบสนองของสหรัฐฯ จึงควรมุ่งเพื่อ “เสรีภาพทางอินเทอร์เน็ต” (internet freedom) เป็นเป้าหมายสำคัญของนโยบาย เพื่อรักษาซึ่งสิทธิของประชาชนในการใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ของการสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาสังคม (civil society) ที่แผ่ไปทั่วโลก และสอดคล้องกับความเชื่อของชาวอเมริกันในเรื่องเสรีภาพในการแสดงออก (freedom of expression) เซอร์ก็โต้เน้นย้ำว่า เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้น ทำให้บรรดาผู้สังเกตการณ์ต่างให้ความสำคัญกับพลังของผู้ชุมนุมประท้วงในการโค่นล้มรัฐบาล โดยผู้ชุมนุมประท้วงมีฐานของสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลักด้วยการสนับสนุนของภาคประชาสังคม (civil society) และปริมณฑลสาธารณะ (public sphere) ฉะนั้นรัฐบาลสหรัฐฯ ควรรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตเป็นเป้าหมายหลักและเป็นกลาง

ในงานศึกษาเรื่อง “ศักยภาพของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองในทวีปแอฟริกา” (Narnia Bohler-Muller and Charl van der Merwe, “The potential of social media to influence socio-political change on the African Continent”, **AISA POLICYbrief**. Africa Institute of South Africa : Briefing No. 46, March 2011) ได้แสดงให้เห็นว่า ในช่วงปี ๒๐๑๐-๒๐๑๑ การปฏิวัติในตูนีเซียและอียิปต์จัดว่าได้รับการสนับสนุนและการขับเคลื่อนผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือ ทั้งเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ในการแสดงออกทางการเมืองอย่างกว้างขวางเพื่อต่อต้านการทุจริตของรัฐบาลทั้งแบบออนไลน์ (online) และออฟไลน์ (offline) การเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองบนท้องถนนในตูนีส (Tunis) และไคโร (Cairo) ถูกสะท้อนไปทั่วโลก ซึ่งก็ได้การสนับสนุนจากนานาชาติด้วยความเห็นอกเห็นใจ เหตุการณ์ล่าสุดในทวีปแอฟริกาอาจเป็นสัญญาณเตือนประเทศต่าง ๆ ในทวีปต่อสิ่งที่จะเกิดในอนาคตอันใกล้หลังจากที่ชาวแอฟริกันสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น นโยบายขนาดสั้นนี้เสนอว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงสำหรับการใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองทั่วทั้งทวีป สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นส่วนช่วยเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่สำหรับพลเมืองที่มีความกระตือรือร้นหรือตื่นตัวทางการเมืองอีกด้วย

ในหัวข้อ “อนาคตของสื่อสังคมออนไลน์ในแอฟริกา” นั้นเห็นว่าการเคลื่อนไหวของการปฏิวัติเริ่มต้นด้วยการรวบรวมผู้คนเข้าด้วยกันในตลาดหรือเมือง เพื่อหาหรือสนทนาเกี่ยวกับความคับข้องใจของพวกเขา สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามาเล่นบทบาทของการเป็นพื้นที่สาธารณะนี้ด้วยการอำนวยความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารที่ง่ายและรวดเร็ว การชุมนุมประท้วงต่อต้านการทุจริตและการกดขี่ของรัฐ ซึ่งเป็นสิ่งที่หังตุนิเซียและอียิปต์ถูกขนานนามว่า “การปฏิวัติที่ขาดผู้นำ” (leaderless revolutions) ความสำเร็จของการปฏิวัติในตูนีเซียและอียิปต์ได้แสดงให้เห็นว่าเหล่าเยาวชนมีการเชื่อมต่อกันทั่วโลกและประชาธิปไตยคือส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของพวกเขา สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาโดยตรงต่อระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ร่วมกันกับเสียงอื่น ๆ อีกมากมายในโลกจริง (real world) และการเคลื่อนไหวบนสื่อสังคมออนไลน์ สหภาพแอฟริกา (The African Union) ได้ประกาศว่าปี ๒๐๑๑ เป็นปีของ “ค่านิยมร่วมกัน” (Shared Values) ซึ่งเรียกร้องให้รัฐบาลของประเทศสมาชิกต้องมีภาระผูกพันประชาชนของพวกเขา โดยยึดมั่นในเรื่องของการจัดการปกครองที่ดี (good governance) และประชาธิปไตย (democracy)

บทความนี้ได้ให้ข้อเสนอเชิงนโยบายโดยกล่าวว่า ในแอฟริกาได้ความพยายามล่าสุดที่จะสร้างกรอบของการปกครองในรูปแบบของศาลในการควบคุมบรรดาสื่อสิ่งพิมพ์ และเพื่อควบคุมตาม “จรรยาบรรณของการรายงานข้อมูลข่าวสาร” (ethical reporting) โดยไม่คำนึงถึงความจริงที่ว่ารูปแบบใหม่ของการเขียนข่าวได้เกิดขึ้น ซึ่งสิ่งที่เราเขียนจะตั้งอยู่บนฐานของบทเรียนที่เราได้เรียนรู้ การปราบปรามข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความรู้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะกลายเป็นเรื่องยากมากขึ้น ในความเป็นจริงแล้วปฏิภริยาที่ต่อต้านการควบคุมและเซ็นเซอร์ได้กลายเป็นเรื่องที่รุนแรงตามธรรมชาติ อย่างไรก็ตามหากหนังสือพิมพ์ทั่วไปและข่าวตามโทรทัศน์ถูกควบคุม ถูกเซ็นเซอร์ หรือถูกปิดทั้งหมดรวมถึงอินเทอร์เน็ตอาจจะถูกแทรกแซงด้วยก็ตาม แต่การสื่อสารออนไลน์และการสื่อสารผ่านโทรศัพท์มือถือยังคงแพร่กระจาย นักเคลื่อนไหวทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social media activists) ผู้เขียนบล็อก (bloggers) ทวิตเตอร์ สิ่งเหล่านี้ได้ปรับปรุงให้โลกทันสมัยอยู่เสมอ (world update) แม้ว่าโทรทัศน์จะถูกปิดก็ตาม โดยอาศัยผ่านการใช้งานของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต หรือองค์กร เช่น ANONYMOUS ซึ่งจะยังคงปกป้องเสรีภาพของผู้ออกมาพูดเพื่อต่อต้านการกดขี่และการคอร์รัปชัน โดยสาระสำคัญแล้วการใช้อำนาจอย่างเคร่งครัดเกินไป (over-regulation) ในเรื่องสิทธิเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพในการสมาคม ไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย

ในบริบทที่สังคมต่าง ๆ ถูกเชื่อมต่อซึ่งกันและกัน จึงเป็นการยากที่จะจัดการหรือควบคุม บทความนี้ได้แนะนำให้บรรดาระบบแอฟริกันทบทวนกฎหมายและนโยบาย โดยอาศัยผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนช่วยสนับสนุนการขยายระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในแนวทางนี้หมายถึง รูปแบบของระบอบประชาธิปไตยทางตรง โดยกลไกเหล่านี้ควรจะใส่ลงในส่วนที่ให้ความช่วยเหลือ รัฐบาลในการตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึง แนวโน้มที่จะช่วยให้พวกเขาตอบสนองกันเองในลักษณะที่เป็นประโยชน์มากขึ้นและมีทิศทาง บวก เครื่องมือต่าง ๆ ของสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะทำให้เกิดการกระทำทางการเมืองในระดับรากหญ้า (grassroots political action) ซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วในตูนิเซียและ อียิปต์ ฉะนั้นพลเมืองจึงเปรียบเสมือนกับ “ยาม” ในยุคใหม่ที่เทคโนโลยีสามารถนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง ในฐานะที่ประชากรของโลกได้มีการขยายตัว ขอบเขตแดน ทั่วทั้งโลกมีความพัวพันไม่ชัดเจน การประชาสัมพันธ์ถึงยุคใหม่ของประชาธิปไตยทางโลก (secular democracy) และความกระตือรือร้นในการเฝ้าระวังการใช้อำนาจรัฐไปในทางที่ผิด โดยสรุปแล้วสำหรับการสื่อสารทางการเมืองโดยพลเมืองได้บ่งชี้ว่า ขณะนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการเปิด โดยมีผู้นำที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบในเรื่องของการสื่อสารอย่างเปิดเผย รับฟัง เสียงและมุมมองที่หลากหลาย รวมถึงการอนุญาตอย่างเต็มที่ต่อการอภิปรายและการสนทนา จากการศึกษาข้างต้น สามารถสรุปหลักการการสร้างชุมชนโลกบนโลกไซเบอร์ ได้กว้าง ๆ คือ

๑) ในบรรยากาศของภูมิทัศน์ทางการเมืองการสื่อสารที่มีความหนาแน่น ซับซ้อน และ มีส่วนร่วมมากขึ้นนั้น เครือข่ายประชากรจะมีระดับของการเข้าถึงข้อมูลมากขึ้น ควรเปิดโอกาส ให้ประชาชนได้มีปากมีเสียงหรือเปิดโอกาสในการพูด และเปิดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการต่าง ๆ ร่วมกัน การให้เสรีภาพที่เพิ่มขึ้นแก่ประชาชนจะช่วยให้เกิดการประสานงาน หรือดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นอิสระ ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองเป็นไปตาม ความต้องการของประชาชน

๒) ควรให้หลักการเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ต (internet freedom) เป็นเป้าหมาย สำคัญของนโยบาย เพื่อรักษาซึ่งสิทธิของประชาชนในการใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับหลักประชาสังคม (civil society) และหลักเสรีภาพในการแสดงออก (freedom of expression) สิ่งสำคัญที่สุดคือ ชุมชนไซเบอร์ยังต้องได้รับการสนับสนุนที่ดีจากภาคประชาสังคม (civil society) และปริมนทลสาธารณะ (public sphere) อีกด้วย

๓) ชุมชนโลกบนโลกไซเบอร์จะเป็นส่วนช่วยเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่สำหรับพลเมืองที่มีความกระตือรือร้นหรือตื่นตัวทางการเมือง

๔) รัฐบาลควรทบทวนกฎหมายและนโยบาย โดยอาศัยผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์หรือชุมชนไซเบอร์เป็นส่วนช่วยสนับสนุนการขยายระบอบประชาธิปไตย อันเป็นรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยทางตรงอีกทางหนึ่ง โดยกลไกนี้ควรจะใส่ลงในส่วนที่ให้ความช่วยเหลือรัฐบาลในการตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการสนับสนุนช่วยเหลือให้ประชาชนตอบสนองกันเองในทางที่เป็นประโยชน์และมีทิศทางบวก เครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้เกิดการกระทำทางการเมืองในตั้งแต่รากหญ้า (grassroots political action)

๔.๒ บทบาทของชุมชนไซเบอร์ทางการเมืองที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทย

การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเองนั้น ก็ไม่อาจจะปฏิเสธได้ถึงบทบาทสำคัญของชุมชนไซเบอร์หรือสื่อสังคมออนไลน์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แม้ชุมชนไซเบอร์หรือสื่อสังคมออนไลน์จะทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมือง การต่อสู้กับอำนาจรัฐ แต่ในทางกลับกันก็ยังช่วยส่งเสริมระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้อีกทางหนึ่งด้วย หากรัฐบาลและประชาชนต่างใช้ชุมชนไซเบอร์เหล่านี้ไปในทางที่ถูกต้องตามแนวทางแห่งระบอบประชาธิปไตย

นลินี ทวีสิน (http://www.nalineetaveesin.com/issue_concern/issues_politic01.htm, 2011) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในปี ๒๐๑๐” ว่า การพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารจะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไป ๒ ประเด็น ดังนี้

๑) **ส่วนร่วมในประชาธิปไตยทางตรงมากขึ้น** ปัจจุบันประเทศไทยยังคงปกครองในระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา ซึ่งเป็นระบบเลือกตั้งผู้แทนเพื่อเข้ามาทำงานการเมืองแทนประชาชนทั่วประเทศ แต่เราเริ่มเห็นบทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการขยายช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) มากขึ้นและรวดเร็วขึ้น เช่น การตั้งกระทู้ในเว็บบอร์ดตามเว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น sanook pantip manager เป็นต้น และยังมีเครื่องมือในการสื่อสารอื่น ๆ ที่จะมีความในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ที่มีระบบตอบรับ (interactive TV) โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต การสื่อสารผ่านดาวเทียม จะถูกประชาชนนำมาใช้ใน

การอภิปรายและตัดสินใจนโยบายสาธารณะ การกำหนดทิศทางการบริหารประเทศ จัดทำโพลล์สำรวจความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์ การลงประชามติ และการร่วมกันลงชื่อห้าหมื่นคนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้รัฐบาลดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ เช่น เพื่อเสนอกฎหมาย เพื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงที่ทุจริต เพื่อริเริ่มการเสนอกฎหมาย เป็นต้น

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้ได้รับคำตอบที่รวดเร็ว ส่งผลให้รัฐบาลตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยฟังเสียงประชาชนได้ก่อนเสมอ อันจะช่วยลดความผิดพลาดในการตัดสินใจและลดความล่าช้าในการดำเนินนโยบายได้ อย่างไรก็ตามปัญหาเกี่ยวกับการขโมยข้อมูล การใช้โปรแกรมในเชิงแทรกแซงรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงไวรัสคอมพิวเตอร์นั้นยังเป็นปัญหาที่ต้องมีการเตรียมป้องกันร่วมกันก่อนการนำมาใช้ในอนาคต

๒) โอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมืองเปิดกว้างขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีมากขึ้น เพราะการสื่อสารทำให้สะดวกขึ้น โอกาสที่คนกลุ่มต่าง ๆ ที่ในอดีตยังถูกจำกัดในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ คนกลุ่มน้อย เป็นต้น จะเข้ามามีส่วนร่วมก็มีมากยิ่งขึ้น โดยผ่านทางเทคโนโลยีการสื่อสาร รวมถึงโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจะมีมากขึ้น ปัญหาในลักษณะบอกว่าไม่รู้ว่าจะมีการเลือกตั้งวันใด จะต้องยื่นเรื่องขอเลือกตั้งนอกเขตพื้นที่ภายในวันใด จะมีประสิทธิภาพมากกว่าปัจจุบัน และสามารถเช็คได้ว่าใครบ้างที่ได้รับรู้ข่าวสาร หรือไม่รู้ข่าวสาร ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ จะมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นด้วย เช่น

ผู้สูงอายุ : ความจำกัดเรื่องของความสูงอายุ ความเป็นคนทุพพลภาพ จะไม่เป็นปัญหาอีกต่อไปในการเดินทางไปเลือกตั้ง เพราะผู้สูงอายุสามารถเลือกตั้งผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่ติดตั้งอยู่กับระบบโทรทัศน์ที่บ้านได้ ซึ่งในอนาคตก็คงจะใช้สะดวกเช่นเดียวกับการเปิด-ปิดโทรทัศน์ในปัจจุบันซึ่งทุกคนสามารถเรียนรู้ได้

คนด้อยโอกาส : คนพิการแขนขา คนตาบอด คนที่ไม่สามารถเดินได้ หรือคนที่ไม่สะดวกหรือไม่สามารถเลือกตั้งได้ ในอนาคตเทคโนโลยีการสื่อสารจะช่วยให้พวกเขาสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ง่ายขึ้น เช่น สามารถมีสิทธิเลือกผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ในระบบใช้สัญญาณเสียงเพื่อออกคำสั่ง และใช้เลนส์ม่านตาแทนลายนิ้วมือเพื่อยืนยันว่าเป็นบุคคลผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจริง หรือแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยใช้ภาษามือที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถแปลความหมายได้ ในอนาคตก็มีโอกาสที่จะเป็นไปได้ เพราะเทคโนโลยี

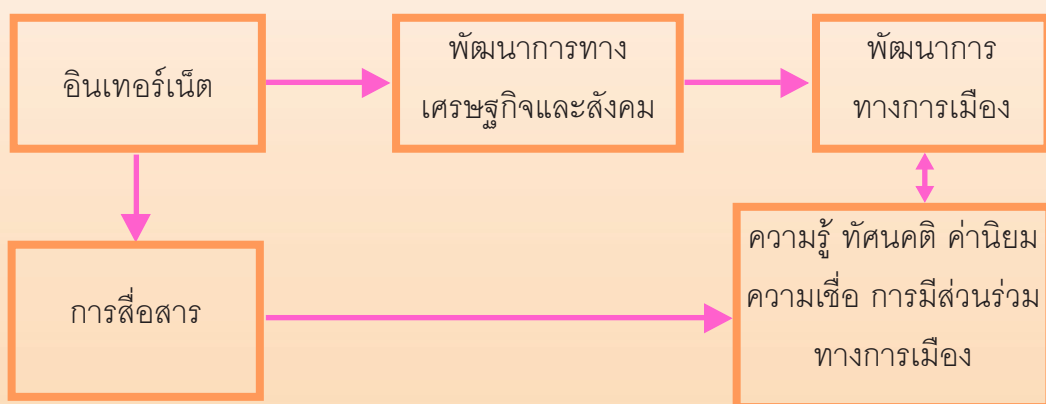

จะช่วยลดอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านี้ให้หมดไป

เด็ก : ในอนาคตการเมืองจะเป็นเรื่องของเด็ก ๆ ด้วย อันเกิดจากกระแสประชาธิปไตย ประกอบกับเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารจะช่วยให้เด็ก ๆ สามารถรับรู้ข่าวสารทางการเมืองได้ด้วยตนเอง สามารถมีสิทธิที่จะโทรเข้าไปแสดงความคิดเห็นในรายการต่าง ๆ ได้ แม้ว่าจะยังไม่มีสิทธิในการออกเสียงก็ตาม

ในปัจจุบันภาพการเมืองในแง่ลบยังมีปรากฏทั่วไปในสังคมไทย ทำให้หลายคนจึงไม่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่อนาคตประชาชนทั่วไปจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองมากขึ้น ซึ่งนั่นจะเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนเลือกที่จะตัดสินใจมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะเขาจะเห็นแล้วว่าไม่ว่าการเมืองจะดูดีหรือไม่อย่างไร แต่การเมืองจะส่งผลกระทบต่อชีวิตของเขา

ในบทความเรื่อง “อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย” (ยุทธพร อิศรรชัย, “อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย”, วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๔๗, หน้า ๓๘-๔๙) เห็นว่าพัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคของสื่ออินเทอร์เน็ตนั้นส่งผลกระทบต่อระบบสังคมการเมืองในแง่ของการเพิ่มช่องทางเลือกในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนให้มากขึ้น ส่วนในระดับปัจเจกบุคคลนั้น พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดทัศนคติตลอดจนจิตสำนึกทางการเมืองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกันโดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องพรมแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตยอีกต่อไป

ภาพที่ ๑ แสดงตัวแบบการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสารซึ่งมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (ยุทธพร อิศรรชัย, อ้างแล้ว, หน้า ๔๐)

นอกจากนั้น บทความดังกล่าวยังกล่าวถึง “บทบาทของอินเทอร์เน็ตในทางการเมืองและระบบการตรวจสอบควบคุมการรณรงค์หาเสียงผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต” ว่า ในยุคของโลกไร้พรมแดน ยุคของสังคมข้อมูลข่าวสาร สถาบันและระบบการเมืองจะต้องกระจายอำนาจ และมีกระบวนการตัดสินใจจากล่างสู่บน และจะต้องเป็นการปกครองที่เน้นความสำคัญของเสียงข้างน้อย ไม่ใช่การปกครองที่เน้นอำนาจเด็ดขาดของเสียงข้างมากแต่เพียงอย่างเดียว การนำเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองและประชาชน อีกทางหนึ่ง ก็จะช่วยสร้างเสรีภาพในการสื่อสารให้แก่ประชาชนที่เสนอความคิดเห็นต่อผู้บริหารประเทศได้ง่ายที่สุด และ “แนวโน้มของการนำเอาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ประโยชน์ในทางการเมืองของไทยในอนาคต” ที่ยังคงเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นกระแสหลักของการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยในอนาคตที่มีทิศทางและแนวโน้ม ๔ ด้านใหญ่ ๆ คือ

๑) กระแสโลกาภิวัตน์ยังคงขยายตัวต่อไปอย่างรวดเร็ว โดยจะแปรสภาพกลายเป็นกระแสภูมิภาคหรือการร่วมมือระดับภูมิภาค (regionalization) มากขึ้น โดยมีอนุภูมิภาคเป็นหน่วยสำคัญของการร่วมมือกันเพื่อแข่งขันกับภูมิภาคหรืออนุภูมิภาคอื่น ๆ

๒) กระแสโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นจากแรงผลักดันทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายตัวของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารโทรคมนาคม สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจก็คือ (ก) โลกาภิวัตน์ด้านการเงิน (ข) โลกาภิวัตน์ด้านอุปสงค์ และ (ค) โลกาภิวัตน์ด้านการแข่งขัน

๓) กระแสโลกาภิวัตน์จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของสังคมโลกแบบใหม่มากขึ้น เปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งอาศัยการทูตเป็นกระบวนการเจรจา มาเป็นความสัมพันธ์สามเส้าระหว่างรัฐต่อรัฐ บริษัทต่อบริษัท และรัฐต่อบริษัท ทั้งนี้โดยมีความสัมพันธ์ ๓ ด้านพร้อมกันไป คือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านการแข่งขัน

๔) โลกาภิวัตน์มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การปกป้องตลาดของประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมสูง และสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่จะต้องเผชิญปัญหาสำคัญ ได้แก่

(ก) ประโยชน์เชิงเปรียบเทียบระหว่างการผลิตระดับโลกกับระดับภูมิภาค เพราะต้นทุนด้านแรงงานจะลดความสำคัญลง และความใกล้เคียงทางภูมิศาสตร์ จะมีความสำคัญเพิ่มขึ้น

(ข) การผลิตจะเน้นความสำคัญของขอบเขตการผลิต (economies of scope) ได้แก่ การผลิตสินค้าที่หลากหลายด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็ลดความสำคัญของการผลิตที่เน้นปริมาณของสินค้า (economies of scale) ดังนั้น ระบบการผลิตจึงจะเน้นการเพิ่มพูนโอกาสที่จะปรับปรุงการผลิตและลักษณะของสินค้าให้เป็นไปตามเงื่อนไขจำเพาะของอุปสงค์และตลาดจำเพาะ ระบบการผลิตจึงจะต้องมีความคล่องตัว ปรับเปลี่ยนง่าย

ปัจจัยทางการเมืองที่สำคัญของยุคข้อมูลข่าวสารจะมีใช้ระบอบการเมืองหรือเสถียรภาพทางการเมือง หากแต่เป็นรูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ข้ามรัฐ การเปลี่ยนแปลงอำนาจทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม จากรัฐไปเป็นบรรษัทข้ามชาติ การสื่อสารผ่านดาวเทียมอินเทอร์เน็ต และลดรัฐ เช่น การค้าชายแดน การติดต่อของประชาชนที่มีเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมใกล้เคียงกัน ซึ่งแต่ก่อนถูกกีดกันโดยเขตแดนตามหลักอธิปไตยของรัฐ ย่อมก่อให้เกิดสภาพการณ์ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ด้านอำนาจระหว่างรัฐ สถาบันทางสังคม ชุมชน และปัจเจกชน โดยมีความแตกต่างที่สำคัญอย่างยิ่งระหว่างรัฐในปัจจุบันและรัฐในอนาคต คือ รัฐปัจจุบันต้องการควบคุมและครอบงำประชาชนภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐ ซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอนขึ้นต่ออำนาจศูนย์กลาง แต่รัฐในอนาคตจะตกอยู่ในสภาพการณ์ที่ไม่อาจควบคุมครอบงำได้ เพราะการข้ามรัฐจะเป็นปรากฏการณ์ที่กลายเป็นเรื่องธรรมดา ชุมชนในอนาคตจะเป็นชุมชนที่ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับสถานที่แต่จะเป็นชุมชนเสมือนจริง หรือ Cyber Space เช่น ชุมชนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยลักษณะของชุมชนใหม่นี้จะเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง เพราะชุมชนยุคใหม่แม้จะอยู่คนละพื้นที่ มีภาษาต่างกัน เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างกัน แต่ก็มี การเชื่อมโยงกัน โดยมีความสนใจ รสนิยม ตลอดจนการเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่เห็นร่วมกัน ต้องการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ชุมชนแบบใหม่นี้จะเกิดขึ้นมากมายหลากหลายซ้อนไปกับครอบครัวและชุมชนแบบดั้งเดิม โดยที่ครอบครัวยังคงเป็นสถาบันหลัก รัฐจะมีหน้าที่ใหม่คือ สานสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันเก่าแก่กับชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ โดยเฉพาะชุมชนที่เกิดจากเทคโนโลยีทางการสื่อสารหรืออินเทอร์เน็ต

การเคลื่อนไหวทางสังคมในอดีต เช่น การประท้วง มีอบ จะหมดความสำคัญลงไป แต่จะเป็นการเคลื่อนไหวโดยไม่จำเป็นจะต้องมีการรวมคนจำนวนมาก หากเป็นการเคลื่อนไหวผ่านการสื่อสารโทรคมนาคมและอินเทอร์เน็ตซึ่งรัฐไม่อาจควบคุมได้ การเมืองในอนาคตจึงจะเป็นการเมืองที่มีประเด็นปัญหาหลากหลายและมีกลุ่มผู้เรียกร้องชัดเจน แต่จะมีจำนวนน้อย

และกระจัดกระจายไม่เป็นกลุ่มมวลชนดังที่เคยเป็นมาในอดีต ซึ่งในปัจจุบันก็ปรากฏให้เห็นในรูปของการ “ตั้งประเด็นสนทนา” ในกระดานสนทนา (webboard) ห้องสนทนา (chat room) หรือแม้กระทั่งการส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เพื่อสร้างข่าว สร้างกระแสทางการเมืองที่ไม่สามารถจะส่งผ่านสื่ออื่น ๆ นอกจากสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งมีเสรีภาพสูง นอกจากนี้ในประเทศไทยปัจจุบันก็ได้มีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อประโยชน์ทางการเมืองมากพอสมควร เช่น พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มีเว็บไซต์เพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์และเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการมีเว็บไซต์ทางการเมืองต่างๆ มากมาย เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ข่าวการเมือง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศก็ถือว่ายังคงน้อยอยู่ ตลอดจนระบบการตรวจสอบควบคุมก็ยังคงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ในงานสัมมนาเรื่อง “การเมืองเรื่องอินเทอร์เน็ตและภาวะของตัวกลาง” จัดโดยเครือข่ายพลเมืองเน็ต (Thai Netizen Network) ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ และศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ได้นำเสนอ “พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์กับการเมืองเรื่องอินเทอร์เน็ต” (มติชน ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓)

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่ากระแสของข่าวสารหรือข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตค่อนข้างแพร่หลาย และเกิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารได้เร็ว โดยเฉพาะสังคมโลกออนไลน์ (Social Network) ที่เข้าไปมีอิทธิพลกับคนทุกรุ่นทุกวัย และในอนาคตเชื่อว่าจะมีแนวโน้มเข้าไปอยู่ในกระแสเลือดของคนทั่วโลกมากขึ้น ชนิดที่ว่าหายใจเข้าออกเป็นอินเทอร์เน็ตหรือมองตัวเองผ่านโลกไซเบอร์อยู่ตลอดเวลา ด้วยอิทธิพลและบทบาทของอินเทอร์เน็ตนี้เองทำให้เกิด “สื่อพลเมือง” ซึ่งในที่นี้ก็หมายความว่า “สื่อพลเมืองเน็ต” ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ อีเมล ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก และการติดต่อสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งก่อนหน้านี้คำว่าสื่อพลเมืองอาจจะไม่ใช่ที่รู้จักมากนัก จะเกิดอาการส่ายหน้า เพราะแต่ก่อนคนธรรมดาทั่วไปจะเข้าถึงการสื่อสารแบบตัวต่อตัวหรือแบบเห็นหน้ากัน (face to face) แต่ปัจจุบันคนไทยกว่า ๔.๖ ล้านคน มีบัญชีผู้ใช้เฟซบุ๊ก (facebook.com) ที่เป็นการสื่อสารแบบสองทาง สะดวก เป็นกันเอง และให้ความบันเทิงได้ขณะเดียวกัน

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (มติชน ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓) ได้มีความเห็นในเชิงรัฐศาสตร์ว่า อินเทอร์เน็ตมีฐานะเป็นสังคมใหม่สังคมหนึ่ง ถ้าคนมีมุมมองของสังคมวิทยาเข้ามากำกับก็ควรจะทำให้ความ

สำคัญกับเรื่องนี้ด้วย หรือควรทำความเข้าใจธรรมชาติของสังคมอินเทอร์เน็ตแค่ไหน หากย้อนไปดูในงานวิจัยต่าง ๆ แล้ว ความสนใจเรื่องอินเทอร์เน็ตมีมานาน ก็เหมือนสังคมหนึ่งที่เกิดขึ้นมานาน หรือเมื่อ ๔๐ - ๕๐ ปีที่ผ่านมา เมื่อเราศึกษาสังคมก็จะมีอะไรใหม่ ๆ มีการเปลี่ยนแปลง (modernization) มีสังคมใหม่ที่แตกต่างจากสังคมเดิมที่เป็นกรอบใหม่กับกรอบเก่า คือ จะโลกออนไลน์กับออฟไลน์มันต่อเนื่องกันอย่างไร ทั้งนี้โลกออฟไลน์ก็ไม่ได้ล้ำสมัย แต่เสมือนมีอีกโลกหนึ่งเกิดขึ้นมา แต่ก่อนกรอบใหม่ที่เกิดขึ้นเพราะมีอะไรที่ตื่นเต้นในโลกอินเทอร์เน็ต ซึ่งไม่ใช่กรอบการเมืองที่แท้จริง

ก่อนการทำรัฐประหารเมื่อปี ๒๕๕๙ ต้องตั้งคำถามว่า อินเทอร์เน็ตเขามองเรื่องอะไร ส่วนใหญ่มองเป็นเรื่องวิตกว่าสังคมเป็นอย่างไร ซึ่งทับซ้อนกับสิ่งที่วิตกในสังคมอยู่แล้ว แต่คนรุ่นใหม่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตก็จะวนเวียนอยู่ ๒ เรื่อง คือ ศึกษาในฐานะที่เป็นเครื่องมืออีกแบบหนึ่งศึกษาว่า โลกไซเบอร์เป็นอย่างไร ต่อมาเมื่อเทียบกันแล้วก็คือการเมืองในยุคนั้นเป็นอย่างไร เมื่อคนไทยเริ่มนิยมอินเทอร์เน็ต ช่วงแรกเริ่มประมาณ ๑ ล้านคน เริ่มสนใจ เริ่มมีการถกเถียงกันมากขึ้น

ทั้งนี้ การเมืองในอินเทอร์เน็ตในยุคแรกค่อนข้างมีลักษณะเป็นสากล ประเด็นใหญ่ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม เรื่องเว็บโป๊ ลามกอนาจารเป็นส่วนใหญ่ เครือข่ายผู้ปกครองจะเข้ามาดูมาก ถ้าเป็นสงครามในอินเทอร์เน็ตยุคนั้น รัฐยังไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการต่อสู้ของคนที่เข้าไปใช้มากกว่า แต่ภายหลังรัฐก็ได้มีกรอบกฎหมายออกมาแต่ล่าช้ากว่า ประเด็นใหญ่นั่นเป็นการสู้ภายในประชาสังคม โดยเฉพาะเรื่องศีลธรรมเพราะโลกอินเทอร์เน็ตถูกแบ่งออกเป็น ๒ โลก คือ โลกที่อยู่ในเว็บบอร์ด เป็นการใช้คำหยาบ และโลกหนึ่ง คือ โลกที่ชาวสะอาดหรือเว็บที่ใช้เป็นเครื่องมือ

จุดเปลี่ยนเมื่อมีการทำรัฐประหาร ความรู้สึกที่ว่า การต่อต้านสรุปแล้วพยายามหาทางออกหรือเพิ่มขึ้น สำคัญตรงที่เมื่อการเมืองเปลี่ยน เริ่มมีกลุ่มต่อต้าน ซึ่งเป็นกลุ่มแรก ที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ต สุดท้ายก็คือว่าการเมืองในอินเทอร์เน็ตซับซ้อนมากขึ้น เมื่อก่อนที่จะมีกฎหมายต่าง ๆ นั้น สังคมก็เรียกร้องว่าการที่ออกมาถกเถียงกันนั้นมีตัวตนจริงหรือเปล่า คุณเป็นใครในอินเทอร์เน็ต ซึ่งพื้นฐานสังคมเหล่านี้รองรับโครงสร้างกฎหมายบางอย่าง หลังจากนั้นการเมืองอินเทอร์เน็ตเฟื่องฟูมากขึ้น รัฐก็อยากจัดระเบียบให้ได้ แต่คนยุคใหม่เหมือนว่าไม่มีที่จะไป คนเลยเข้าไปอยู่ในนั้นกันหมด ทำ्यที่สุดเป็นพื้นที่ในการต่อสู้ที่สลับซับซ้อน

การเชื่อมโยงประเด็นอินเทอร์เน็ตกับการเมืองและพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ ทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับประเทศ แท้จริงแล้วอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการสื่อสารที่มีอิทธิพลอย่างมากกับการเมืองการปกครอง มีปัจจัยในรูปแบบบริการ ไม่ว่าจะเป็น social network, blog ฯลฯ ต่อมาเมื่อเนื้อหาที่ถูกทำให้ปรากฏในลักษณะเป็นการเมืองที่ไม่ใช่ในยุคหลังด้วยซ้ำไป เพราะการก่อให้เกิดอินเทอร์เน็ตนั้นมาจากการเมือง เพื่อเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารในการรบให้ต่อเนื่อง แม่นยำ สมัยเมื่อสงครามของอเมริกาหรือสมัยสงครามโลกเกิดการคิดค้นเครือข่ายต่าง ๆ ขึ้นมา ฉะนั้นการเริ่มต้นของอินเทอร์เน็ตได้เข้าไปเกี่ยวพันกับการเมืองแล้ว

นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตได้เข้าไปมีอิทธิพลในวงการการศึกษา หรือบันเทิง ถูกนำมาใช้มากขึ้นกับบทบาทของสื่อทางเลือก ถูกนำมาใช้ในทางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะการเมืองในประเทศของแต่ละประเทศ ที่สำคัญคือ ไม่ใช่การเมืองของภาครัฐแล้ว แต่กลับเป็นสื่อพลเมืองแทน เราจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าอินเทอร์เน็ตถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งทางการสื่อสาร ฉะนั้นจึงมีความเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก แต่ก็จะหนักไปทางที่ว่าอินเทอร์เน็ตที่ถูกจัดว่าเป็นสื่อทางเลือกนั้นจะอยู่ตรงข้ามรัฐบาล ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลบางประการ มีพื้นที่ในการแสดงออกมากขึ้น ที่สำคัญคือตอบรับอุดมการณ์ทางประชาธิปไตย และมีกระบวนการที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลัก

ในประเทศไทยก่อนหน้านั้นก็หนักไปในเรื่องบันเทิง แต่ในช่วงปลายก่อนรัฐประหาร ๒๕๔๙ คนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากขึ้น จากนั้นก็มีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางการเมืองกันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากสื่อกระแสหลักลดทอนความหลากหลายลง กลายเป็นเอกภาพของฝ่ายเดียว ซึ่งในทางประชาธิปไตยจะมีความเห็นในทิศทางเดียวกันไม่ได้ และในขณะที่เดียวกันคนที่เป็นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็จะเลือกรับสื่อเฉพาะที่เป็นของฝ่ายตน สุดท้ายมีพฤติกรรมของรัฐบางประการที่ใช้อำนาจปิดกั้นสื่อหรือแทรกแซงสื่อเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจัยหรือองค์ประกอบเหล่านี้ย่อมทำให้อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาททางการเมืองและเข้ามาประสานงานกับบริการรูปแบบใหม่ ๆ เช่น เฟซบุ๊กหรือทวิตเตอร์

แต่ก่อนอินเทอร์เน็ตกับการเมืองมีคนเข้าดูไม่กี่กลุ่มหรือมีไม่กี่บล็อก แต่ต้องยอมรับว่าบางทีคนไทยก็เบื่อกับการอ่านอะไรที่ยาวเกินไป พอเจอพวกเทคโนโลยีใหม่ ๆ ก็เลยแพร่หลาย แต่ก็ไม่หนีไปจากกลุ่มโทรทัศน์และวิทยุ เพราะยังเป็นกลุ่มเล็ก ๆ อยู่ แต่การเข้าถึงมีจุดแข็งมากกว่า โดยที่ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องเกรงกลัวบางมุม เช่น การมีชอกช้ำกลับ ทำให้คนที่คิดเหมือนกันเข้ามาเจอกันได้ บางคนไม่เคยพบเจอกันมาก่อน แล้วรัฐก็ไม่สามารถปิดได้ และ

ก็ “ฆ่าไม่หมด” และคนที่เข้าไปใช้อินเทอร์เน็ตนั้น มีอะไรบางอย่าง อาจจะมีเงิน มีเวลา มีการศึกษา ซึ่งคนเหล่านั้นอาจจะไม่รู้เรื่องการเมืองเลย หรือรู้น้อย แต่รัฐมักจะมองว่ามีอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อรัฐ จุดแข็งต่อมา คือ อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญกับคนต่างประเทศได้ดี มีศักยภาพ สุดท้าย การเมืองอินเทอร์เน็ตสามารถกระจายข่าวได้เร็ว กว่ารัฐจะรู้ตัวก็สายเกินไปแล้ว

ทั้งนี้ สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ ซึ่งเป็น ๑ ใน ๖ ของพระราชบัญญัติทางด้านเทคโนโลยี แต่ก่อนเมื่อมีการร่างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑ ก่อนที่จะนำมาบังคับใช้จริงเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการเมืองเลย แต่ที่เกิดมาได้เพราะกระแสอาชญากรรมทางด้านคอมพิวเตอร์ในต่างประเทศเท่านั้น แต่ก่อนที่จะออกมาจริงแล้ว มาตรา ๑๔ เป็นเนื้อหาว่าด้วยการปลอมแปลงข้อมูล ส่วนมาตรา ๑๕ เพิ่มการรบกวนของตัวกลางและผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตได้รับโทษเท่ากับคนที่นำเนื้อหาใส่ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองจริง ๆ แล้ว คือ เนื้อหาที่เพิ่มเข้ามาในมาตราที่ ๑๔ ที่ว่าข้อมูลที่ใส่เข้าไปนั้นขัดต่อความมั่นคงต่อรัฐ นั่นแสดงว่าการเมืองเข้ามาแล้ว พอหลังจากช่วงการแปรญัตติของคณะรัฐมนตรีมีอีกมาตรา คือ มาตรา ๒๐ มีการปิดกั้นเข้าสู่อินเทอร์เน็ต และที่สำคัญพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฯ จะไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเลย ถ้าไม่ไปผนวกกับความคลุมเครือในกฎหมายเรื่องอื่น ซึ่งก็ย่อมส่งผลซึ่งกันและกันกับทางการเมืองอย่างแยกไม่ออก ซึ่งจะต้องวิเคราะห์ด้วยว่าเหตุและผลของอินเทอร์เน็ตกับการเมืองที่นอกเหนือจากนักวิชาการนั้น จะมีอะไรที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง หรือสิ่งที่เป็นผลเสียจะแก้ไขได้อย่างไร เพื่อให้อินเทอร์เน็ตกับการเมืองนั้นอยู่คู่กันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๙. วิเคราะห์

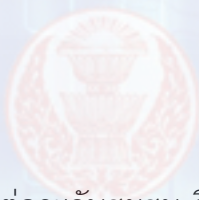
บทบาทของชุมชนไซเบอร์ทางการเมืองที่มีผลต่อการสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตยที่กำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้นในระดับสากล การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่า “ชุมชนไซเบอร์” หรือสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ บล็อกเกอร์ เป็นต้น ได้เป็นส่วนสำคัญในการเคลื่อนไหว และยังมีบทบาทของชุมชนไซเบอร์ทางการเมืองที่มีผลต่อการสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตยที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย

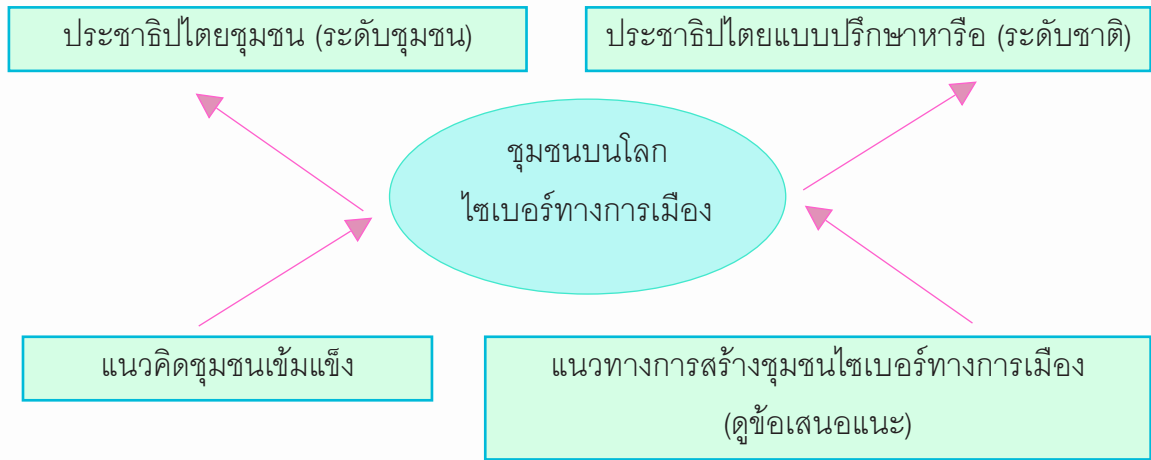
แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยก็ไม่อาจที่จะปฏิเสธกระแสหรืออิทธิพลของชุมชนโซเชียลหรือสื่อสังคมออนไลน์ได้ ซึ่งโลกโซเชียลได้ทำให้มีส่วนร่วมในประชาธิปไตยทางตรงมากขึ้นและโอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมืองเปิดกว้างขึ้น อันเนื่องจากกระแสของข่าวสารหรือข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตค่อนข้างแพร่หลาย และเกิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารได้เร็ว โดยเฉพาะสังคมโลกออนไลน์ (Social Network) ที่เข้าไปมีอิทธิพลกับคนทุกรุ่นทุกวัย และในอนาคตเชื่อว่าจะมีแนวโน้มเข้าไปอยู่ในกระแสเลือดของคนทั่วโลกมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงเกือบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นกลไกสำคัญในการเคลื่อนไหวการเมือง เราจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าอินเทอร์เน็ตถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งทางการสื่อสาร กลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ ต่างใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร และแสดงความคิดเห็นกันอย่างอิสระ ซึ่งมีทั้งผลบวกและลบต่อสังคมไทย บางครั้งถึงกับไม่ถูกต้องหรือไม่ ถูกกฎหมาย ก่อให้เกิดผลเสียต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้

ชุมชนโซเชียลทางการเมืองจึงถือเป็นชุมชนทางการเมืองหนึ่งในหลาย ๆ ชุมชน ซึ่งอาจจะมีความคิดเห็นหรือมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่ก็สามารถดำรงอยู่ภายในสังคมการเมืองเดียวกันได้ ภายใต้กรอบของกฎหมายเดียวกัน ซึ่งประชาธิปไตยชุมชนคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีสาธารณะ การเคลื่อนไหวภาคประชาชน เพื่อสร้างอำนาจให้กับประชาชนในการต่อรองกับอำนาจรัฐ สิ่งที่สำคัญสำหรับประชาธิปไตยนี้ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน และจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ซึ่งยังต้องประสานงาน หรือให้การสนับสนุนแก่รัฐบาลในกิจการการเมืองการปกครองด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแสดงความคิดเห็น การร่วมปฏิบัติงานกับภาครัฐ การเสนอแนะนโยบายต่อภาครัฐ รวมถึงการตรวจสอบการปฏิบัติงานของภาครัฐ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นหน้าที่บนฐานของประชาธิปไตยระดับชาติของชุมชนโซเชียลทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) สุดท้ายชุมชนโซเชียลทางการเมืองนั้นยังต้องมีมิติของความเข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งชุมชน สมาชิกของชุมชนการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง และรักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นต้น

ดังนั้น จึงต้องตระหนักว่า ชุมชนโซเชียลทางการเมืองมีฐานที่สำคัญ ๒ ฐาน คือ แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง และแนวทางการสร้างชุมชนโซเชียลทางการเมือง ๘ ข้อ เพื่อสนองตอบ

ต่อระดับชุมชน คือ ประชาธิปไตยชุมชน และต่อระดับชาติ คือ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ
สรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๒ แสดงความสัมพันธ์ของชุมชนไซเบอร์ทางการเมือง

๑๐. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๑๐.๑ บทสรุป

สังคมไซเบอร์เป็นโลกใหม่ที่มีเทคโนโลยีเป็นฐาน แต่ไม่มีระยะทาง เวลา และสถานที่ แต่อยู่ในรูปแบบใหม่เสมือนจริง เป็นโลกแห่งจินตนาการที่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีมิติที่หลากหลาย ทั้งข้อดีและข้อเสีย สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของมนุษย์บนโลกในปัจจุบัน เป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงระหว่างคนที่อยู่ทั้งใกล้ทั้งไกล พัฒนาเป็นชุมชนที่คนนับล้านคนสามารถติดต่อสื่อสาร ทำธุรกิจการค้า ข้ามโลกข้ามทวีป

ปัจจุบันโลกอยู่ในยุคไซเบอร์ โดยมีอินเทอร์เน็ตทำให้มีข่าวสารเพิ่มขึ้นอย่างฉับไว ส่งข้อมูลแลกเปลี่ยนจำนวนมากได้ทันที ก่อให้เกิด “ชุมชนไซเบอร์” ในลักษณะ “เครือข่ายสังคม” (Social Network) ที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น My Space, Facebook หรือ Hi5 ฯลฯ และแม้ว่าโลกไซเบอร์จะก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย แต่ข้อเสียหรือข้อพึงระวังในการอยู่ในสังคมไซเบอร์ก็มีอยู่มากเช่นกัน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โลกไซเบอร์มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทยอย่างกว้างขวาง กลุ่มการเมือง พรรคการเมืองต่าง ๆ ต่างก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระแส

สังคมเครือข่ายทั้งสิ้น ซึ่งสังเกตเห็นได้จากการสร้าง Blog ที่มีการตั้งกระทู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของพรรค การโจมตีพรรคการเมืองคู่แข่ง การสำรวจความต้องการของประชาชน การเผยแพร่ นโยบายของพรรคและการสร้างกลุ่มผู้ตาม เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวของกลุ่มทางการเมืองนี้ แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการสื่อสารผ่านสังคมเครือข่ายที่ส่งผลต่อการดำเนินงานทางการเมืองของสังคมไทยได้อย่างชัดเจน

ในทางเศรษฐกิจการเมืองนั้น อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือที่เป็น “ประชาธิปไตย” ที่สุดเครื่องมือหนึ่ง เพราะในโลกไซเบอร์นั้น ทุกคนมีสิทธิออกความคิดเห็นได้ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม ทุกคนที่สามารถเข้าถึงคอมพิวเตอร์ได้ เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ก็สามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเว็บ “โฮมเพจ” ที่เปรียบเสมือน “บ้าน” หรือหน้าต่าง สู่โลกของแต่ละคน ไปจนถึงการตั้งกระทู้ ตอบกระทู้ เขียนบล็อกแสดงความคิดเห็นในหลากหลายประเด็นตามความสนใจ รวมถึง facebook ที่กำลังเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง

ดังนั้น สังคมไซเบอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนประชาธิปไตยชุมชน โดยก่อให้เกิด (๑) เวทีเสวนาแบบเปิด (Open Forum) เพื่อสนทนา ถกเถียงโดยไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มของตนเอง แต่เปิดกว้างให้สาธารณะหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วม โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับการจัดเวทีสาธารณะ และ (๒) เวทีแสดงความคิดเห็นในสื่อต่าง ๆ อาทิ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น สถานีโทรทัศน์ วิทยุชุมชน หรืออินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิด “ประชาธิปไตยชุมชน” เป็นการเปิดพื้นที่ทางการเมือง หรือพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชนหรือกลุ่มองค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่น และองค์กรภาคประชาชนที่มีความหลากหลายได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างมีอิสระ รวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายในการทำกิจกรรมร่วมหรือการปรึกษาหารือร่วมกัน โดยก่อให้เกิด (๑) การมีปฏิสัมพันธ์ (๒) การเกิดการสื่อสารทั้งในแนวราบและแนวตั้ง (๓) การลดขั้นตอนการสื่อสารผ่านคนกลางในกระบวนการการสื่อสาร (๔) ต้นทุนที่ถูกกว่า (๕) ความรวดเร็วของการสื่อสาร และ (๖) การไร้พรมแดน

จากบทบาทของอินเทอร์เน็ตดังกล่าว จะเห็นว่าสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยอิเล็กทรอนิกส์ (electronic democracy) เป็นแนวคิดสำคัญแนวคิดหนึ่งของแนวคิดสังคมสารสนเทศ ในทศวรรษ ๑๙๗๐ ท่ามกลางความเฉื่อยชาทางการเมืองของผู้คนในเมืองใหญ่ของตะวันตก นักวิชาการ นักการเมือง และนักกิจกรรม มองว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นทางเลือกใหม่ที่จะตัดข้ามสื่อรูปแบบเดิม ๆ เพื่อแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารการเมืองและข้อมูลต่าง ๆ ของภาค

ประชาชน อีกทั้งยังช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนด้วยกันเอง และช่วยตรวจสอบความรับผิดชอบของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมได้ โดยการที่สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสังคมที่ได้ดีกว่าและมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายที่มีความโปร่งใสมากขึ้น

สรุปได้ว่า เครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีบทบาททางการเมืองอย่างมาก เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายทาง เช่น เป็นสื่อกลางในการสื่อสารของคนในชุมชน ทำให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ง่ายและรวดเร็ว เป็นแหล่งองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ และในปัจจุบันแต่ละชุมชนยังสามารถสร้างเครือข่ายชุมชนออนไลน์ได้โดยผ่านทางอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายของชุมชนอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กันได้สะดวกและรวดเร็วอีกด้วย และที่สำคัญที่สุด คือ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถติดต่อได้สองทาง ทำให้ทั้งประชาชนและผู้นำพูดคุยกันได้ง่ายขึ้น เป็นการเปิดโอกาสในการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของประชาชนมากขึ้น

๑๐.๒ ข้อเสนอแนะ

บทบาทของชุมชนไซเบอร์ทางการเมืองที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ ขอเสนอแนวทางการสร้างชุมชนไซเบอร์ที่เข้มแข็งได้กว้าง ๆ ไว้ ดังนี้

(๑) ในบรรยากาศของภูมิทัศน์ทางการเมืองที่มีความหนาแน่น ซับซ้อน และมีส่วนร่วมมากขึ้นนั้น เครือข่ายประชากรจะมีระดับของการเข้าถึงข้อมูลมากขึ้น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีปากมีเสียงหรือเปิดโอกาสในการพูด และเปิดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ร่วมกัน การให้เสรีภาพที่เพิ่มขึ้นแก่ประชาชนจะช่วยให้เกิดการประสานงานหรือดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นอิสระ ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

(๒) ควรให้หลักการเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ต (internet freedom) เป็นเป้าหมายสำคัญของนโยบาย เพื่อรักษาซึ่งสิทธิของประชาชนในการใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับหลักประชาสังคม (civil society) และหลักเสรีภาพในการแสดงออก (freedom of expression) สิ่งสำคัญที่สุดคือชุมชนไซเบอร์ยังต้องได้รับสนับสนุนที่ดีจากภาคประชาสังคม (civil society) และปริมนทลสาธารณะ (public sphere) อีกด้วย

(๓) ชุมชนไซเบอร์ทางการเมืองนั้นจะเป็นส่วนช่วยเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่สำหรับพลเมืองที่มีความกระตือรือร้นหรือตื่นตัวทางการเมือง

(๔) รัฐบาลควรทบทวนกฎหมายและนโยบาย โดยอาศัยผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์หรือชุมชนโซเชียลเป็นส่วนช่วยสนับสนุนการขยายระบอบประชาธิปไตย อันเป็นรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยทางตรงอีกทางหนึ่ง โดยกลไกนี้ควรจะใส่ลงในส่วนที่ให้ความช่วยเหลือรัฐบาลในการตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการสนับสนุนช่วยเหลือให้ประชาชนตอบสนองกันเองในทางที่เป็นประโยชน์มากขึ้นและมีทิศทางบวก เครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้เกิดการกระทำทางการเมืองในตั้งแต่รากหญ้า (grassroots political action)

(๕) ชุมชนโซเชียลควรมีลักษณะของการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยทางตรงมากขึ้น ซึ่งการที่ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้ได้รับคำตอบที่รวดเร็ว ส่งผลให้รัฐบาลตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยฟังเสียงประชาชนได้ก่อนเสมอ อันจะช่วยลดความผิดพลาดในการตัดสินใจและลดความล่าช้าในการดำเนินนโยบายได้

(๖) ชุมชนโลกบนโลกโซเชียลควรสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมืองเปิดกว้างขึ้น เช่น ผู้สูงอายุสามารถเลือกตั้งผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่ติดตั้งอยู่กับระบบโทรทัศน์ที่บ้านได้ คนด้อยโอกาส คนพิการแขนขา คนตาบอด คนที่ไม่สามารถเดินได้ หรือคนที่ไม่สะดวกหรือไม่สามารถเลือกตั้งได้ สามารถมีสิทธิเลือกผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ในระบบใช้สัญญาณเสียงเพื่อออกคำสั่ง และใช้เลนส์ม่านตาแทนลายนิ้วมือเพื่อยืนยันว่าเป็นบุคคลผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจริง หรือแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยใช้ภาษามือที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถแปลความหมายได้ สำหรับเด็กก็สามารถรับรู้ข่าวสารทางการเมืองได้ด้วยตนเอง สามารถมีสิทธิที่จะโทรเข้าไปแสดงความคิดเห็นในรายการต่าง ๆ ได้ แม้ว่าจะยังไม่มีสิทธิในการออกเสียงก็ตาม

(๗) ชุมชนโลกบนโลกโซเชียลควรให้เป็นพื้นที่ของการสื่อสารโทรคมนาคมและอินเทอร์เน็ตที่ถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากการเมืองในอนาคตจะเป็นการเมืองที่มีประเด็นปัญหาหลากหลายและมีกลุ่มผู้เรียกร้องชัดเจน แต่จะมีจำนวนน้อยและกระจัดกระจายไม่เป็นกลุ่มมวลชนดังที่เคยเป็นมาในอดีต ชุมชนโลกบนโลกโซเชียลควรช่วยลดการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบในอดีต เช่น การประท้วง ม็อบ และแทนที่ด้วยการเคลื่อนไหวโดยไม่จำเป็นต้องมีการรวมคนจำนวนมาก

(๘) ชุมชนโลกบนโลกโซเชียลควรให้เป็นพื้นที่การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ไม่ละเมิดกฎหมาย ดำเนินการภายใต้กรอบของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กติกาสายเสนีย์. (๒๕๕๒). **facebook คืออะไร**. สืบค้นเมื่อ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒, จาก <http://keng.com/2009/02/17/what-is-facebook>

ชำนาญ จันทร์เรือง. (๒๕๕๓). **ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) คือทางออกประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๓, จาก <http://www.banprak-nfe.com/webboard/index.php?topic=1297.0>

ณัฐณิชา ช่อโพธิ์ทอง และศรีศักดิ์ จามรมาน. (๒๕๔๗). (การสัมมนาวิชาการ). **บัณฑิตศึกษาทางการผลิตบัณฑิตสารสนเทศสำหรับสังคมฐานความรู้ : วิชาการภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ**.

ณัฐกานต์ กุลณรงค์. (๒๕๕๐). **การสื่อสารทางการเมืองบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในช่วงการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ**. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นลินี ทวีสิน. (http://www.nalineetaveesin.com/issue_concern/issues_politic01.htm), เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ประภาพันท์ พลายจันทร์. (๒๕๔๗). **การสืบค้นสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปิยะพงษ์ ป็องภัย. (๒๕๕๑). **hi5 มาแรงสุด Social Network แจ็งเกิดเต็มตัว**. สืบค้นเมื่อ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๑, จาก <http://www.positioningmag.com/magazine/Details.aspx?id=68001>

ภูษณ ปรีย์มาโนช. **ผลกระทบของโลกาภิวัตน์กับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลกและสังคมไทย**. จาก <http://isc.ru.ac.th/data/PS0004297.doc>

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (๒๕๕๔). สืบค้นเมื่อ ๖ มีนาคม ๒๕๕๔, จาก <http://std.kku.ac.th/4830801646/Website/page2.html>

มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา. (๒๕๕๓). (สรุปผลการศึกษา). รอบที่ ๔๕/๑. **ปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในเครือข่ายสังคมออนไลน์**. โครงการศึกษาเฝ้าระวังสื่อและพัฒนารู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม (Media Monitor).

ยี่น ภู่วรรณ. (๒๕๕๒). **การจัดการความรู้**. (เอกสารประกอบการบรรยาย). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรัณพล อัญญาธรรม. (๒๕๕๔). **อนาคตภาพสำหรับการใช้อินเทอร์เน็ตของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๘.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา).

วิกิพีเดีย. (๒๕๕๔). **ไฮไฟฟ์.** สืบค้นเมื่อ ๖ มีนาคม ๒๕๕๔, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%84%E0%B8%AE%E0%B9%84%E0%B8%9F%E0%B8%9F%E0%B9%8C>

ยุทธพร อิศรชัย. “อินเทอร์เน็ตกับการเมืองไทย”, **วารสารสถาบันพระปกเกล้า.** ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๔๗, หน้า ๓๘-๔๙.

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (๒๕๓๗). **ความเป็นมาของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : ห้องปฏิบัติการเครือข่ายฯ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (๒๕๕๒). **เครือข่ายสังคม (Social Network) กรณีศึกษา : ยูทูบ (Youtube) วิดีโอออนไลน์ สื่อเพื่อสร้างสรรค์หรือเพื่อทำลายล้าง.**

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ และอุษา ศิลป์เรืองวิไล. (๒๕๕๓). **สื่อสารการเมืองยุคดิจิทัล.** สืบค้นเมื่อ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓, จาก <http://precadet26.org/msgboard/MsgView.php?page=137&msgid=1079916>.

สมคิด เอนกทวีผล. (๒๕๕๐). **Hi5 บুম สนามใหม่โฆษณาไทย.** สืบค้นเมื่อ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐, จาก <http://www.positioningmag.com/magazine/Details.aspx?id=65078>

สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๔). **พฤติกรรมของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย.**

สืบค้นเมื่อ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๔, จาก <http://smeducation.wordpress.com>

สุรนนท์ เวชชาชีวะ. (๒๕๕๑). **โลกไซเบอร์ - โลกจริง.** สืบค้นเมื่อ ๑ มกราคม ๒๕๕๑, จาก <http://www.suranandlive.com/liveblog.php?id=20&title>

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (๒๕๔๓). **การเมืองเรื่องของพลเมือง.** กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ. (๖ ธันวาคม ๒๕๕๐). **หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ.** หน้า ๓๘.

อังกุศ รุ่งแสงจันทร์. (๒๕๕๔). **twitter สังคมโซเชียลที่เราเลือกเอง.** สืบค้นเมื่อ ๔ มกราคม ๒๕๕๔, จาก <http://www.pocketpcthai.com/content/twitter-สังคมที่เราเลือกเอง>

ภาษาอังกฤษ

- Bimber, Bruce. (2003). **Information and American Society : Technology in the Evolution of Political Power.** Cambridge : Cambridge University Press.
- Clay Shirky, "The Political Power of Social Media : Technology, The Public Sphere and Political Change", **Foreign Affairs.** Council on Foreign Relations : January/February 2011.
- Coleman, S. (2005). **Idquo; E - democracy ndash; Whatsquo; s the Big Idea?, rdquo;** The Paper was commissioned by The Governance Team (Governance and Information) British Council, Manchester, 2005.
- Hacker, (1996). cited in Tedesco, John C. (2004). Idquo; Chapter 19 : Changing the Channel : Use of the internet for Communicating About Politicsrdquo; in Lynda Lee Kaid (ed.) **Handbook of Political Communication Research.** Mahwah, New York : Lawrence Erlbaum Associates, p. 512.
- Hammond, (1997). cited in Tedesco, John C. (2004). Idquo; Chapter 19 : Changing the Channel : Use of the internet for Communicating About Politicsrdquo; in Lynda Lee Kaid (ed.) **Handbook of Political Communication Research.** Mahwah, New York : Lawrence Erlbaum Associates, p. 513.
- Kalathil, Shanthi and Taylor C. Boas. (2003). **Open Networks Closed Regimes : The Impact of the internet on Authoritarian Rule.** Washington DC : Carnegie Endowment for International Peace.
- Kinder, T. (2003). **Idquo; Tele - democracy : How ICT is refreshing politics in Europe, rdquo;** in WSIS 2003 It. Retrieved November 13, 2006, from http://www.itu.int/wsis/newsroom/background/docs/ap/kinder_univedim.doc gt
- Margolis, Michael and David Resnick. (2000). **Politics as Usual : The Cyberspace Isquo; Revolutionrsquo;** Thousand Oaks, CA : Sage.

Norris, P. (2000). cited in Tedesco, John C. (2004). "Chapter 19 : Changing the Channel : Use of the internet for Communicating About Politics"; in Lynda Lee Kaid (ed.) **Handbook of Political Communication Research**. Mahwah, New York : Lawrence Erlbaum Associates, p. 520.

Narnia Bohler-Muller and Charl van der Merwe, "The potential of social media to influence socio-political change on the African Continent", **AISA POLICYbrief**. Africa Institute of South Africa : Briefing No. 46, March 2011.

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. เป็นกฎหมายเกี่ยวด้วยการเงินจริงหรือไม่ ?

วรวิทย์ ชายสวัสดิ์*

จากกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในวันพุธที่ ๓๑ พฤษภาคม นั้น มีนักการเมืองและนักวิชาการบางท่านเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการเงิน ซึ่งต้องได้รับการรับรองจากนายกรัฐมนตรีเสียก่อนจึงจะนำร่างเข้าสู่วาระการประชุมได้ เป้าหมายของบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการค้นหาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการเงินแล้วนำมาปรับเข้ากับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ เพื่อพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติถือเป็นกฎหมายว่าด้วยการเงินที่ต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรีหรือไม่

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ทั้ง ๔ ฉบับ ที่เสนอโดย ๑.พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ๒.นายนิคม วรปัญญา ๓. นายสามารถ แก้วมีชัย และ ๔.นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ พบว่าไม่มีข้อความใดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการเงินการคลังเลย แต่เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายที่ผู้ร่างต้องการ

* นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการหรือการปฏิบัติทั้งหลายขององค์กรหรือคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อให้เป็นไปตามประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองฯ หรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองฯ ซึ่งได้ยึดอำนาจเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ หรือการดำเนินการหรือการปฏิบัติทั้งหลายอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินการหรือการปฏิบัติขององค์กรหรือคณะบุคคลดังกล่าวมิได้เป็นผู้กล่าวหาหรือเป็นผู้กระทำความผิด^๑ โดยให้นำมาตรา ๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม^๒ กล่าวคือ นำมาใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๘ จนถึงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ซึ่งเวลานี้เป็นช่วงเวลาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้มีคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ อม. ๑/๒๕๕๓ ในคดียึดทรัพย์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยมีคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ (คตส.) ทำหน้าที่ไต่สวนและค้นหาพยานหลักฐาน โดยศาลมีอำนาจสั่งให้ทรัพย์สินของ พ.ต.ท.ทักษิณ ตกเป็นของแผ่นดินได้ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฉบับที่ ๓๐ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

^๑ ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา ๕ ที่เสนอโดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน และเสนอโดยนายสามารถ แก้วมีชัย, ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา ๔ ที่เสนอโดยนายฉัตรสุภาวดี ไสยเกื้อ และปรากฏในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา ๓ (๓) ที่เสนอโดยนายนิยม วรรณปัญญา

^๒ ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา ๕ ที่เสนอโดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน และเสนอโดยนายสามารถ แก้วมีชัย, ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา ๔ ที่เสนอโดยนายฉัตรสุภาวดี ไสยเกื้อ บัญญัติให้นำความในมาตรา ๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยนายนิยม วรรณปัญญา ถือว่าเป็นการกระทำประการหนึ่งในหลายประการที่ได้รับการนิรโทษกรรมตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา ๓

ผลของความมุ่งประสงค์นี้เองที่ทำให้มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาที่ยึดทรัพย์สินของ พ.ต.ท.ทักษิณ และทำให้ต้องมีการคืนทรัพย์สินให้แก่ พ.ต.ท.ทักษิณเป็นจำนวนเงินสี่หมื่นหกพันล้านบาทพร้อมดอกเบี้ย เพราะถือว่า พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการขององค์กรหรือคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะปฏิรูปการปกครอง ซึ่งก็คือ คตส. และได้รับผลกระทบจากประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฉบับที่ ๓๐ เรื่องการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ ซึ่งร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ ให้ถือว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด แม้ว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ให้ถือว่า พ.ต.ท.ทักษิณไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำผิด ดังนั้น จึงทำให้อ่างพระราชบัญญัติทั้ง ๔ ฉบับถือเป็นกฎหมายว่าด้วยการเงินที่ต้องให้นายกรัฐมนตรีให้การรับรองเสียก่อนจึงจะสามารถนำเข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรได้ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๓ (๒) ของรัฐธรรมนูญฯ เพราะเป็นกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐ คน เสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินตามมาตรา ๑๔๒ ของรัฐธรรมนูญฯ ดังนั้น จึงต้องให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้วินิจฉัยในเบื้องต้นเสียก่อนว่ารัฐบาลมีงบประมาณเพียงพอที่จะนำมาเบิกจ่ายได้หรือไม่ หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่า มีงบประมาณเพียงพอจึงให้คำรับรองและสามารถนำเข้าสู่วาระการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรได้

แต่ในกรณีของการเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ เข้าสู่วาระการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรนี้ไม่มีการเสนอให้นายกรัฐมนตรีรับรอง กรณีนี้ จึงเป็นกรณีที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่ต้องให้นายกรัฐมนตรีรับรองหรือไม่ จึงตกเป็นอำนาจของ ที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมการการสามัญของ สภาผู้แทนราษฎรทุกคนเป็นผู้วินิจฉัยตามมาตรา ๑๔๓ วรรค ๒ ของรัฐธรรมนูญฯ หลังจากนั้น จึงมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นตรวจสอบว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดอง แห่งชาติเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเงินหรือไม่ ซึ่งผลของการพิจารณาคือ ที่ประชุม ได้มีมติว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. จำนวน ๔ ฉบับ ไม่มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๔๓^๓ ผลของคำวินิจฉัยนี้เองทำให้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติไม่ต้องให้ นายกรัฐมนตรีรับรอง

อย่างไรก็ตาม คำวินิจฉัยดังกล่าวถือว่าเป็นคำวินิจฉัยที่ยังไม่เด็ดขาดเสียทีเดียว ดังนั้นจะถือว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติไม่ใช่กฎหมายเกี่ยวกับการเงินนั้นยังไม่ได้ เพราะร่างพระราชบัญญัตินี้ยังต้องนำเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา อีกชั้นหนึ่งเสียก่อน หากวุฒิสภามีมติไม่เห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินี้ก็ให้ยับยั้ง ร่างพระราชบัญญัตินี้ไว้ก่อนและส่งร่างพระราชบัญญัตินี้คืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรตาม มาตรา ๑๔๗ (๒) ของรัฐธรรมนูญฯ แต่ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติได้รับความเห็นชอบจาก สภาผู้แทนราษฎรแล้วและก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อ พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ก็ไม่เป็นการตัดสิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาในการเข้าชื่อเสนอคัดค้านต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามบทบัญญัติ มาตรา ๑๕๔ (๑) ของรัฐธรรมนูญฯ โดยในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

^๓ บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๔ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๓๗ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ)

ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

จากการวิเคราะห์ของผู้เขียนนั้น การที่ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติไม่ได้กล่าวถึงเรื่องของกฎหมายว่าด้วยการเงินไว้โดยตรง และคณะกรรมการก็มีความเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติไม่ใช่กฎหมายว่าด้วยการเงินตามมาตรา ๑๔๓ ของรัฐธรรมนูญฯ แต่เมื่อพิจารณาถึงผลในทางกฎหมายในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติเกิดมีผลบังคับใช้แล้วและตามบทบัญญัติที่ให้การกระทำความผิดตามกฎหมายของ พ.ต.ท.ทักษิณไม่เป็นความผิดต่อไปและให้พ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิงเพราะถือว่าเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการขององค์กรหรือคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แล้วภายหลังต้องมีการคืนเงินกันโดยมีการกล่าวอ้างผลของกฎหมายว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ ก็จะทำให้ปัญหาขึ้นเพราะรัฐบาลก็ต้องส่งจ่ายเงินแผ่นดิน ไม่ว่าจะเป็นเงินในงบประมาณหรือนอกงบประมาณ จำนวน ๔๖,๓๗๓,๖๘๗,๔๕๔.๗๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยคืนให้กับ พ.ต.ท.ทักษิณ ซึ่งเงินที่รับไว้นั้นก็เป็นเงินที่ พ.ต.ท.ทักษิณได้มาจากการกระทำความผิดโดยผลของคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมือง พร้อมทั้งมีคำพิพากษาให้จำคุกสองปีแต่หนีไปยังไม่ได้รับโทษจำคุกซึ่งเป็นคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว จากผลของร่างกฎหมายฉบับนี้ให้ถือว่า พ.ต.ท.ทักษิณไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดเลย เมื่อให้ถือว่า พ.ต.ท.ทักษิณไม่มีการกระทำความผิดเงินที่รีบไปจาก พ.ต.ท.ทักษิณส่วนนี้จะต้องคืนหรือไม่ หากไม่ต้องคืนก็ไม่ถือว่าเป็นพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน (แต่รัฐบาลจะอ้างเหตุผลใดในการไม่ต้องคืนเงิน เพราะในร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติไม่ได้ระบุไว้ว่าให้มีการคืนเงินกันหรือไม่ และร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยนายนิคม วรรณัญญา ที่มีการใช้คำว่า “นิรโทษกรรม” ในร่างมาตรา ๓^๕ ก็ไม่ได้ให้คำนิยามว่ามีขอบเขตแค่ไหน เพียงใด) แต่ถ้าต้องมีการคืนเงินกันจริงก็ถือว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติเข้ากรณีกฎหมายว่าด้วยการเงิน เพราะนิยามตามมาตรา ๑๔๓ (๒) ของรัฐธรรมนูญฯ นั้น “ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน” หมายความรวมถึง การจัดสรรหรือจ่ายเงินแผ่นดิน ดังนั้น หากมีการคืนเงินแก่ พ.ต.ท.ทักษิณกันจริงก็ต้องมีการจัดสรรเงินแผ่นดินส่วนหนึ่งและนำเงินส่วนนี้คืนให้แก่ พ.ต.ท.ทักษิณ เพราะเงินที่ยึดไปดังกล่าวได้ถูกนำส่งเข้าเป็นเงินคงคลังตามกฎหมายแล้ว

สรุป

แม้คณะกรรมการจะได้มีคำวินิจฉัยชี้ว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติทั้ง ๔ ฉบับ ไม่ถือเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน แต่เมื่อพิจารณาถึงผลทางกฎหมายของร่างพระราชบัญญัตินี้ ก็พอจะมองเห็นได้ว่าการที่บัญญัติให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำทั้งหลายขององค์กรหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง

^๕ ร่างพระราชบัญญัติ มาตรา ๓ บัญญัติว่า “เพื่อสร้างความปรองดองของคนในชาติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้นิรโทษกรรมบรรดาการกระทำของผู้กระทำความผิด รวมทั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทั้งหลายที่ได้กระทำหลังถูกกระทำระหว่างวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับหรือการกระทำหรือถูกกระทำก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ในความผิดเกี่ยวกับ...”

โดยประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการปกครองฯ ที่ต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับ พ.ต.ท.ทักษิณให้พ้นผิดไม่ต้องรับโทษพร้อมกับการคืนสถานะเดิมให้กับ พ.ต.ท.ทักษิณ โดยการคืนเงินที่ยึดไว้จำนวนสี่หมื่นหกพันล้านบาทพร้อมกับดอกเบี้ย ซึ่งเท่ากับทำให้รัฐบาลต้องจัดสรรเงินเพื่อคืนให้แก่ พ.ต.ท.ทักษิณ นั้นเอง เมื่อต้องมีการจ่ายเงินแผ่นดินแล้ว แม้จะไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้งก็ต้องถือว่าเป็นกฎหมายว่าด้วยการเงิน

ข้อเสนอแนะ

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาข้อโต้แย้งว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พ.ศ. ถือเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่ และเพื่อที่จะทำให้ร่างพระราชบัญญัตินี้สามารถที่จะสร้างความสมานฉันท์และสร้างความปรองดองให้กับคนในชาติได้จริงตามวัตถุประสงค์ของผู้ร่าง ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรจะให้มีการนิรโทษกรรมเฉพาะการกระทำใดที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมืองหรือการแสดงออกทางการเมืองตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ตามที่บัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติ มาตรา ๓ ที่เสนอโดยพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน และนายสามารถ แก้วมีชัย เท่านั้น ไม่รวมถึงการนิรโทษกรรมให้กับบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากองค์กรหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการปกครองฯ แต่ในกรณีที่ประสงค์จะให้มีการนิรโทษกรรมให้กับบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากองค์กรหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการปกครองฯ ก็ควรจะมีการเพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกริบ รวมทั้งค่าปรับที่ได้จ่ายไปแล้วหรือค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการดำเนินคดีด้วย โดยมีเนื้อหาในทำนองว่า “บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำทั้งหลายขององค์กรหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งโดยประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการปกครองฯ ให้ถือว่ามิได้เป็นผู้กระทำความผิด หากมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด **แต่ไม่มีผลในการคืนทรัพย์สินที่ถูกริบ รวมทั้งค่าปรับที่ได้จ่ายไปแล้วหรือค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการดำเนินคดี**” เพราะถือว่าเป็นกรณีที่สังคมลืมนึกถึง แต่ไม่ใช่การที่สังคมยอมรับการกลับสู่สถานะเดิม

การปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖*

เฉลิมชัย ศรีอ่อน**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุง พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี ๒๕๕๓-๒๕๕๖ ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน ให้มีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของประชาชน โดยกำหนดระเบียบวิธีวิจัย ๔ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาสภาพและปัญหาของยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ๒) ปรับปรุง พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ๓) ตรวจสอบการยอมรับของประชาชนต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ฉบับปรับปรุง) ๔) ตรวจสอบ

* งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา โดยมี ดร.วัชรินทร์ อินทพรหม เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา ดร.วันชัย ปานจันทร์ และดร.เกรียงไกร โปธิ์มณี เป็นกรรมการที่ปรึกษา

** นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ความเหมาะสมยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง) สถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา โดยในขั้นตอนที่ ๑ ใช้การทดสอบค่าร้อยละของความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัด ฉบับปัจจุบัน ขั้นตอนที่ ๓ ใช้การทดสอบค่าเฉลี่ยของระดับการยอมรับของประชาชนที่มีต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดฉบับปรับปรุง สำหรับในขั้นตอนที่ ๒ และ ๔ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสรุปในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์และกลยุทธ์ในแต่ละประเด็นของยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง) โดยผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมกันปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ฉบับปัจจุบัน ควรมีการปรับปรุงตั้งแต่วิสัยทัศน์ โดยมีการเน้นเพิ่มเติมจำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑) ผลผลิตปาล์ม น้ำมัน ๒) การกีฬา ๓) คุณภาพชีวิตประชาชน ๔) ทรัพยากรธรรมชาติ กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ที่ปรับปรุงใหม่ดังนี้ “เป็นศูนย์กลางการผลิตแปรรูปสับปะรดส่งออกระดับโลก เป็นแหล่งผลิต มะพร้าวและปาล์มน้ำมันที่มีคุณภาพ เป็นเมืองท่องเที่ยวและกีฬาสำหรับครอบครัวและสุขภาพ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีท่ามกลางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน”

การปรับปรุงประเด็นยุทธศาสตร์จากเดิม ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ ๕ เป้าประสงค์ ๑๘ กลยุทธ์ เป็น ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ ๙ เป้าประสงค์ และ ๓๘ กลยุทธ์ เป็นการปรับลด ในประเด็นยุทธศาสตร์ ๑ ประเด็น คือ สนับสนุนอุตสาหกรรมเหล็กที่ได้มาตรฐานสากลและมีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และปรับเพิ่ม ๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ปรับเพิ่มเป็นการกำหนดให้ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ที่ได้มีการปรับปรุงเพิ่มเติม

ซึ่งได้ประเด็นยุทธศาสตร์ใหม่ที่ปรับปรุง ดังนี้ ๑) พัฒนาการผลิตและแปรรูป สับปะรด มะพร้าว และปาล์มน้ำมัน เพื่อการบริโภคในประเทศและการส่งออก ๒) พัฒนา ประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและกีฬาสำหรับครอบครัวและสุขภาพ ๓) ส่งเสริม พัฒนาการค้าและเศรษฐกิจชายแดน ๔) ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ๕) พัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปรับปรุงเป้าประสงค์ และกลยุทธ์ให้สอดคล้องกันในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งผลจากการสอบถามการยอมรับ ของประชาชนต่อ(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ มีค่าเฉลี่ยในการยอมรับในระดับสูง

บทนำ

การวิจัยและพัฒนาเป็นการปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับแผนให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๔ : ๒๐) ที่ระดับประเทศกำลังเริ่มใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน เพื่อเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศ โดยสรุปที่สำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในระดับจังหวัดจึงควรที่จะมีการปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดที่ใช้อยู่ปัจจุบันและมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าว นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดและระดับกลุ่มจังหวัดยังมีบางประเด็นที่ไม่สอดคล้องกันในการพัฒนา จึงควรที่จะปรับปรุงเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกัน และที่สำคัญ คือ การปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน โดยกำหนดระดับของการมีส่วนร่วมในระดับของการปรึกษาหารือกับประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล, ๒๕๕๑ : ๑๐) เพื่อให้ยุทธศาสตร์การพัฒนานี้จะนำมาใช้สามารถตอบสนองต่อสภาพความต้องการของประชาชนในการที่จะร่วมมือกันพัฒนาจังหวัดตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่ได้ทำการปรับปรุง

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ไปใช้
๒. เพื่อปรับปรุง พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖
๓. เพื่อตรวจสอบยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ฉบับปรับปรุง

วิธีการศึกษา

กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ๔ ขั้นตอน คือ

๑. ศึกษาสภาพและปัญหาของยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖
๒. ปรับปรุง พัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๓. ตรวจสอบการยอมรับของประชาชนต่อ(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง)
๔. ตรวจสอบความเหมาะสม(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย การสอบถามด้วยแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (focus group) ดังนี้

๑. การสอบถามด้วยแบบสอบถาม ดำเนินการ ๒ ครั้ง
 - ๑.๑ การสอบถาม ครั้งที่ ๑ เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติของยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖
 - ๑.๒ การสอบถาม ครั้งที่ ๒ เพื่อศึกษาการยอมรับต่อ(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ที่ได้ปรับปรุงใหม่
๒. การสนทนากลุ่ม (focus group) ดำเนินการ ๒ ครั้ง
 - ๒.๑ จัดสนทนากลุ่ม ครั้งที่ ๑ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๖ ท่าน เพื่อปรับปรุง(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖
 - ๒.๒ จัดสนทนากลุ่ม ครั้งที่ ๒ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๓๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๑ เก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามต่อกกลุ่มตัวอย่างประชาชนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อพิจารณายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ฉบับปัจจุบัน โดยแจกแบบสอบถามต่อกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๘๐ คน และใช้เวลา

ต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอบ เป็นเวลา ๒ สัปดาห์ หลังจากนั้นดำเนินการเก็บและสรุปเป็นภาพรวมของสภาพปัญหาของยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุง

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย ซึ่งแจ้งผลการวิจัยในขั้นตอนที่ ๑ และอธิบายถึงการได้มาซึ่ง(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขึ้น หลังจากนั้นผู้เชี่ยวชาญร่วมพิจารณาร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงขึ้นในแต่ละประเด็น เมื่อได้ข้อสรุปผลการสัมมนากลุ่ม จึงนำไปจัดทำ(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง)

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้วิจัยถ่ายทอดการเปลี่ยนแปลงของยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ฉบับปรับปรุงให้กับผู้แทนตำบลแต่ละตำบล แล้วแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างเดิม แล้วทำการเก็บรวบรวม สรุป วิเคราะห์ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้วิจัยทำการสรุปผลการประชุมกลุ่ม และนำไปดำเนินการจัดทำ(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง) ที่เหมาะสมกับการนำไปใช้

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๑

๑. การวิเคราะห์จากแบบสอบถามปลายปิด ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของคำตอบจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบแนวทางในการพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ของแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์

๒. การวิเคราะห์จากแบบสอบถามปลายเปิด ด้วยการสรุปประเด็นสำคัญ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖

ขั้นตอนที่ ๒ และขั้นตอนที่ ๔

สรุปในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในแต่ละประเด็นของยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ร่วมกันปรับปรุง หลังจากนั้นจัดระบบของข้อมูลใหม่ให้เป็น(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง)

ขั้นตอนที่ ๓

ตรวจสอบการยอมรับของประชาชนต่อ(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาลำดับปี ประจวบคีรีขันธ์ ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง) จากแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายจากมาตราส่วนประมาณค่าของแบบสอบถาม โดยกำหนดระดับการยอมรับไว้ ๓ ระดับ ได้แก่ การยอมรับต่อ(ร่าง)แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาลำดับปี ประจวบคีรีขันธ์ (ฉบับปรับปรุง) อยู่ในระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพปัญหาของยุทธศาสตร์การพัฒนาลำดับปี ประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปัจจุบัน

ด้านการผลิตและแปรรูปสับปะรด

ในปี ๒๕๕๓ ถึงปัจจุบัน แนวทางในด้านการผลิตและแปรรูปสับปะรดที่จังหวัดดำเนินการมากที่สุด ได้แก่ การส่งเสริมระบบสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชนให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพปลูกสับปะรด ซึ่งในส่วนของ การส่งเสริมการผลิตและการแปรรูปผลผลิตสับปะรดที่ประชาชนต้องการให้ทางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปฏิบัติเพิ่มเติม สามารถแยกเป็นกลุ่มงานได้ ๓ กลุ่มงาน ดังนี้

๑. การประกันราคาและส่งเสริมการรับซื้อผลผลิตให้กับเกษตรกร โดยต้องประกันราคาให้สอดคล้องกับต้นทุนการผลิต และเกษตรกรทุกรายจะต้องได้รับอย่างเท่าเทียมกันด้วยความยุติธรรม

๒. การลดต้นทุนการผลิต โดยการลดต้นทุนราคาปุ๋ย ยากำจัดวัชพืช หรือการจัดสรรที่ดินให้ประชาชนในการทำกิน

๓. การส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการผลิตและแปรรูปผลผลิต รวมทั้งเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ โดยเน้นในระดับชุมชนมากขึ้น และสำรวจสินค้าที่มีความต้องการมากที่สุด เพื่อให้ทราบว่าควรจะเน้นหนักไปในการแปรรูปผลผลิตอย่างไรให้ตรงกับความต้องการของตลาด

ด้านการส่งเสริมการตลาดเพื่อการค้าปลีกประรด

ในปี ๒๕๕๓ ถึงปัจจุบัน แนวทางในด้านส่งเสริมการตลาดเพื่อการค้าปลีกประรดที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการส่งเสริมมากที่สุด ได้แก่ การนำผลิตภัณฑ์สับประรดไปขายในต่างจังหวัด และจากผลการสอบถามถึงความต้องการของประชาชนที่จะให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปฏิบัติเพิ่มเติมในด้านการส่งเสริมการตลาดเพื่อการค้าปลีกประรด สามารถแยกเป็นกลุ่มงานได้ ๕ กลุ่ม ดังนี้

๑. การจัดการท่องเที่ยว เพื่อแสดงการแปรรูปสับประรดในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถดึงดูดความสนใจ ซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมกับการท่องเที่ยว

๒. ต้องการให้ตรวจสอบและแจ้งหรือจัดสรรปริมาณความต้องการของตลาดสับประรด เพื่อให้สามารถควบคุมปริมาณการผลิตได้ตรงตามความต้องการของตลาด ไม่มากเกินไปจนทำให้ล้นตลาด

๓. ส่งเสริมการตลาดเพื่อการค้าปลีกประรดให้มีมากขึ้นโดยเฉพาะต่างประเทศ ให้สามารถรองรับผลผลิตในแต่ละช่วงได้มากขึ้น เพราะผลผลิตจะได้ไม่ล้นตลาดและไม่กดราคาผลผลิตให้ต่ำลง

๔. ออกแนวทางการขยายการรับซื้อเพิ่มเติมและปรับราคาขายสับประรดให้สอดคล้องกับราคาขายของยาฆ่าหญ้า ปุ๋ย แรงงาน

๕. ตรวจสอบราคากลางของสับประรดที่เป็นราคาตามจริง เพื่อป้องกันการกดราคาจากโรงงาน

จากผลการสอบถามความพอใจในเรื่องราคาของสับประรดในท้องตลาดปัจจุบันพบว่า กลุ่มตัวอย่างใหญ่ตอบว่าไม่พึงพอใจ มีจำนวนร้อยละ ๕๘ สาเหตุของความไม่พอใจเนื่องจากราคาสับประรดตามท้องตลาดปัจจุบันไม่แน่นอน โดยเฉพาะการซื้อขายกับโรงงานที่ต้องผลิตจำหน่ายต่างประเทศ และในสำหรับส่วนที่พอใจ คือ ยอมรับในราคาสับประรดขณะนี้ได้ แต่ไม่ยอมให้ราคาตกไปมากกว่านี้ เพราะต้นทุนปัจจุบันค่อนข้างสูง

ข้อเสนอเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่างในการที่จะทำให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็น ศูนย์กลางการผลิตและแปรรูปสับปะรดที่ได้มาตรฐานในการส่งออก สามารถสรุปได้จำนวน ๗ ประเด็น ดังนี้

๑. การเป็นศูนย์กลางการผลิต จะต้องคัดพันธุ์ที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการ ของประชาชน ในส่วนของโรงงานควรรให้โรงงานมีการตรวจสอบคุณภาพการผลิตอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มโควตาการรับให้กับประชาชนในปริมาณที่มากกว่าปัจจุบัน

๒. ต้องการให้ทางจังหวัดเปิดเป็นศูนย์แปรรูปสับปะรดขนาดใหญ่และคิดวิธีแปรรูป สับปะรดเพิ่มขึ้น ให้เป็นของใช้หรืออาหารอย่างอื่นเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม

๓. ควรรให้การสนับสนุนแหล่งเงินทุนกลุ่มเกษตรกรที่เคยปลูกสับปะรด จึ่งหันมา ปลูกยางพารา ทำให้กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกสับปะรดมีจำนวนน้อยลง

๔. ควบคุมการผลิต ตั้งแต่กระบวนการเพาะปลูก การแปรรูป จนถึงการผลิตออก ให้ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ

๕. จัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดให้ทั่วถึง เพื่อดูแลในด้านต้นทุนการผลิตและราคา ผลผลิตให้สมดุลกัน

๖. ควรจัดวิทยากร หรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ในแต่ละชุมชน

๗. กำหนดราคาให้เท่ากันทุกโรงงาน

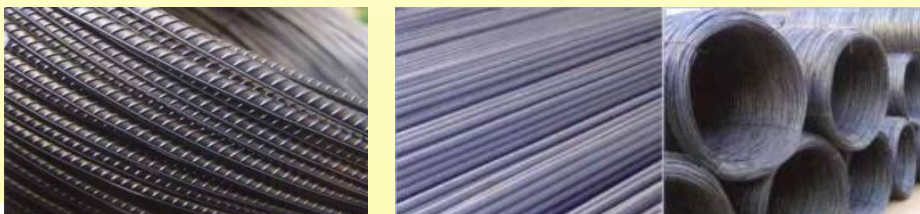
ด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็ก

ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการขยายกำลังการผลิตอุตสาหกรรมเหล็กในพื้นที่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะมีผลกระทบ/เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนได้เสนอข้อเสนอแนะ ในการผลิตอุตสาหกรรมเหล็กได้ ๓ ประเด็น ดังนี้

๑. อนาคตหากมีการขยาย ก็ต้องมีกระบวนการควบคุมดูแลระบบการป้องกันสิ่งปฏิกูล ที่เกิดขึ้น

๒. บำบัดสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

๓. ลดการประกอบอุตสาหกรรมเหล็กให้น้อยลงหรือยกเลิก

ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

ในปี ๒๕๕๓ จนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในลักษณะการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จังหวัดส่งเสริมมากที่สุดในลักษณะการจัดกิจกรรม ประเพณี ในจังหวัดอย่างต่อเนื่อง โดยประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ได้ผล แต่ในด้านการรณรงค์ให้มีการจัดการปัญหาในเวศ พบว่ามีการรณรงค์แต่ไม่ได้ผล ซึ่งเกิดจากการหาข้อมูลเพิ่มเติมพบว่าเกิดจากสาเหตุ ๒ ประเด็นหลัก คือ เกิดจากผู้นำของหมู่บ้านยังไม่เข้าใจบางสิ่งบางอย่างที่จังหวัดแจ้งมาอย่างชัดเจน และการไม่จริงจังกับการปฏิบัติของทุกฝ่าย

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และแนวทางที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

ปัญหาที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีจำนวน ๘ ประเด็น ได้แก่

๑. ปัญหาการจราจรติดขัดในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เช่น อำเภอหัวหิน
๒. ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาด้านการจัดการขยะ การบุกรุกป่าเขาเพื่อทำรีสอร์ท

๓. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพิ่มเติมและแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ ให้ละเอียดเพิ่มเติมมากขึ้น

๔. การเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเบื่อหน่าย

๕. สินค้าอาหารโรงแรมมีราคาสูง

๖. มีคดีปล้นชิงทรัพย์เพิ่มมากขึ้น เพราะมีผู้ติดสารเสพติดเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ไม่ปลอดภัยในการท่องเที่ยว

๗. สิ่งอำนวยความสะดวกไม่ทั่วถึง

๘. มีการบุกรุกหน้าหาดมากขึ้น

ข้อเสนอแนะแนวทางที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ ๕ ประเด็น ได้แก่

๑. จัดระบบผังเมืองใหม่

๒. ลดราคาอาหาร โรงแรม และสินค้า

๓. เพิ่มจุดสนใจในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

๔. มีมัคคุเทศก์ในการนำเที่ยว

๕. เพิ่มศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งระบบ

ด้านการพัฒนาระบบสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อม

ประชาชนได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมเมือง และสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเล รวมทั้งระบบนิเวศในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถสรุปประเด็นได้ ๒ ประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ยังไม่มีหน่วยงานหลักที่เป็นตัวประสานงานระหว่างหน่วยงาน จึงทำให้การพัฒนาระบบสภาพแวดล้อมในพื้นที่ไม่มีประสิทธิภาพ และเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

๒. ควรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและช่วยกันทำความสะอาด มีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะกฎหมายที่กำหนดขึ้นให้ปฏิบัติอย่างจริงจัง

ด้านสภาพการณ์ทั่วไป

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปัจจุบัน ได้แก่

๑. ด้านปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น มีผลต่อการพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สรุปได้ ๕ ประเด็น ดังนี้

๑.๑ มีผลในการช่วยกันวางแผน ช่วยกันแก้ไข

๑.๒ มีผลด้านความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว กอบโกยผลประโยชน์

๑.๓ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในระดับหมู่บ้าน

๑.๔ มีผลต่อการกระตุ้นประชาชน

๑.๕ การแบ่งพรรคพวกและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทำให้การพัฒนาล่าช้า

๒. ด้านระบบเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศไทย มีผลกระทบต่อการพัฒนา
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้านต่าง ๆ ในระดับมาก ได้แก่

๒.๑ ด้านประสิทธิภาพการผลิตและแปรรูปสับปะรด

๒.๒ ด้านการส่งเสริมตลาดการค้าสับปะรดและสับปะรดแปรรูป

๒.๓ ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้มีคุณภาพได้มาตรฐานโลก

๒.๔ ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้มีความพร้อมเป็นที่รู้จัก
และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

๒.๕ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาในเขต

สำหรับข้อคิดเห็นในการปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สามารถสรุปประเด็นข้อคิดเห็นได้ ๘ ประเด็น ดังนี้

๑. การนำยุทธศาสตร์มาอธิบายให้ประชาชนเข้าใจ

๒. เน้นเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอุตสาหกรรม
เหล็ก

๓. เน้นคุณภาพในการพัฒนาชีวิตของประชาชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้าน
สุขภาพ และการศึกษา รวมถึงการส่งเสริมผลประโยชน์พื้นฐานอื่น ๆ ที่คนไทยควรได้รับ ให้ได้รับ
อย่างเหมาะสม

๔. เน้นคุณภาพในการท่องเที่ยว

๕. ในด้านเศรษฐกิจ ควรใช้สิ่งที่ได้เปรียบของพื้นที่ เช่น การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ
บริเวณด่านสิงขร ซึ่งเป็นด่านชายแดนในพื้นที่

๖. ควรให้มีการกระจายรายได้กับประชาชนอย่างทั่วถึงกัน

๗. ควรที่จะมีการช่วยเหลือและใส่ใจต่อเกษตรกรในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านราคา
ต้นทุนการผลิต การพัฒนานวัตกรรม รวมถึงด้านการตลาด ควรมีการส่งเสริมถึงการบริโภค
ภายในประเทศมากขึ้น

๘. การพัฒนาควรคำนึงถึงการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของ
ประชาชน

การวิจัยขั้นตอนที่ ๓ ตรวจสอบการยอมรับของประชาชนต่อ(ร่าง)ยุทธศาสตร์ การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ฉบับปรับปรุง)

ประชาชนให้การยอมรับต่อการปรับปรุงเพิ่มเติมทั้งด้านวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ยอมรับระดับสูง สำหรับด้านประเด็นยุทธศาสตร์ที่ตัดออก ได้แก่ การสนับสนุนอุตสาหกรรมเหล็กที่ได้มาตรฐานสากลและมีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม มีผลการยอมรับของประชาชนต่อการยกเลิกประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ยอมรับระดับสูงเช่นเดียวกัน

จากการวิจัยขั้นตอนที่ ๒ และขั้นตอนที่ ๔ สามารถสรุปผลการ(ร่าง)ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง) ได้ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

“เป็นศูนย์กลางการผลิตแปรรูปสัตว์ปศุสัตว์ระดับโลก เป็นแหล่งผลิตมะพร้าวและปาล์มน้ำมันที่มีคุณภาพ เป็นเมืองท่องเที่ยวและกีฬาสำหรับครอบครัวและสุขภาพ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีท่ามกลางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน”

ในส่วนของ ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ ๙ เป้าประสงค์ และ ๓๔ กลยุทธ์ สามารถสรุปได้ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑

พัฒนาการผลิตและแปรรูปสัตว์ปศุสัตว์ มะพร้าว และปาล์มน้ำมัน เพื่อการบริโภคในประเทศและการส่งออก

เป้าประสงค์

๑. การผลิตและแปรรูปสัตว์ปศุสัตว์ มะพร้าว และปาล์มน้ำมันได้มาตรฐาน
๒. ปริมาณและมูลค่าการจำหน่ายสินค้า สัตว์ปศุสัตว์ มะพร้าว และปาล์มน้ำมัน

เพิ่มขึ้น

กลยุทธ์

๑. พัฒนาดิน แหล่งน้ำ ระบบการส่งน้ำ และเส้นทางคมนาคมขนส่งเพื่อการเกษตร

๒. สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

๓. พัฒนาระบบการผลิตและแปรรูปสัตว์ปศุสัตว์ มะพร้าว และปาล์มน้ำมัน ให้ได้มาตรฐานเพื่อการบริโภคในประเทศและการส่งออก ตลอดจนการป้องกันระบบการผลิตด้วย

การบูรณาการแบบไตรภาคี (ภาครัฐ เอกชน เกษตรกร)

๔. ส่งเสริมและพัฒนาช่องทางการตลาดสินค้าแปรรูป สับปะรด มะพร้าว และปาล์มน้ำมัน เพื่อการบริโภคในประเทศและการส่งออก

๕. สร้างระบบรับประกันราคาต้นทุนการผลิตและราคาผลผลิตให้กับเกษตรกร และประกันรายได้ให้กับเกษตรกร

๖. ตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาสับปะรด มะพร้าว และปาล์มน้ำมันทั้งระบบ

๗. พัฒนาการประชาสัมพันธ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๘. สนับสนุนการจัดงานวันสับปะรดประจำปี

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒

พัฒนาประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและกีฬาสำหรับครอบครัวและสุขภาพ
เป้าประสงค์

๑. แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก เหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับครอบครัว

๒. รายได้จากการท่องเที่ยวและบริการเพิ่มขึ้น

๓. ประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความสนใจในการออกกำลังกายและมีสุขภาพดี

กลยุทธ์

๑. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพมาตรฐานสากล และมีความปลอดภัย

๒. พัฒนาคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะ วิทยาการ ตลอดจนนำเอกลักษณ์ของภูมิประเทศมาเป็นจุดเด่นสนับสนุนการท่องเที่ยว

๓. พัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและกีฬาสำหรับครอบครัวและสุขภาพ

๔. สร้างสรรค์กิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวให้หลากหลายเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

๕. เสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพ บุคลากรและการบริการการท่องเที่ยว

๖. พัฒนา ส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓

ส่งเสริม พัฒนาการค้าและเศรษฐกิจชายแดน

เป้าประสงค์

๑. พัฒนาจุดที่มีพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านสิงขรและช่องทางแดนชั่วคราวอื่น ๆ ให้มีความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

๒. มูลค่าการค้าและเศรษฐกิจชายแดนเพิ่มขึ้น

กลยุทธ์

๑. พัฒนาศักยภาพด้านสิงขรให้เป็นด่านถาวร

๒. ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านประเพณีวัฒนธรรมในจุดที่มีพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านสิงขรและช่องทางแดนชั่วคราวอื่น ๆ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔

ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข

เป้าประสงค์

ประชาชนได้รับการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

กลยุทธ์

๑. เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ขยายโอกาส พัฒนาและส่งเสริมอาชีพอย่างยั่งยืนให้แก่ประชาชน

๒. ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม

๓. ส่งเสริมการสร้างสุขภาวะที่ดีและยั่งยืน

๔. ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ

๕. ยกระดับคุณภาพทางการศึกษา

๖. ส่งเสริมการเรียนรู้ควบคู่การพัฒนาทักษะชีวิต (รอบด้าน)

๗. เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามของสังคม

๘. ส่งเสริมทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

๙. เพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความปลอดภัยในชีวิต

และทรัพย์สิน

๑๐. ส่งเสริมการมีสิทธิในการถือครองที่ดินที่ถูกต้องตามกฎหมาย
๑๑. เสริมสร้างความมั่นคงและความเข้มแข็งบริเวณชายแดนและชายฝั่ง
๑๒. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการยกระดับคุณภาพ

ชีวิตของประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕

พัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

กลยุทธ์

๑. สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 ๒. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ต้นน้ำและทรัพยากรดิน รวมทั้งส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการประกอบอาชีพ
 ๓. พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และเกษตรกรรม โดยเฉพาะแม่น้ำกุงบุรี
 ๔. ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการจัดการขยะมูลฝอยในเชิงรุก
 ๕. สร้างแหล่งอาหารและแหล่งน้ำให้กับสัตว์ป่า รวมถึงการสร้างแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ
 ๖. ส่งเสริมและรักษาสภาพแวดล้อมชายหาด
 ๗. ป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล
 ๘. ป้องกันและอนุรักษ์แนวเขตของแหล่งน้ำ
 ๙. ควบคุมมลพิษและสิ่งแวดล้อมในกิจการอุตสาหกรรมเหล็กให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัย
๑๐. การศึกษาข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยในภาพรวมได้ว่า การปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการปรับปรุงเพิ่มเติมในประเด็นยุทธศาสตร์เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะของการปรับปรุง ดังนี้

ลักษณะที่ ๑ การปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความครอบคลุมถึงจุดแข็งและโอกาส รวมทั้งป้องกันปัญหาอันจะเกิดขึ้นกับจุดอ่อนและอุปสรรค ดังนี้

การปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ปาล์มน้ำมัน ซึ่งจะสอดคล้องกับการที่ปัจจุบันจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์มีศักยภาพในการผลิตที่สูงมากเป็นอันดับ ๑ ของประเทศ

การนำการบูรณาการแบบไตรภาคี (ภาครัฐ เอกชน เกษตรกร) มาเป็นเครื่องมือ ในการป้องกันระบบการผลิตทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ ของแผน ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวง มหาดไทย, ๒๕๕๔ : ๒๘)

การเพิ่มการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลาง พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙

การเน้นในเรื่องการนำเอกลักษณ์ของภูมิประเทศมาเป็นจุดเด่นสนับสนุน การท่องเที่ยว เพื่อเสริมในจุดแข็งในด้านสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดที่มีความหลากหลาย เช่น ภูเขา ทะเล น้ำตก จึงเหมาะสมที่จะนำเอกลักษณ์ของภูมิประเทศดังกล่าว ซึ่งมีสภาพแวดล้อม ที่สมบูรณ์ มีความหลากหลายของทรัพยากร มาเป็นจุดเด่นสนับสนุนการท่องเที่ยวเพิ่มเติม จากที่มีอยู่

การเน้นในด้านการป้องกันและอนุรักษ์แนวเขตของแหล่งน้ำ เนื่องจากพื้นที่ ของแหล่งน้ำในปัจจุบันเริ่มลดลง จึงควรต้องมีการควบคุมพื้นที่ของทรัพยากรให้ได้

การกำหนดให้มีการควบคุมมลพิษและสิ่งแวดล้อมในกิจการอุตสาหกรรม เหล็กให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัย เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อใช้ในการควบคุมกิจการ อุตสาหกรรมเหล็กที่ได้ปรับลดออกจากประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด

การเพิ่มเติมในด้านการศึกษาข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นปัจจุบัน เป็นการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เนื่องจากข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดนั้นมีการ ปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรที่จะมีการติดตามสำรวจข้อมูลสถานภาพของ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรมีประสิทธิภาพ มากขึ้น

ลักษณะที่ ๒ การปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความพึงพอใจ ของประชาชน ดังนี้

การจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนา सबประรด มะพร้าว และปาล์มน้ำมันทั้งระบบ เพื่อสนองต่อการเสริมสร้างศักยภาพของระบบผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรดังกล่าว และเป็นการแก้ปัญหาของอุปสรรคทางการแข่งขันทางการค้าพืชผลการเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดโลกที่เพิ่มมากขึ้น

การพัฒนาการประชาสัมพันธ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นการเสริมโอกาสและสร้างพื้นฐานของการแนะนำสินค้าให้เป็นที่รู้จัก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ก่อนที่จะมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรี (FTA) ระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ

การสนับสนุนการจัดงานวัน सबประรดประจำปี เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างโอกาสในการนำเสนอสินค้าใหม่ ตลอดจนได้สร้างโอกาสให้ทุกส่วนในระบบได้มีโอกาสพบปะกัน

การปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมในเป้าประสงค์ของประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเพิ่มประเด็นในเรื่องความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับครอบครัว ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจในการออกกำลังกายและมีสุขภาพดีขึ้น แสดงให้เห็นได้ว่า การพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์ฉบับปรับปรุงนี้ ไม่ได้มองแต่เพียงด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ความสำคัญกับสุขภาพและสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยวและประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วย

การปรับเปลี่ยนเป้าประสงค์ในเรื่องการพัฒนาจุดที่มีพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านสิงขรและช่องผ่านแดนชั่วคราวอื่น ๆ ให้มีความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นการปรับเปลี่ยนให้เกิดความครอบคลุมต่อจุดเชื่อมต่อของพื้นที่ระหว่างประเทศที่มีจำนวนหลายแห่ง และแต่ละแห่งก็มีการพบปะตามวิถีชีวิตของประชาชนระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นอีกสังคมหนึ่งที่จะมีการพัฒนาให้เกิดความมั่นคง อันนำไปสู่การพัฒนาการค้าและเศรษฐกิจชายแดนตามประเด็นยุทธศาสตร์

การปรับกลยุทธ์เพิ่มเติมในด้านส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านประเพณีวัฒนธรรม ในจุดที่มีพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศ โดยเฉพาะด้านสิงขรและช่องผ่านแดนชั่วคราวอื่น ๆ เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ครอบคลุมบริบทในการพัฒนาพื้นที่ และสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ปรับเปลี่ยนตามเหตุผลที่กล่าวแล้วข้างต้น

การสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถอธิบายได้ว่า การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในข้อนี้มีความเหมาะสม เนื่องจากหากประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาต่างๆก็ไม่ได้ผล

การระบุงาจะจงสถานที่ในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และเกษตรกรรม ได้แก่ แม่น้ำกุยบุรี เนื่องจากแม่น้ำดังกล่าวมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงควรที่จะมีการเน้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

การกำหนดให้มีการสร้างแหล่งอาหารและแหล่งน้ำให้กับสัตว์ป่า รวมถึงการสร้างแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ เป็นการปรับปรุงกลยุทธเดิม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของกลยุทธมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้นก็ยังมียังมีสัตว์ป่าจำนวนมาก และมีป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในจังหวัด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างแหล่งอาหารและแหล่งน้ำให้สัตว์ป่า เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับสัตว์ป่าได้อย่างสมดุล ไม่เบียดเบียนกัน ระบบนิเวศจึงจะเกิดความสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

๑. ในการทำวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นการเจาะจงต่อตัวบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งต่างๆในชุมชน แต่ไม่ได้ทำการแจกแบบสอบถามต่อประชาชนที่ไม่มีตำแหน่ง เนื่องจาก การเข้าถึงยุทธศาสตร์และประเด็นยุทธศาสตร์ของประชาชนยังไม่มี ความเข้าใจ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอว่า ก่อนที่จะนำผลการวิจัยขึ้นไปใช้ในการพัฒนา หรือจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ใด ๆ ควรที่จะนำวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ และกลยุทธ ที่มีการปรับเปลี่ยนไปเผยแพร่ สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทราบด้วย

๒. สืบเนื่องจากข้อที่ ๑ จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะเข้ามา มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบาย หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด มีส่วนร่วมน้อยมาก ดังนั้นในการที่จะพัฒนาจังหวัดให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องรับรู้ และร่วมมือกันในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งวิธีการที่ดีที่สุดในการดำเนินการคือ การทำความเข้าใจกับประชาชน โดยกำหนดสื่อที่เหมาะสมในการนำเสนอให้กับประชาชนได้เข้าใจ เนื่องจากศัพท์ที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์บางคำยากต่อการเข้าใจ จึงควรที่จะปรับคำศัพท์ทางวิชาการให้เป็นศัพท์ที่ง่ายต่อการสื่อความหมายกับประชาชน

๓. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญใน ๓ ด้านหลัก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน และด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก ดังนั้น ในการพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรที่จะมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับ ๓ ด้านดังกล่าว โดยเฉพาะหากสามารถที่จะกำหนดแนวทางที่บูรณาการงานทั้ง ๓ ด้านเข้าด้วยกัน จะเป็นการสร้างความเจริญอย่างยั่งยืนและเพิ่มจุดเด่นให้กับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตัวอย่างที่น่าสนใจที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรที่จะนำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น การจัดระบบการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดด้วยการสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้สามารถอำนวยความสะดวกสำหรับท่องเที่ยว และสร้างที่พักให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมและเห็นสัตว์ป่าตามธรรมชาติได้ตลอดทั้งวัน และที่สำคัญจัดระบบการประชาสัมพันธ์และนำนักท่องเที่ยวมาใช้บริการ หากทำเช่นนี้ได้จะสามารถที่จะสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น สร้างจุดสนใจทางธรรมชาติและเพิ่มผู้ดูแลรักษาธรรมชาติบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอดมากขึ้น เนื่องจากเมื่อพื้นที่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณะมากขึ้น ผู้ที่ทำลายธรรมชาติจะมีข้อจำกัดมากขึ้น ก็จะเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และที่สำคัญคุณภาพชีวิตของประชาชนในบริเวณดังกล่าวย่อมดีขึ้น เนื่องจากระบบสาธารณูปโภคมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

๔. จากการวิจัยจะเห็นได้ว่า ประชาชนชาวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความตื่นตัวและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาภูมิสังคมที่ดีภายใต้ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ดังนั้นในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประจำปีควรที่จะนำทั้งสองประเด็นดังกล่าวมาเป็นพื้นฐานหลักในการพัฒนาให้สอดคล้อง ควบคู่กับยุทธศาสตร์การพัฒนา ๔ ปี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้เป็นการปรับปรุงยุทธศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ซึ่งหากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรที่จะเป็นการวิจัยเชิงประเมิน โดยประเมินผลการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง) เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น ตลอดจนการตอบรับของประชาชนในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งหากผลการตอบรับอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นที่พอใจของประชาชน และผลการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ดี สามารถพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ตรงกับความต้องการของผู้บริหารงาน

จังหวัดทุกระดับ ทุกภาคส่วน ในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐ สามารถที่จะยึดถือขั้นตอนในการปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ (ฉบับปรับปรุง) ฉบับนี้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานได้

๒. การวิจัยและพัฒนา ปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ ครั้งนี้ เป็นการปรับปรุงในระดับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ แต่ในระดับโครงการที่จะสอดรับ หากจะนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการต่อยอดปรับปรุง ควรที่จะนำผลการวิจัยในระดับกลยุทธ์มาเป็นหลักและปรับเปลี่ยนโครงการให้เกิดความเหมาะสม ตลอดจนควรมีการจัดประชุมพิจารณาการจัดสรรงบประมาณในแต่ละโครงการใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฉบับปรับปรุง

เอกสารอ้างอิง

การจัดทำแผนกลยุทธ์ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://upload.neteasyweb.com>

ถวิลวดี บุรีกุล. (๒๕๕๑). การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการการพัฒนากองเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ณ สถาบันพระปกเกล้า. ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๑. หน้า ๑๐-๑๑.

แผนพัฒนาจังหวัด ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://prachuaphirikhan.go.th>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (๒๕๕๔).

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙.

กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พิศาล

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (๒๕๕๔). แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน

พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙. กรุงเทพมหานคร : มปท.

ประชาสัมพันธ์การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารรัฐสภาสาร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ขอเชิญชวนอาจารย์ ข้าราชการ นักวิชาการ นักการศึกษาสาขาต่าง ๆ และผู้สนใจทั่วไป ส่งบทความวิชาการด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ลงตีพิมพ์ในวารสารรัฐสภาสาร ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีกำหนดออกเดือนละ ๑ ฉบับ

ข้อกำหนดบทความ

๑. บทความวิชาการ หมายถึง บทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจัย หรือเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานวิชาการที่ได้เรียบเรียงมาจากผลงานทางวิชาการของตน หรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป โดยบทความวิชาการจะประกอบด้วย ส่วนเกริ่นนำ ส่วนเนื้อหา ส่วนสรุป เอกสารอ้างอิงและเชิงอรรถ

๒. บทความต้องมีความยาวของต้นฉบับไม่เกิน ๒๐ หน้ากระดาษขนาด A๔

๓. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน

การเตรียมต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์

๑. ตัวอักษรขนาดและแบบเดียวกันทั้งเรื่อง โดยพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word ใช้ตัวอักษรแบบ Angsana New/UPC ขนาด ๑๖ พอยท์ ตัววรรณคดีสำหรับเนื้อหาปกติ และตัวหนาสำหรับหัวข้อ โดยจัดพิมพ์เป็น ๑ คอลัมน์ ขนาด A๔ หน้าเดียว และเว้นระยะขอบกระดาษ ดังนี้

- ด้านบน ๑ นิ้ว
- ด้านล่าง ๑ นิ้ว
- ด้านซ้าย ๑ นิ้ว
- ด้านขวา ๑ นิ้ว

๒. การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

๓. ต้องระบุชื่อบทความ ชื่อ-สกุล ของผู้เขียนบทความ ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน อย่างชัดเจน

การส่งบทความ

สามารถส่งบทความได้ ๒ วิธี ดังนี้

๑. ส่งต้นฉบับในรูปแบบเอกสาร ๑ ชุด พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล ไปที่
บรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร
กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๕๐๐
๒. ส่งไฟล์ข้อมูลทาง e-mail ไปที่ rattasapasarn@yahoo.com

ค่าตอบแทน

หน้าละ ๒๐๐ บาท หรือ ๓๐๐ บาท ซึ่งกองบรรณาธิการรัฐสภาสารจะเป็นผู้พิจารณาว่าสมควรจะจ่ายเงินค่าตอบแทนในจำนวนหรืออัตราเท่าใด โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาปรับอัตราค่าเขียนบทความในวารสารรัฐสภาสาร ได้กำหนดไว้

ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่

กองบรรณาธิการวารสารรัฐสภาสาร โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๔ และ ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๑
โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๒๙๒

ใบสมัคร / ต่ออายุสมาชิก “รัฐสภาสาร”

อัตราค่าสมัครสมาชิก ปีละ ๕๐๐ บาท รวมค่าจัดส่ง (ราคาปลีกเล่มละ ๕๐ บาท)

ข้าพเจ้า มีความประสงค์จะสมัคร/ต่ออายุ
สมาชิกรัฐสภาสาร เริ่มตั้งแต่ฉบับเดือน พ.ศ. ถึงฉบับเดือน
..... พ.ศ.

ทั้งนี้ ขอให้ออกไปเสร็จรับเงินในนาม โดยส่งวารสาร
“รัฐสภาสาร” ถึงข้าพเจ้าที่ หมู่ที่ ตรอก/ซอย
ถนน..... แขวง/ตำบล
เขต/อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์ โทรสาร

การชำระเงิน

- เงินสด ที่กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ตั๋วแลกเงิน หรือ ธนาณัติ สั่งจ่ายไปรษณีย์รัฐสภา กรุงเทพฯ ๑๐๓๕๐
ในนาม ผู้จัดการรัฐสภาสาร กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
จำนวนเงิน บาท

จัดทำโดย กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
<http://www.parliament.go.th>